

Nr 116.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag för budgetåret 1949/50 till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m.; given Stockholms slott den 11 mars 1949.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Gustav Möller.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

Nu tillämpad dyrortsgradering av de genom arbetslöshetsnämnderna utgående kontantunderstöden förordas tillämpad även under nästa budgetår. Statsbidragsgivningen till kommunernas administrationskostnader för arbetslöshetshjälp föreslås upphöra för tiden fr. o. m. år 1949. Vidare anmäles, att utfärdande av ny hjälpkungörelse — innebärande en kodifiering av nu faktiskt gällande bestämmelser — planeras. Fortsatt försöksverksamhet för hjälp åt partiellt arbetsföra föreslås. Härjämte anmäles frågan om omskolningskurser för friställda byggnadsarbetare m. fl. Slutligen äskas anslag till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 11 mars 1949.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK, ANDERSSON.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anför chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t på min hemställan under femte huvudtiteln, punkterna 49—52, föreslagit riksdagen att i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1949/50 såsom reservationsanslag beräkna till Kostnader för arbetslöshetens bekämpande m. m. 14 300 000 kronor, till Kostnader för överflyttning av arbetskraft 100 kronor, till Kostnader för arbetsmarknadsstyrelsens förrådsverksamhet 100 kronor samt till Kostnader för främjande av företagsverksamhet m. m. 1 500 000 kronor.

Jag anhåller nu att få upptaga hithörande spörsmål till fortsatt behandling.

I skrivelse den 14 januari 1949 har arbetsmarknadsstyrelsen framlagt slutligt förslag rörande beräkningen av medelsbehovet för budgetåret 1949/50. I särskilda skrivelser har styrelsen vidare behandlat vissa speciella arbetsmarknadsfrågor.

Till en början torde få återges vad arbetsmarknadsstyrelsen i sin skrivelse den 14 januari 1949 anfört angående arbetsmarknaden under år 1948 och angående den sannolika utvecklingen av arbetsmarknaden under år 1949. Därefter torde jag få behandla vissa spörsmål angående arbetslöshets hjälpen m. m. Slutligen torde anslagsfrågorna få behandlas.

Arbetsmarknaden under år 1948.

Arbetsmarknadsstyrelsen.

Arbetsmarknaden kännetecknades under 1948 av fortsatt hög sysselsättningsnivå med stor efterfrågan på arbetskraft inom flertalet näringsområden. Samtidigt kunde dock i förhållande till närmast föregående år förmärkas en viss minskning i efterfrågan på arbetskraft. Härtill torde främst ha bidragit den kraftiga nedgång i byggnads- och anläggningsverksamheten, som

framkallades av de skärpta regleringsåtgärderna på förevarande område. Även importbegränsningen kan antagas ha medfört ett minskat arbetskraftsbehov inom vissa delar av näringslivet. Av betydelse för arbetskraftsläget förbättring torde bl. a. också ha varit, att den under de närmast föregående åren starkt stegrade nyetableringsverksamheten inom industrien under år 1948 visat någon tillbakagång.

Tab. 1. Arbetsmarknaden under åren 1947 och 1948.

Månad	Arbetslösheten inom fackförbunden i % av medlemsantalet		Antalet av arbetslöshetsnämnderna rapporterade hjälp-sökande arbetslösa		Arbetsförmedlingsverksamheten			
	1947	1948	1947	1948	Ansökningar på 100 lediga platser		Tillsatta platser på 100 lediga	
					1947	1948	1947	1948
Januari	4.2	4.4	5 035	3 992	96	109	60	65
Februari	5.1	4.2	5 279	4 612	92	101	53	58
Mars	4.8	3.8	4 829	4 240	85	92	56	57
April	2.7	2.8	3 464	2 937	77	84	55	59
Maj	1.8	1.7	2 087	1 896	66	73	51	55
Juni	1.8	1.9	1 576	1 418	66	77	53	58
Juli	1.7	1.9	1 183	1 180	68	74	52	54
Augusti	1.6	1.7	1 067	1 159	70	77	54	55
September	1.6	1.8	1 148	1 266	78	85	61	64
Oktober	1.7	1.9	1 464	1 516	84	88	63	64
November	2.4	2.5	2 278	2 349	92	97	62	62
December	4.5	5.0	2 916	2 967	98	107	58	61
Årsmedeltal	2.8	2.8	2 694	2 461	81	89	57	59

I tab. 1 lämnas en sammanfattning av vissa statistiska serier, som belysa arbetsmarknadens utveckling under 1948 i jämförelse med 1947. Såväl antalet ansökningar om arbete på 100 lediga platser som antalet tillsatta platser på 100 lediga har varit något högre under 1948 än under 1947. Förändringarna hänföra sig dock helt till den manliga arbetskraften. Den på grundval av fackförbundsuppgifterna om antalet för arbetslöshet fristämplade medlemmar vid månadens slut framräknade arbetslöshetsprocenten, som under de föregående åren visat en fortgående nedgång, har under 1948 legat på ungefärligen samma nivå som 1947. Uppgifterna om arbetslöshet och understödsverksamhet i de erkända arbetslöshetskassorna utvisa en mindre ökning såväl av totala antalet arbetslöshetsveckor som av antalet understödda dagar i jämförelse med året förut.

Även under 1948 har arbetsmarknaden erhållit ett visst tillskott av utländsk arbetskraft. Antalet arbetsansmällda utlänningar har sålunda stigit från ca 70 000 vid årsskiftet 1947/48 till över 87 000 vid årsskiftet 1948/49. Ökningen hänföra sig huvudsakligen till arbetskraft från grannländerna, särskilt från Danmark och Finland. Antalet kvinnor har samtidigt varit något större än tidigare. Ungefär hälften av ökningen i antalet arbetsansmällda utlänningar faller på huvudgruppen industri och hantverk. I denna siffra ingår då även huvuddelen av de genom särskilda avtal kollektivt

överförda italienska och sudetiska industriarbetarna, sammanlagt något över 2 000 personer.

Som en följd av den höga sysselsättningsnivån har antalet hos arbetslöshetsnämnderna anmälda hjälpsökande även under 1948 varit mycket ringa. Huvuddelen av de rapporterade hjälpsökande har liksom tidigare varit hemmahörande i storstäderna, Blekinge och Bohusdelen av Göteborgs och Bohus län samt Västernorrlands och Norrbottens län. Flertalet av de hjälpsökande har varit äldre eller i övrigt svårplacerade personer. Under senare delen av 1948 ha hjälpsökandesiffrorna visat en mindre ökning i förhållande till närmast föregående år. Ökningen hänför sig huvudsakligen till yrkesgrupperna byggnadsverksamhet, landtransport samt förvaltning, arbetsledning och fria yrken.

Efterfrågan på fast anställd personal inom jordbruket synes under 1948 ha varit något lägre än föregående år. Ett mindre överskott på arbetskraft till jordbruket kunde under vinterhalvåret förmärkas i södra Sverige. Fortfarande förelågo dock på sina håll svårigheter att tillgodose behovet av framför allt gifta ladugårdsskötare. Efterfrågan på tillfällig arbetskraft till vårbruket och höskörden kunde i stort sett tillgodoses utan större svårigheter. Bärningen av stråsädesskörden försvärades särskilt i Mellansverige av ogynnsamt väder. Det ökade arbetskraftsbehov, som härigenom uppstod, kunde dock nöjaktigt tillgodoses bl. a. genom frivilliga insatser av stats- och kommunalanställda. Vid potatisupptagningen var skolungdomen till värdefull hjälp. Liksom under tidigare år vidtogos särskilda åtgärder för att förse betdistrikten med erforderlig arbetskraft under sommarskötseln och upptagningssäsongen.

Vad beträffar skogsbruket synes efterfrågan på arbetskraft ha kunnat tillgodoses något lättare under 1948 än under de närmast föregående åren. Avverkningarna under vintern 1947/48 försvärades av de ogynnsamma väderleksförhållandena. Delvis som en följd därav har sysselsättningen vid gagnvirkesavverkningarna under sommaren varit relativt hög. Flottningsarbetet hade en i stort sett gynnsam säsong, varigenom huvuddelen av det virke, som blivit kvarliggande från föregående år, kunde flottas.

Den lättnad i arbetskraftsläget, som kunde förmärkas under 1948, var särskilt framträdande för industriens del. Som framgår av sammanställningen i tab. 2 utvisade de av socialstyrelsen kvartalsvis utarbetade index-talen för sysselsättningen inom industrien en ökning av antalet anställda under 1948 i jämförelse med 1947. För tredje kvartalet jämfört med samma kvartal föregående år uppgick ökningen för industrien i sin helhet till 1,8 procent. För motsvarande kvartal 1947 redovisades i förhållande till samma tidpunkt 1946 en minskning med 1,5 procent. Den förbättring i fråga om antalet sysselsatta inom industrien, som framträtt under 1948, hänför sig dock helt till den manliga arbetskraften, medan den kvinnliga visat fortsatt minskning om än något mindre än mellan 1946 och 1947. Lättnaden i arbetsmarknadsläget har också tagit sig uttryck i en viss minskning av den under de senaste åren starkt stegrade arbetskraftsrörligheten inom industrien. Även frånvarofrekvensen synes ha minskat nå-

got. I fråga om antalet i arbete varande arbetare har nämligen noterats en icke obetydligt större ökning än för hela antalet anställda arbetare.

Beträffande industriens förvaltningspersonal, vilken visade en relativt kraftig ökning för såväl män som kvinnor mellan 1946 och 1947, synes en viss avmattning i efterfrågan ha framträtt under 1948. Tillgängliga preliminära uppgifter om sysselsättningen i slutet av september 1948 i jämförelse med samma tidpunkt 1947 vid genomgående företag visa en ökning av antalet sysselsatta män med 3,3 procent men en minskning av antalet kvinnor med 2,1 procent. Sammanlagt skulle ökningen endast ha uppgått till 1,6 procent mot 5,1 procent mellan motsvarande månader 1946 och 1947.

Tab. 2. Antalet anställda arbetare (exkl. permitterade) inom vissa viktigare industrigrupper vid slutet av mellersta månaden i varje kvartal 1948 i procent av antalet anställda vid motsvarande tidpunkter 1947.

Industrigrupper	1:a kv.	2:a kv.	3:e kv.	4:e kv.
<i>Malmbrytning o. metallindustri</i>	99·7	101·4	103·6	103·0
Gruvor o. anrikningsverk.....	101·8	103·9	106·3	109·3
Järn-, stål- o. kopparverk.....	97·5	99·4	102·7	103·2
Mekaniska verkstäder.....	99·0	100·4	102·5	101·7
Reparationsverkstäder.....	102·9	101·1	99·1	98·3
Skeppsvarv.....	102·4	105·4	106·2	104·9
Elektroteknisk industri.....	102·7	104·3	106·9	105·4
<i>Jord- o. stenindustri</i>	99·1	100·6	97·0	96·2
Cementfabriker.....	99·3	104·1	101·2	103·3
Cementvarufabriker.....	89·1	87·4	83·3	80·7
Tegelbruk.....	102·8	105·1	98·8	92·2
Porslins-, kakel- o. lergodsfabriker.....	99·8	105·8	106·2	107·0
Glasindustri.....	101·1	102·9	101·4	102·6
<i>Träindustri</i>	95·4	96·7	95·2	95·4
Sågverk o. hyvlerier.....	97·9	99·3	96·0	97·2
Byggnadssnickarfabriker.....	88·6	88·1	87·1	88·2
<i>Pappers- o. grafisk industri</i>	98·7	99·0	101·0	101·0
Pappersmassfabriker.....	102·9	104·8	104·7	102·9
Pappersbruk o. pappfabriker.....	96·6	100·6	101·2	103·1
Grafisk industri.....	99·5	97·9	97·7	97·7
<i>Livsmedelsindustri</i>	101·7	101·6	99·9	101·0
<i>Textil- o. beklädnadsindustri</i>	100·5	100·8	103·2	103·8
Ylleindustri.....	102·3	101·5	102·2	103·3
Bomullsindustri.....	93·3	101·3	105·1	105·6
Trikåfabriker.....	101·2	100·8	102·2	103·9
Sömnadsindustri.....	103·2	101·0	103·3	102·7
<i>Läder-, hår- o. gummivaruindustri</i>	100·7	100·1	101·7	99·8
Skoindustri.....	103·3	101·9	101·3	99·7
Gummivarufabriker.....	101·4	103·6	107·6	102·4
<i>Kemisk-teknisk industri</i>	102·0	103·5	104·3	99·9
Tändsticksfabriker.....	111·7	112·1	112·3	105·1
Samtliga industrigrupper	99·6	100·7	101·8	101·6
Män.....	100·0	101·5	102·4	102·1
Kvinnor.....	98·1	97·8	99·5	99·6
I arbete varande arbetare.....	101·6	101·3	102·3	101·8

Den gynnsamma utvecklingen av järnmalmsexporten medförde under år 1948 ökad efterfrågan på arbetskraft till gruvindustrin. För de mellan-svenska gruvorna mötte det dock fortfarande stora svårigheter att erhålla arbetskraft i önskad utsträckning, även om en viss förbättring kunde iakttagas. Däremot noterades en relativt kraftig ökning av antalet anställda vid lapplandsgruvorna. Även vid järnverken framträdde en viss lättnad i arbetskraftsläget. Fortfarande kunde dock endast en mindre del av det anmälda arbetskraftsbehovet tillgodoses. För att underlätta anvisningen av arbetskraft till järnbruken vidtogos bl. a. särskilda åtgärder för att stimulera bostadsbygget på ifrågavarande orter.

Inom verkstadsindustrin, där särskilt de större företagen under de närmast två föregående åren haft stora svårigheter att tillgodose arbetskraftsbehovet och i vissa fall fått vidkännas en minskning av antalet sysselsatta, inträdde en icke obetydlig förbättring i arbetskraftsläget. Denna var särskilt framträdande för skeppsvarven och den elektrotekniska industrien. I fråga om sistnämnda industrigrupp, som i stor utsträckning sysselsätter kvinnliga arbetare, hänförde sig förbättringen dock nästan helt till männen, vilkas antal ökade med icke mindre än 9 procent vid genomgående företag mellan tredje kvartalet 1947 och 1948. Som en följd av det förbättrade arbetskraftsläget och i anslutning härtill förut gjord personalintagning kunde särskilt under sista delen av året iakttagas ett minskat intresse för nyanställning av icke yrkesutbildad arbetskraft vid verkstäderna; däremot kvarstod alltså efterfrågan på yrkeskunnig arbetskraft. Materialsvårigheter framträdde även på vissa håll och verkade återhållande på nyanställning.

Nedgången i byggnads- och anläggningsverksamheten medförde, att vissa delar av byggnadsämnesindustrin hade svårigheter att uppehålla samma sysselsättning som tidigare. En relativt kraftig nedgång i sysselsättningen kunde noteras särskilt för cementvarufabriker och byggnadssnickarfabriker. Även vid tegelbruken var sysselsättningen under senare hälften av året något lägre än under samma tid föregående år. Däremot kunde cementfabrikerna, vid vilka viss produktion för export ägde rum, uppehålla i stort sett samma sysselsättning som under 1947.

Den minskade tillgången på sågtimmer för vissa sågverk och de försämrade avsaltningsmöjligheterna på den inhemska marknaden torde gemensamt ha medfört en mindre nedgång i sysselsättningen inom sågverksindustrin. Däremot redovisade pappersmassfabrikerna en viss ökning av antalet sysselsatta.

Även inom textilindustrin förmärktes en lättnad i arbetskraftsläget. Den förskjutning mot ökat utnyttjande av manlig arbetskraft, som framträdde inom denna industrigrupp under de senaste åren, fortsatte dock ytterligare under 1948. Samma tendens kunde iakttagas inom sömnadsindustrin, för vilken bransch socialstyrelsens sysselsättningsindex noterade en ökning av antalet anställda män med närmare 11 procent mellan tredje kvartalet 1947 och 1948, medan ökningen för den kvinnliga arbetskraften under samma

lid endast uppgick till 1,5 procent. Då nyetablering eller utbyggnad av äldre företag ägt rum, synes man dock i stor utsträckning ha eftersträvat att förlägga de nya företagsenheterna till sådana orter, där efterfrågan på kvinnlig arbetskraft till industrien tidigare varit mycket ringa. Enär ifrågavarande företag icke äro medtagna i förenämnda indextal, vilka avse genomgående företag, torde förskjutningen mellan manlig och kvinnlig arbetskraft inom sömnadsindustrien icke ha varit fullt så framträdande som den kommer till synes i förenämnda siffror. Att beakta är också, att förskjutningen synes ha varit störst vid de större företagen, vilka äro något överrepresenterade i förevarande index.

Större eller mindre sysselsättningsökningar kunde registreras även inom flertalet övriga industrigrupper. Särskilt tändsticksfabrikerna visade en relativt kraftig uppgång i fråga om antalet anställda, såväl beträffande män som kvinnor. Detsamma var fallet med gummivarufabrikerna, som tidigare haft mycket svårt att tillgodose sitt arbetskraftsbehov. Fortfarande redovisade dock många industrier ett stort ytterligare arbetskraftsbehov.

Sysselsättningen inom byggnads- och anläggningsverksamhet påverkades kraftigt av den skärpning av byggnadsregleringen, som ägde rum under 1948. Enligt den inventering av den reglerade byggnadsverksamhetens omfattning, som företogs den 2 augusti 1948, skulle antalet sysselsatta inom denna del av byggnadsverksamheten då ha varit 152 000 mot 198 500 vid motsvarande inventeringstillfälle året förut. Emellertid kan minskningen av antalet sysselsatta byggnadsarbetare av vissa skäl ha varit mindre än inventeringsresultaten utvisa. Sålunda synes antalet arbetare sysselsatta med reparationsarbete utanför regleringen ha ökat sedan föregående sommar. En betydande nedgång i sysselsättningen ägde dock otvivelaktigt rum under året. Detta medförde, att den starka ökning av den organiserade byggnadsarbetarkåren, som skett under de närmast föregående åren, avstannade och förbyttes i en mindre nedgång. En viss höjning av den av byggnadsfackförbunden redovisade arbetslöshetsprocenten kunde iakttagas under sommaren och accentuerades ytterligare under senare delen av året. Fortfarande låg dock arbetslöshetsprocenten inom byggnadsfacken på en mycket låg nivå. Den minskade efterfrågan på arbetskraft torde ha medfört, att möjligheterna för arbetskraft från andra yrkesområden att erhålla anställning inom byggnadsverksamheten praktiskt taget upphörde med åtföljande lättnad för övriga näringsområden.

Efterfrågan på arbetskraft till samfärdseln torde närmast ha varit något mindre under 1948 än under året förut. Inom lastautomobiltrafiken förelåg ett mindre överskott på arbetskraft. Även inom handeln framträdde en viss minskning i efterfrågan på arbetskraft under senare delen av året.

Inom de speciellt kvinnliga yrkesområdena, sjukvård och husligt arbete, har arbetskraftsläget under år 1948 varit i stort sett oförändrat i förhållande till föregående år. En viss förbättring i tillgången på sjukvårdspersonal kunde dock förmärkas.

Den sannolika utvecklingen på arbetsmarknaden under år 1949.

Arbetsmarknadsstyrelsen.

Det är icke möjligt att med tillförlitlighet förutsäga utvecklingen på arbetsmarknaden under 1949. Denna är givetvis nära förbunden med den allmänna konjunkturutvecklingen. Såsom framgår av den översikt över det ekonomiska läget 1949, som lämnas i statsverkspropositionen, ha vissa tendenser framträtt, som tyda på en avmattning i det allmänna konjunkturläget. Under förutsättning att dessa tendenser bli bestående synes man även ha anledning räkna med en viss ytterligare utjämning av tillgång och efterfrågan på arbetskraft. En minskad efterfrågan på arbetskraft kan också förväntas som följd av den fortsatta nedskärningen av byggnadsverksamheten ävensom av den skärpta importregleringen. Nedskärningen av den reglerade byggnads- och anläggningsverksamheten beräknas sålunda innebära en minskning av sysselsättningen vid denna del av byggnads- och anläggningsverksamheten motsvarande inemot 10 000 årsarbetare. Sysselsättningen inom vissa industrier med speciella tillverkningar för byggnadsverksamheten kan även väntas komma att påverkas av nedskärningen. Följderna av den skärpta importbegränsningen med hänsyn till sysselsättningsutvecklingen äro svårare att bedöma. Den genom importbegränsningen minskade tillförseln av järn och stål har i förenämnda översikt befarats kunna medföra en nedgång i produktionen inom verkstadsindustrien. Inom vissa delar av textil- och beklädnadsindustrien samt inom läderindustrien beräknas råvaruknappheten komma att utgöra ett hinder för ytterligare produktionsökning. Även sysselsättningen inom handel och samfärdsel kan i vissa fall komma att påverkas av den minskade importen.

Även om den under de senaste åren starkt stegrade efterfrågan på arbetskraft kan väntas nedgå under 1949, torde dock arbetsmarknadsläget som helhet i stort sett komma att kännetecknas av fortsatt hög sysselsättning. En friställning av arbetskraft inom vissa områden torde sålunda komma att motvägas av ett kvarstående underskott inom andra delar av näringslivet, särskilt i fråga om yrkesutbildad arbetskraft. Detta hindrar icke att, framför allt på vissa orter med mindre differentierat näringsliv, vissa svår- bemästrade omställningsproblem kunna komma att möta. Med hänsyn till den beräknade lättnaden i arbetskraftsläget för industrien har arbetsmarknadsstyrelsen tills vidare icke ansett sig böra medverka till fortsatt kollektiv överföring av utländska industriarbetare.

Sysselsättningen inom jord- och skogsbruk kan förutsättas bli i stort sett oförändrad. De särskilda ekonomiska stödåtgärder för överflyttning av arbetskraft till skogsbruket, vilka införts under krisåren, ha, sedan skogsbruket numera återgått till mera normala produktionsförhållanden, ansetts kunna avvecklas under 1949.

Vad den egentliga industrien beträffar synes man ha anledning räkna

med fortsatt stor efterfrågan på arbetskraft till gruvor och järnverk. Med hänsyn till den centrala betydelse nämnda industrier ha ur produktions- och exportsynpunkt ser arbetsmarknadsstyrelsen det som en väsentlig uppgift att söka tillgodose deras arbetskraftsbehov. En ytterligare överflyttning av arbetskraft till gruvor och järnverk förutsätter dock i många fall en fortsatt förbättring av bostadsläget på de berörda industriorterna. Styrelsen kommer därför även under 1949 att i samråd med bostadsstyrelsen särskilt uppmärksamma ifrågavarande orters behov av bostäder i samband med beviljandet av byggnadstillstånd.

Även om man med hänsyn till den beräknade åtstramningen av järnförsörjningen icke för verkstadsindustrien som helhet synes våga räkna med högre sysselsättning än under 1948, kunna dock fortfarande svårigheter väntas föreligga att tillgodose framför allt behovet av yrkesutbildad arbetskraft till viktiga delar av verkstadsindustrien. Såväl för att underlätta överflyttningen av på vissa områden, främst byggnadsverksamheten, friställd arbetskraft till andra yrkesområden som för att befrämja en önskvärd produktions- och exportökning har arbetsmarknadsstyrelsen därför ansett det angeläget vidtaga åtgärder för en intensifierad omskolning av arbetskraft för verkstadsindustrien. Såsom arbetsmarknadsstyrelsen i annan skrivelse denna dag anmäler till Kungl. Maj:t avses sålunda en utvidgning äga rum av den under överstyrelsens för yrkesutbildning inseende stående särskilda kursverksamheten för arbetslösa, varigenom möjligheter skulle beredas även andra än hos arbetslöshetsnämnderna anmälda hjälpsökande att genomgå sådan omskolningskurs. Även omskolningen av partiellt arbetslösa har ansetts önskvärd att intensifiera.

Med hänsyn till den skärpta byggnadsregleringen torde såsom redan inledningsvis berörts en ytterligare nedgång i sysselsättningen vara att vänta inom vissa delar av byggnadsämnesindustrien. Då det här torde komma att röra sig om ett relativt ringa antal arbetare, synas några egentliga omställningsproblem icke behöva uppkomma.

Beträffande skogsindustrien (sågverk och pappersmasseindustri) är det med hänsyn till ovissheten om exportutvecklingen mycket svårt att bedöma arbetskraftsbehovet under 1949. För sågverksindustriens del synes man dock närmast ha anledning vänta en något större efterfrågan på arbetskraft än under 1948. När det gäller pappersmasseindustrien, torde man försiktigtvis böra räkna med i stort sett oförändrad sysselsättning.

Inom textilindustrien framstår det ur försörjningssynpunkt såsom särskilt angeläget att tillföra bomullsspinnerierna ytterligare arbetskraft. Beträffande övriga delar av textilindustrien ävensom sömnadsindustrien torde man till följd av råvaruläget ha anledning räkna med viss minskning av den under de senaste åren starkt stegrade efterfrågan på arbetskraft.

Sysselsättningen inom skoindustrien väntas komma att ligga på i stort sett samma nivå som under 1948. Inom övrig lädervaruindustri kan knappheten på råvaror komma att medföra vissa sysselsättningssvårigheter.

Vad den övriga industrien beträffar torde man i många fall ha att räkna

med ett kvarstående underskott på arbetskraft, framför allt kvinnlig sådan. Uppmärksamhet kommer bl. a. att ägnas möjligheterna att tillföra gum-mivarufabrikerna ytterligare arbetskraft.

Såsom förut framhållits beräknas sysselsättningen inom byggnadsverksamheten komma att ytterligare minska under 1949. Genom bl. a. intensifierad arbetsförmedlingsverksamhet och beredande av möjligheter till omskolning kommer styrelsen därför att söka underlätta övergången av arbetskraft från byggnadsverksamheten till andra yrkesområden. Vilken omfattning denna övergång kommer att få är dock givetvis svårt att bedöma. För att undvika att arbetskraft i större utsträckning friställs under vintermånaderna, då möjligheterna till omflyttning av arbetskraften ofta äro mera begränsade, kommer särskild vikt att läggas vid en sådan framsläppning av byggnadstillstånden, att största möjliga säsongutjämning erhålles.

Den minskade byggnadsverksamheten och nedgången i utrikeshandeln kan komma att medföra sysselsättningssvårigheter inom vissa delar av samfärdseln och handeln. I den mån arbetskraft kommer att friställas på dessa områden torde den dock i allmänhet kunna beredas annan sysselsättning.

Inom de speciellt kvinnliga yrkesområdena, främst sjukvård och husligt arbete, torde man ha att räkna med ett kvarstående underskott på arbetskraft. Arbetsmarknadsstyrelsen har i samråd med medicinalstyrelsen vidtagit förberedande undersökningar för viss överflyttning av sjuksköterskor från Tyskland och Österrike (s. k. displaced persons).

Sammanfattningsvis synas, om man ser till arbetsmarknadsläget som helhet, förutsättningar finnas för en fortsatt hög sysselsättningsnivå under 1949. Samtidigt torde man emellertid kunna vänta en ytterligare utjämning av tillgång och efterfrågan på arbetskraft. De arbetsmarknadsreglerande åtgärderna avses främst inriktade på att genom intensifierad arbetsförmedling och omskolning söka överflytta arbetskraft, som kan komma att friställas inom vissa yrkesområden, till ur produktions- och exportsynpunkt viktiga bristområden. Med hänsyn till de svårigheter en sådan överföring i vissa fall torde möta, kan lokalt en något ökad arbetslöshet uppkomma. Liksom under tidigare år synes man därjämte böra räkna med en viss restarbetslöshet av särskilt svårplacerad arbetskraft.

Särskilda frågor.

Dyrortsgraderingen av kontantunderstöd från arbetslöshetsnämnd.

Gällande bestämmelser m. m.

Enligt gällande bestämmelser avvägas kontantunderstöden, vilka bestå av dagunderstöd och hyreshjälp, huvudsakligen efter den dyrortsgruppering enligt 1935 års folkpensioneringslag, som gällde vid lagens upphörande den 31 december 1947.

Högsta dagunderstödet uppgår till följande belopp.

Ortsgrupp	Ensam person	Makar	Varje barn
	Kr./dag	Kr./dag	Kr./dag
I	3: 50	4: 75	1: —
II	3: 75	5: —	1: —
III	4: —	5: 25	1: —

Även hyreshjälpen är differentierad med tillämpning av nämnda dyrortsgruppering, dock med särskilda bestämmelser för Stockholm, Göteborg och Malmö. De högsta beloppen för hyreshjälp äro följande.

Ortsgrupp	Ensam person	Familjeförsörjare
	Kr./mån.	Kr./mån.
I	20: —	40: —
II	30: —	60: —
III	45: —	90: —
Malmö	50: —	100: —
Göteborg	60: —	120: —
Stockholm	75: —	150: —

Såsom anförts i årets statsverksproposition (femte ht., s. 90) uppdrog Kungl. Maj:t genom beslut den 9 maj 1947 åt dåvarande arbetsmarknads-kommissionen att i samråd med socialstyrelsen verkställa en allmän översyn av gällande grunder för beräkning av arbetslöshetsnämndernas kontantunderstöd i syfte att åstadkomma en lämplig anpassning mellan de erkända arbetslöshetskassornas och arbetslöshetsnämndernas understöds-verksamhet ävensom mellan dessa båda hjälpformer och övriga social-hjälpsformer. I propositionen nr 286 till 1947 års riksdag anförde föredra-gande statsrådet (s. 24), att dyrortsgraderingen enligt 1935 års folkpen-sioneringslag syntes böra bibehållas till dess ställning kunde tagas till re-sultatet av berörda allmänna översyn. Ortsgrupperingen borde även efter den nya folkpensioneringslagens ikraftträdande tills vidare bygga på för-hållandena den 31 december 1947. I sin skrivelse 1947: 448 uttalade riks-dagen, att vad föredragande statsrådet anförde rörande dyrortsgraderingen av kontantunderstöd icke föranlett riksdagen till någon erinran. Riksdagen förutsatte, att på den pågående utredningen rörande, bl. a., dyrortsgrade-ringens slopande grundat förslag skulle komma att föreläggas 1948 års riksdag.

I anledning av nyssberörda utredningsuppdrag framlade arbetsmark-nadsstyrelsen i mars 1948 förslag om en provisorisk förbättring av kon-tantunderstöden m. m. Samtidigt föreslog styrelsen att dåvarande dyrorts-gradering och kommunfördelning i avbidan på utredningens slutförande tills vidare skulle bibehållas oförändrad. Dessa förslag framlades i pro-portionen nr 249 till 1948 års riksdag och godkändes av riksdagen (skr. nr 410).

Föreliggande förslag.

I skrivelse den 30 september 1948 har arbetsmarknadsstyrelsen — så-som likaledes framgår av årets statsverksproposition — på anförda skäl hemställt, att styrelsen måtte befrias från det arbetsmarknadskommissio-

nen givna och på styrelsen överförda utredningsarbetet. Kungl. Maj:t har sedermera uppdragit åt byråchefen *T. Jerneman* att inom socialdepartementet fortsätta utredningen. Utredningsmannen har den 1 mars 1949 avlämnat en promemoria rörande dyrortsgrupperingen av kontantunderstöden från arbetslöshetsnämnd. I denna promemoria anföres i huvudsak följande.

Under senare tid har ifrågasatts, huruvida icke dyrortsgrupperingen inom arbetslöshetsnämndernas kontantunderstödsverksamhet borde slopas för dagunderstödet vidkommande. Huvudsakligen två skäl tala för en dylik åtgärd. Det första är av saklig karaktär. Det är allmänt bekant att den större delen av skillnaden i levnadskostnaderna på olika orter hänförs till bostadskostnaderna. Skiljer man vid en understödsutgivning ut de senare och differentierar dem under ett långt gående hänsynstagande till de faktiska kostnaderna för varje understödstagare saknas numera i det närmaste anledning att dyrortsgradera annan del av understödet. Saken kan med andra ord uttryckas så, att de levnadskostnader, som återstå sedan man fränskilt bostadskostnaderna, uppvisa från ort till annan endast små skillnader. Ur denna synpunkt sett skulle man alltså kunna införa ett och samma maximibelopp för själva dagunderstödet att gälla för samtliga landets kommuner. Det andra skälet är av i huvudsak formell natur. Den dyrortsgruppering, som användes inom arbetslöshetsnämndernas kontantunderstödsverksamhet, saknar faktiskt stöd i någon nu gällande lag. På grund härav är man utan bestämmelser för hur den skall kunna hållas aktuell. Att märka är emellertid att den vid en jämförelse med nu gällande dyrortsgrupperingar visat sig alltfjänt vara i huvudsak någorlunda godtagbar.

De problem, som här berörts, skulle teoretiskt sett kunna lösas genom att man fastställde ett för samtliga kommuner gällande högsta belopp för dagunderstödet och anpassade hyreshjälpsbeloppen med tillhjälp av den indelning av landets kommuner, som kommer till användning vid den nu gällande folkpensionslagen för det statliga bostadstillägget. I praktiken skulle emellertid en dylik lösning medföra ganska avsevärda svårigheter. Då dagunderstödet högsta belopp för dyrortsgrupp III (i gamla pensionslagens kommunindelning) redan är hållet i underkant, saknar man möjlighet att åstadkomma ett för landets samtliga kommuner gemensamt maximibelopp genom att sänka beloppet i fråga. Det uppgår f. n. till 4 kronor per dag. Å andra sidan skulle ett fastställande av ett gemensamt belopp genom att dagunderstödet maximibelopp för ortsgруппerna I och II (d. v. s. 3 kronor 50 öre, resp. 3 kronor 75 öre) höjdes till vad som nu gäller för ortsgрупп III, också ge upphov till allvarliga betänkligheter. Bortsett från dylika av allmän finansiell natur, skulle nämligen en sådan höjning av de första dyrortsgruppernas kontantunderstöd komma att rubba förhållandet mellan de erkända arbetslöshetskassornas försäkringsförmåner och arbetslöshetsnämndernas understöd.

Det senaste påståendet belyses bäst genom ett exempel hämtat från en av de största erkända arbetslöshetskassorna (fabriksarbetarnas, f. d. grov- och fabriksarbetarnas), som har många medlemmar boende å rena landsbygden eller i mindre samhällen, d. v. s. å orter med i allmänhet relativt låga levnadskostnader. Kassen tillämpar sedan ingången av år 1949 med några undantag följande indelning av sina medlemmar i daghjälpsklasser: medlemmarnas klassstillhörighet fastställs enligt stadgarna på grundval av folkpensioneringens bostadskostnadsgruppering sålunda att medlem, som är anställd vid arbetsplats belägen inom

bostadskostnadsgrupp	1	skall	tillhöra	klass	I;
	2	eller	3	skall	tillhöra
	4	eller	5		III.

Medlemmarna i daghjälpklass I i denna kassa erhålla vid arbetslöshet ett daghjälpbelopp av 3 kronor 25 öre jämte ett kristillägg av 75 öre, alltså tillsammans 4 kronor per dag. Familjeförsörjare erhålla dessutom familjetillägg med samma belopp, som numera tillämpas inom arbetslöshetsnämndernas kontantunderstödsverksamhet. Skulle man nu höja nämndernas dagunderstödsbelopp för ortsgrupp I till 4 kronor skulle en stor del av nämndernas klientel i denna dyrortsgrupp kunna erhålla samma understödsbelopp, som på grund av avgiftsinbetalning tillkommer medlemmarna i denna arbetslöshetskassas daghjälpklass I. Detta förhållande skulle näppeligen stimulera dessa medlemmar till fortsatt medlemskap i kassan. Någon möjlighet att höja denna kassas lägsta daghjälpbelopp genom att ställa ökade krav på medlemmarna i form av höjda avgifter torde i nuvarande situation med lönestegringsstopp icke föreligga. Ej heller torde det finnas någon möjlighet att öka detsamma genom en förbättring av statsbidraget till de erkända arbetslöshetskassorna.

F. n. föreligga sålunda vissa svårigheter att genomföra ett borttagande av dagunderstödet dyrortsgradering. Då härtill kommer att socialvårdskommittén preliminärt föreslagit ett borttagande av arbetslöshetsnämndernas kontantunderstödsverksamhet eller dess överförande till den av kommittén föreslagna socialhjälp, synes man i avvaktan på kommitténs slutgiltiga förslag i ämnet böra undvika att göra någon mera betydelsefull ändring i principerna för dagunderstödet utgivande. Denna ståndpunkt är desto lättare att försvara, då kontantunderstödsverksamheten dels genom den nuvarande förhållandevis goda sysselsättningen, dels på grund av den stora tillslutning, som den frivilliga arbetslöshetsförsäkringen numera fått, kan under den närmaste tiden väntas få endast en mindre omfattning, åtminstone i dyrortsgrupperna I och II.

Beslutar man sig för att bibehålla dyrortsgraderingen av dagunderstödet, kvarstår frågan hur man skall förfara med indelningen av rikets kommuner i dyrortsgrupper, då den nu använda hänför sig till en lag, som upphört att gälla. Samma skäl, som andragits för ett bibehållande av dyrortsgraderingen, tala synbarligen för att man inför de större reformer, som kunna vara att vänta, icke bör göra några i princip betydelsefulla ändringar i grunderna för indelningen i ortsgupper. Såsom inledningsvis framhållits är den vid utgången av 1947 gällande tregruppsindelningen ännu i stort sett godtagbar åtminstone såsom ett provisorium. Det lämpligaste sättet att lösa det här föreliggande problemet torde därför vara att Kungl. Maj:t erhåller riksdagens fullmakt att för arbetslöshetsnämndernas kontantunderstödsverksamhet få förordna om fortsatt tillämpning av den indelning, som vid utgången av år 1947 gällde enligt 1935 års folkpensioneringslag. I de fall, där särskilda skäl därtill föreligga, bör ändring i denna indelning för viss kommun dock få företagas efter utredning av det på området sakkunniga ämbetsverket, socialstyrelsen. Skulle provisoriet bliva av någon längre varaktighet, kan ifrågasättas, huruvida icke socialstyrelsen bör göra en översyn av kommunernas uppdelning på de tre ortsgupperna.

Yttranden.

Över utredningsmannens förslag ha yttranden avgivits av arbetsmarknadsstyrelsen och socialstyrelsen.

Arbetsmarknadsstyrelsen har icke haft något att erinra mot utredningsmannens förslag.

Socialstyrelsen har tillstyrkt förslaget om ett provisoriskt bibehållande av dyrortsgraderingen av dagunderstöden till arbetslösa med hänsyn till arbetslöshetskassorna med de lägsta daghjälpbeloppen och till förestående lagändringar. Styrelsen motsätter sig dock att den gamla, i realiteten redan avskaffade indelningen enligt 1935 års folkpensioneringslag skulle återupplivas. Styrelsen säger sig särskilt reagera mot tanken att styrelsen skulle göra en översyn av kommunernas uppdelning på de tre ortsgrupperna. Styrelsen har föreslagit, att kommunfördelningen skall ske enligt den nya dyrortsgrupperingen för löner och skatter, varvid grupperna 1 och 2 liksom 3 och 4 skulle sammanföras. I vårdtaxan för fattigvårdsanstalter hade gruppminskningen skett på så sätt att grupp 1 fått förbliva oförändrad medan grupperna 2 och 3 liksom 4 och 5 sammanförts. Bl. a. med hänsyn till det ringa antalet arbetslösa i grupp 1 och svårigheterna att draga en gräns mellan grupperna 1 och 2 vore dock nu föreslagen indelning lämpligare. Styrelsen lämnar följande jämförelse mellan nu tillämpad gruppering (»pensionsgrupp») och av styrelsen föreslagen (»löne- och skattegrupp»).

Löne- och skattegrupp	Pensionsgrupp			S:a
	1	2	3	
1	538	—	—	538
2	1 524	30	—	1 554
3	297	63	—	360
4	174	24	4	202
5	51	8	15	74
	S:a 2 584	125	19	2 728

Departementschefen.

Av vad utredningsmannen anfört framgår, att avsevärda olägenheter skulle uppstå för vissa arbetslöshetskassor, om arbetslöshetsnämndernas dagunderstöd i de lägre ortsgrupperna höjas utan att möjlighet beredes kassorna att i motsvarande omfattning höja sina daghjälpbelopp. Såsom framgår av vad jag i annat sammanhang anfört (prop. nr 96), föreligga f. n. icke förutsättningar för sådant ökat stöd åt kassorna, att en höjning av daghjälpbeloppen kan komma till stånd. Med hänsyn härtill torde ett avskaffande av dyrortsgraderingen av arbetslöshetsnämndernas dagunderstöd genom höjning till de för högsta ortsgrupp gällande beloppen icke f. n. kunna övervägas. Då en sänkning av sistnämnda belopp ej kan komma i fråga, torde icke annan utväg stå till buds än att dyrortsgraderingen får äga bestånd jämväl under nästa budgetår.

Utredningsmannen har föreslagit, att den på 1935 års folkpensioneringslag grundade dyrortsgrupperingen av kommunerna fortfarande skall tillämpas i fråga om kontantunderstöden. Socialstyrelsen har däremot ansett lämpligt, att indelningen anknytes till den nu tillämpade dyrortsgrupperingen för skatter och löner. Enligt vad jag inhämtat från utredningsmannen, skulle ett genomförande av socialstyrelsens förslag medföra i stort sett samma olägenheter för arbetslöshetskassorna som ett omedelbart slopande av dyrortsgraderingen. Med hänsyn härtill ansluter jag mig till det av ut-

redningsmannen framlagda förslaget. Såsom utredningsmannen föreslagit bör möjlighet finnas för Kungl. Maj:t att, därest så i undantagsfall skulle visa sig erforderligt, vidtaga jämkning i ortsgruppsindelningen.

Statsbidraget till kommunernas administrationskostnader för arbetslöshets hjälp.

Gällande bestämmelser m. m.

Enligt gällande grunder för statsbidrag till kommunernas arbetslöshetskostnader kunna till dylika kostnader utgå såväl ett årligt bidrag (årskostnadsbidrag) som engångsbidrag. För engångsbidragets bestämmande tillämpas, om storleken av bidraget ej är reglerad i särskild författning, en skala, enligt vilken bidraget — det s. k. normalbidraget — från ett minimum av 20 % stiger med ökande skattetryck och minskande antal skatte-kronor till 90 %. Vid bestämmandet av årskostnadsbidragets storlek indelas kommunerna på grundval av deras finansiella ställning med ledning av normalbidraget i tre grupper. Inom grupperna stiger bidraget progressivt, så att kommunens kostnadsandel i princip icke överstiger en krona 50 öre per skattekrona vid lägre normalbidrag än 40 %, en krona 25 öre vid normalbidrag av 40—50 % och en krona per skattekrona vid högre normalbidrag än 50 %. Årskostnadsbidrag kan endast erhållas av kommun, som under året i någon form bedrivit statsunderstödd hjälpverksamhet för arbetslösa.

Före 1946 godkändes som bidragsberättigade administrationskostnader skäligen arvoden eller löner åt arbetslöshetsnämnds ordförande, ledamöter och eventuella tjänstemän, traktamenten och resekostnader för sammanträden inom nämnden ävensom kostnader för porto samt skrivmateriel och andra kontorsutensilier. Dessa kostnader fingo dock inräknas blott med så stor procent, som utgjorde kommunens normala bidragsprocent vid beviljande av statskommunalt beredskapsarbete för kommunen.

Enligt beslut av 1946 års riksdag (prop. nr 293, statsutsk. utl. nr 239, rd. skr. nr 451) inräknas numera arbetslöshetsnämnds administrationskostnader i sin helhet i de bidragsberättigade årskostnaderna, men det centrala arbetsmarknadsorganet äger pröva skäligheten av uppgivna belopp. Till administrationskostnader räknas samma kostnader som före 1946 jämte kostnader för arvoden åt revisorer och för olycksfallsförsäkring av arbetslöshetsnämnds personal.

Rörande antalet kommuner, som åtnjutit statsbidrag till administrationskostnader, de godkända administrationskostnadernas belopp och statsbidragens sammanlagda storlek under 1945 (äldre bidragsbestämmelser) samt 1946 och 1947 (nu gällande bestämmelser) må hänvisas till efterföljande sammanställning.

År	Antal kommuner	Godkända administrationskostnader, kr.	Statsbidrag kr.
1945	119	244 170: 47	51 931: 01
1946	103	407 125: 27	93 585: 01
1947	81	294 810: 81	70 088: 50

Arbetsmarknadsstyrelsen.

I skrivelse den 11 februari 1949 har *arbetsmarknadsstyrelsen* hemställt om bemyndigande att vidtaga den ändringen i gällande bestämmelser om statsbidrag till kommunernas arbetslöshetskostnader, att fr. o. m. den 1 januari 1949 arbetslöshetsnämndernas administrationskostnader ej få inräknas i årskostnadsunderlaget vid bestämmande av statsbidragets storlek. Styrelsen har lämnat i huvudsak följande motivering för sitt förslag.

Arbetsmarknadsstyrelsens skälighetsprövning av uppgivna belopp stöter på stora svårigheter, då man ej kan tillämpa några allmängiltiga grunder. En arbetslöshetsnämnds arbetsböda beror bl. a. på använda hjälpformer. En kommun, som helt eller till största delen kunnat fylla hjälpbehovet genom hänvisning till statliga beredskapsarbeten, har haft en mycket liten arbetsböda i jämförelse med kommuner, som måst anordna statskommunala beredskapsarbeten och understödsverksamhet m. m. Kommuner av ungefär samma storleksordning och med likartad omslutning av hjälpverksamheten, vilka således synas böra komma i åtnjutande av i huvudsak lika stort statsbidrag, uppskatta ofta sina kostnader till högst olika belopp, t. ex. genom inräknande av viss procent av socialvårdsbyrås eller kommunalkontors totala omkostnader. Många gånger uppgivas kostnader för tjänstemannalöner till belopp, som med hänsyn till hjälpverksamhetens omfattning måste tyda på att tjänstemännen, eller i varje fall en del av dem, haft andra arbetsuppgifter som sin huvudsakliga sysselsättning än sådana, som varit direkt förknippade med den statsunderstödda hjälpverksamheten o. s. v.

För 1946 företogs av arbetsmarknadsstyrelsen (arbetsmarknadskommisionen) reduceringar i 48 fall och för 1947 i 51 fall. Fyra kommuner anförde besvär över besluten beträffande bidrag för år 1946, men besvären lämnades av Kungl. Maj:t utan åtgärd. Över besluten rörande 1947 års administrationskostnader ha besvär anförts av Stockholm, Göteborg och Malmö.

En av huvudorsakerna till att statsbidrag till administrationskostnader från början medgavs var de arbetslöshetslyngda kommunernas svåra ekonomiska läge. Med hänsyn till förbättringen av kommunernas finanser och minskningen av arbetslösheten torde statsbidraget till administrationskostnader numera ha mycket liten betydelse för kommunerna. Detta synes också framgå av det förhållandet, att, medan 81 kommuner erhållit statsbidrag till administrationskostnader för år 1947, 21 som varit berättigade därtill ej sökt sådant bidrag. Utvecklingen har faktiskt medfört, att nästan hälften av statsbidraget (44,5 %) numera går till sådana kommuner, som rimligtvis själva borde kunna utan olägenhet bestrida dessa kostnader, nämligen de större städerna (Stockholm, Göteborg, Malmö, Norrköping, Hälsingborg och Örebro).

Den genom 1946 års riksdagsbeslut införda differentieringen av årskostnadsbidragen har medfört, att en kommuns egna kostnader för arbetslöshetsbekämpande åtgärder kunna begränsas till en krona per skattekrona, nämligen då normalbidraget för kommunerna är högre än 50 procent. Denna för de skattetyngda kommunerna mycket förmånliga bestämmelse torde även göra statsbidraget till administrationskostnaderna mindre angeläget.

Med hänsyn till här omnämnda förhållanden synes det arbetsmarknadsstyrelsen motiverat att nu helt indraga statsbidraget i fråga. Arbetslöshetsnämnderna synas i detta hänseende numera böra jämföras med andra kommunala organ av likartad karaktär, t. ex. pensionsnämnder och familjebidragsnämnder, vilka ej åtnjuta bidrag av statsmedel till sin administration.

Yttranden.

Över arbetsmarknadsstyrelsens förslag ha yttranden avgivits av statskontoret, svenska landskommunernas förbund och svenska stadsförbundet.

Statskontoret tillstyrker bifall till framställningen.

Svenska landskommunernas förbund har anfört bl. a. följande.

I olika sammanhang har förbundet framhållit nödvändigheten av att bestämmelserna om statsbidrag till kommunerna i möjligaste mån förenklas. Bestämmelserna om statsbidrag av olika slag ha successivt blivit så många och så invecklade, att statsbidragssystemet i dess helhet numera behärskas endast av ett fåtal experter. Det är nödvändigt att härvidlag söka ernå förenklingar. Antalet statsbidragsformer torde böra minskas. De statsbidrag, som icke ha nämnvärd ekonomisk betydelse, torde därvid i första hand böra slopas och en motsvarande höjning bör i stället komma till stånd i fråga om de mera betydelsefulla statsbidragen. Statsbidragen böra också i möjligaste mån så konstrueras, att ansöknings- och prövningsförfarandet förenklas. Från dessa utgångspunkter anser sig styrelsen kunna tillstyrka det av arbetsmarknadsstyrelsen framlagda förslaget, även om f. n. ingen motsvarande förhöjning kan komma till stånd i fråga om annat statsbidrag.

Svenska stadsförbundet kan icke finna, att arbetsmarknadsstyrelsen anfört några bärande skäl för sitt förslag. Motiveringen till förslaget synes enligt förbundet utgå från att staten under inga förhållanden bör bidraga till arbetslöshetskostnadernas bestridande med mera än som erfordras för att kommunerna skola kunna med nöd bära den övriga delen av dessa kostnader. En sådan norm för kostnadsfördelningen torde enligt förbundet med fog kunna bestridas. Enligt förbundets mening äro visserligen f. n. arbetslöshetskostnaderna relativt litet kännbara för kommunerna, men arbetslösheten och skatteunderlaget kunna ganska snabbt förändras. Arbetsmarknadsstyrelsens hänvisning till kommunernas finansiella läge skulle enligt förbundet på sin höjd kunna godtagas för en temporär ändring, men med hänsyn till kravet på en effektiv krisberedskap böra icke i kristider sannolikt ohållbara förändringar genomföras. Svårigheterna vid verkställandet av skälighetsprövningen beträffande administrationskostnadernas storlek syntes icke motivera indragning av statsbidraget. Förbundet säger sig slutligen starkt reagera mot det sätt varpå skälighetsprövningen verkställts.

Departementschefen.

I fall då kommunala organ handha bidragsverksamhet betala kommunerna i regel kostnaderna för administrationen även om bidragen helt eller delvis utgå av statsmedel. Ett undantag från denna regel gäller beträffande administrationskostnaderna för arbetslöshetshjälpen. Anledningen till att statsbidrag ansetts böra utgå i detta fall torde ha varit, att administrationskostnaderna för arbetslöshetstygda mindre kommuner med svag ekonomi beräknats kunna bli en betydande belastning. Under nu rådande arbetslöshetsförhållanden torde statsbidraget i fråga emellertid ha ringa ekonomisk betydelse för kommunerna. Då härtill kommer, att bidragsreglerna äro rela-

tivt invecklade och att prövningen av statsbidragsansökningarna på grund härav ger upphov till svårlösta bedömningsfrågor, ansluter jag mig till arbetsmarknadsstyrelsens av statskontoret och landskommunernas förbund tillstyrkta förslag att statsbidrag till ifrågavarande administrationskostnader icke bör utgå för tiden fr. o. m. år 1949. Jag vill framhålla, att intet synes hindra att statsbidrag ånyo införes, därest detta i en arbetslöshetssituation skulle anses påkallat.

Ny hjälpkungörelse.

Gällande bestämmelser m. m.

Sedan 1934 års riksdag beslutat vissa ändringar i dittills gällande grunder för den statliga och statsunderstödda hjälpverksamheten vid oförvållad arbetslöshet, sammanfattade Kungl. Maj:t reglerna för ifrågavarande verksamhet i kungörelsen den 30 juni 1934 (nr 434) angående statlig och statsunderstödd hjälpverksamhet vid arbetslöshet. Under de närmaste åren där- efter ändrades denna kungörelse — i det följande benämnd hjälpkungörelsen — efter hand som statsmakterna beslöto nya regler för hjälpverksamheten (ändr. nr 426/1935, 464/1936 och 545/1937), men efter år 1937 ha besluten om ändrade grunder för verksamheten icke kommit till uttryck i hjälpkungörelsen. I samband med tillkomsten av lagen den 30 juni 1944 (nr 475) om arbetslöshetsnämnd upphävdes dock 2—9 §§ i hjälpkungörelsen, vilka handlade om arbetslöshetskommitté. Motsvarande bestämmelser upptogos i stället i kungörelsen den 30 juni 1944 (nr 476) med tillämpningsföreskrifter till nyssnämnda lag.

Den genomgripande omgestaltning av reglerna på förevarande område, som ägt rum sedan år 1937, har alltså icke satt sina spår i hjälpkungörelsen. Dess innehåll är därför till stor del föråldrat; många bestämmelser, som fortfarande gälla formellt, ha i verkligheten satts ur kraft genom föreskrifter, som icke utformats författningsmässigt. Med hänsyn till den utveckling, som sålunda ägt rum, har arbetsmarknadsstyrelsen ansett en omarbetning av hjälpkungörelsen böra verkställas och styrelsen har den 22 januari 1949 överlämnat ett förslag till ny kungörelse om de statliga och statsunderstödda åtgärderna vid arbetslöshet.

Departementschefen.

Det synes mig uppenbart att det ur praktiska synpunkter måste vara av stort värde att få till stånd en upprensning på detta område, och jag har därför på grundval av arbetsmarknadsstyrelsens förslag låtit inom socialdepartementet utarbeta ett förslag till kungörelse angående vissa statliga och statsunderstödda åtgärder vid arbetslöshet. Detta förslag torde såsom bilaga få fogas vid protokollet i detta ärende.

Den överarbetning av nuvarande hjälpkungörelse, som departementsförslaget utgör, är så gott som uteslutande av rent formell natur; endast i några mindre väsentliga hänseenden ha smärre sakliga jämkningar vidtagits. Avsikten med förslaget är således icke att införa några nya principer för hjälp-

verksamheten vid arbetslöshet, utan syftet är i stället att rensa bort de författningsbestämmelser, som äro föråldrade, och i en författning samla de huvudregler, som nu gälla på ifrågavarande område. F. n. äro de organisatoriska bestämmelserna om arbetslöshetsnämnd upptagna i tillämpningskungörelsen till lagen om arbetslöshetsnämnd. Det har ansetts lämpligt att överföra även dessa bestämmelser till den nya författningen, som alltså är avsedd att ersätta såväl sistnämnda kungörelse som hjälpkungörelsen.

De nu gällande reglerna för hjälpverksamheten, som icke äro författningsmässigt utformade, äro i vissa avseenden ganska invecklade och tillämpas i somliga fall endast på försök. För att icke tynga författningstexten och för att slippa alltför täta författningsändringar i framtiden, ha i en del fall ifrågavarande föreskrifter icke i detalj upptagits i förslaget. I stället har hänvisning skett till vad som är eller kan varda särskilt bestämt, d. v. s. till de regler som i hithörande hänseenden nu gälla eller de ändringar däri som bli i vederbörlig ordning bestämda. Denna metod har tillämpats även i andra fall, då så ansetts ändamålsenligt, t. ex. i fråga om storleken av kontantunderstöden.

Vissa bestämmelser, som äro upptagna i den nuvarande hjälpkungörelsen och som ansetts böra gälla även i fortsättningen, ha icke medtagits i förslaget därför att de syntts vara av beskaffenhet att böra utfärdas av arbetsmarknadsstyrelsen i form av råd och anvisningar. Detta gäller särskilt sådana föreskrifter som reglera vad olika ansökningar böra innehålla och vilka handlingar som skola fogas vid desamma. En del regler angående arbetsmarknadsstyrelsens uppgifter i sociella avseenden har vidare ansetts kunna undvaras med hänsyn till innehållet i andra mera generella regler angående styrelsens befogenheter.

Såsom framgår av det anförda har en del av gällande detaljföreskrifter befunnits vara i behov av revision. Dessa föreskrifter ha därför utbyts mot andra, som ansetts lämpligare. I en del fall ha dessutom gällande föreskrifter kompletterats. Jag ämnar i det följande beröra de stadganden i förslaget, som i sakligt avseende avvika från vad som f. n. gäller. Då intet särskilt nämnes, överensstämmer förslaget med gällande bestämmelser.

De bestämmelser, som upptagits i 1 kapitlet, motsvara innehållet i 1 § hjälpkungörelsen samt tillämpningskungörelsen till lagen om arbetslöshetsnämnd.

Enligt 1 § i förslaget skall arbetsmarknadsstyrelsen i den utsträckning så befinnes lämpligt kunna uppdraga åt länsarbetsnämnd att handlägga ärenden och utöva styrelsen tillkommande beslutanderätt enligt kungörelsen. Det sålunda föreslagna stadgandet, som saknar motsvarighet i vad som nu gäller, överensstämmer med de strävanden till decentralisering inom statsförvaltningen som gjort sig gällande under de senaste åren. Vidare skall enligt 1 § i förslaget arbetsmarknadsstyrelsen — som enligt hjälpkungörelsen endast äger meddela råd och anvisningar till ledning för hjälpverksamheten — jämväl äga rätt att utfärda erforderliga tillämpningsföreskrifter till kungörelsen.

Enligt 3 § tillämpningskungörelsen till lagen om arbetslöshetsnämnd må den, som på grund av arbetslöshet är föremål för hjälpverksamhet eller som åtnjuter fattigvård, icke vara ordförande, ledamot eller suppleant i särskild arbetslöshetsnämnd. Stadgandet torde ursprungligen ha haft till syfte att förebygga missbruk vid hjälpverksamhetens bedrivande. Med hänsyn till den kontrollverksamhet, som numera utövas av länsarbetsnämnderna, synes det icke längre vara behöfligt att av detta skäl bibehålla stadgandet. Vidare må erinras om att, därest kommun icke inrättat särskild arbetslöshetsnämnd, drätselkammaren resp. kommunalnämnden fungerar såsom arbetslöshetsnämnd och att ifrågakvarande villkor icke gälla för behörighet att vara ledamot i drätselkammare eller kommunalnämnd, då den fungerar som arbetslöshetsnämnd. Det må också anmärkas att behörighet att vara ledamot i fattigvårdsstyrelse tillkommer även den som åtnjuter fattigvård eller är föremål för hjälpverksamhet. Då skäl att i detta hänseende bibehålla särbestämmelser för arbetslöshetsnämnd icke synas föreligga, ha dessa diskvalifikationsgrunder icke upptagits i förslaget.

Enligt 5 § femte stycket i förslaget må ordförande, ledamot eller ersättare i arbetsmarknadsstyrelsen eller befattningshavare hos styrelsen icke vara ordförande, ledamot eller suppleant i särskild arbetslöshetsnämnd. Denna bestämmelse är ny.

I sista stycket förslagets 5 § har upptagits ett stadgande, enligt vilket av kommunen avlönad tjänsteman, som i och för sin befattning är redovisningsskyldig inför arbetslöshetsnämnden, icke må vara ordförande, ledamot eller suppleant i samma nämnd. Det sålunda föreslagna behörighetsvillkoret saknar motsvarighet i gällande bestämmelser om arbetslöshetsnämnd men överensstämmer med vad som i allmänhet gäller för kommunala organ.

Enligt tillämpningskungörelsen till lagen om arbetslöshetsnämnd må ej den vara revisor, som är anställd i kommunens tjänst eller som på grund av arbetslöshet är föremål för hjälpverksamhet eller som åtnjuter fattigvård. De två sistnämnda behörighetsvillkoren ha på de skäl, som nyss anförts i fråga om behörigheten att vara ordförande, ledamot eller suppleant, icke medtagits i förslaget. Även föreskriften att i kommunernas tjänst anställd person icke må vara revisor har uteslutits, då anledning att bibehålla en så långt gående behörighetsinskränkning icke ansetts föreligga. I stället har i 7 § sista stycket av förslaget upptagits en bestämmelse av innehåll att vad i kommunallagarna — 63 § lagen om kommunalstyrelse på landet och 58 § lagen om kommunalstyrelse i stad — finnes stadgat om revisorer skall äga motsvarande tillämpning. Härigenom uppnås överensstämmelse med de behörighetsvillkor som gälla för jämförliga kommunala organ.

Förslagets 2 k a p i t e l innehåller allmänna bestämmelser rörande hjälpverksamheten och motsvarar 2 kap. i hjälpkungörelsen. I sakligt avseende avviker förslaget endast på följande punkter från vad som f. n. gäller.

I 13 § hjälpkungörelsen stadgas, att arbetslöshetshjälp endast må tillkomma den, som är svensk medborgare eller tillhör stat, med vilken över-

enskommelse träffats om ömsesidighet beträffande åtgärder vid arbetslöshet. Denna regel har oförändrad överförts till förslaget. Emellertid har med hänsyn till rådande förhållanden det ansetts av behovet påkallat att mjuka upp stadgandet. På grund härav har i 12 § andra stycket förslaget upptagits en bestämmelse enligt vilken arbetsmarknadsstyrelsen efter särskilt bemyndigande av Kungl. Maj:t äger medgiva, att arbetslöshetshjälp må utgivas även till annan utländsk medborgare. I detta sammanhang må erinras om den ändring, som år 1947 vidtogs i förordningen om erkända arbetslöshetskassor och varigenom utländsk medborgare principiellt jämställdes med svensk medborgare med avseende å rätten att tillhöra erkänd arbetslöshetskassa.

Enligt 13 § hjälpkungörelsen är åldersgränsen för erhållande av arbetslöshetshjälp 16 år eller, då fråga är om annat reservarbete än ungdomsreservarbete, 18 år. Då hinder i allmänhet icke möter för den, som fyllt 16 år, att taga arbete i öppna marknaden, ha skäl ansetts icke föreligga att bibehålla 18-årsgränsen. Åldersgränsen har därför i 12 § förslaget satts till 16 år utom då det gäller såsom nybörjarkurs anordnad yrkesutbildningskurs för arbetslösa, i vilket fall gränsen dragits vid 15 år. Vid hänvisning av ungdom till beredskapsarbeten måste givetvis särskild hänsyn tagas till frågan om arbetets och arbetsmiljöns lämplighet ävensom till vissa andra förhållanden. Närmare föreskrifter härom torde få utfärdas av arbetsmarknadsstyrelsen.

Enligt 14 § hjälpkungörelsen ankommer det på arbetsmarknadsstyrelsen att, där så prövas lämpligt, bestämma att endast arbetslösa tillhörande vissa yrken må åtnjuta arbetslöshetshjälp. Med den utbyggnad och effektivisering av arbetsförmedlingsverksamheten, som numera ägt rum, synas de resultat, som man velat uppnå med ifrågavarande stadgande, kunna tillgodoses genom arbetsförmedlande åtgärder. Stadgandet har därför icke medtagits i förslaget.

I 19 § hjälpkungörelsen lämnas en definition av begreppet familjeförsörjare. Såsom familjeförsörjare skall anses den som har försörjningsskyldighet mot maka eller mot barn eller adoptivbarn under 16 år eller som lever i gemensamt bo med och huvudsakligen underhåller föräldrar eller adoptant. Vad sålunda stadgas bör i huvudsak gälla även i fortsättningen. I vissa fall synas dock skäl föreligga att anse ogift man som familjeförsörjare mot kvinna, med vilken han sammanlever. Under vissa omständigheter kan det även vara skäligt att anse den, som underhåller minderåriga syskon, såsom familjeförsörjare gentemot dem. Någon definition av begreppet familjeförsörjare har emellertid icke upptagits i förslaget. Det har nämligen ansetts böra ankomma på arbetsmarknadsstyrelsen att meddela bestämmelser härom.

Föreskrifterna i hjälpkungörelsens 13 § sista stycket om behovsprövning och i 17 § första stycket angående vissa riktlinjer för de lokala organens verksamhet ha icke medtagits i förslaget. Föreskrifter av detta slag torde få ingå i de råd och anvisningar, som arbetsmarknadsstyrelsen utfärdar.

I k a p i t e l 3, som motsvarar 3 kap. hjälpkungörelsen, ha — i anslutning till nu rådande ordning — upptagits bestämmelser om beredskapsarbeten. Denna hjälpform, som icke omnämnes i hjälpkungörelsen, har enligt beslut av statsmakterna ersatt reservarbetena.

Någon motsvarighet till det i 38 § hjälpkungörelsen upptagna stadgandet att den ej må vara revisor, som är föremål för hjälpverksamhet eller åtnjuta fattigvård, har icke upptagits i förslaget. Angående skälen härtill torde få hänvisas till vad som anförts i fråga om behörighet att vara ordförande, ledamot eller suppleant i särskild arbetslöshetsnämnd.

I överensstämmelse med vad som nu gäller enligt 7 § tillämpningskungörelsen till lagen om arbetslöshetsnämnd — motsvarande 8 § förslaget — har i 26 § förslaget införts en bestämmelse, enligt vilken arvode av statsmedel må utgå jämväl till revisor som där avses.

Bestämmelsen i 22 § hjälpkungörelsen, enligt vilken det ankom på arbetslöshetskommitté att hänvisa arbetslösa till reservarbete, saknar motsvarighet i förslaget. Uttagning av arbetskraft till beredskapsarbete sker i samråd mellan arbetsförmedling och arbetslöshetsnämnd. Föreskrifter härom äro avsedda att i detaljerad form införas i arbetsmarknadsstyrelsens råd och anvisningar.

Några särskilda stadganden angående förfarandet, därest strejk skulle utbryta vid beredskapsarbete, ha, då sådant arbete utföres på den öppna marknadens villkor, icke syntts erforderliga. Någon motsvarighet till 25 § hjälpkungörelsen, som handlar om förfarandet vid strejk, har därför icke upptagits i förslaget.

Skäl ha icke ansetts föreligga att bibehålla stadgandet i 26 § hjälpkungörelsen, enligt vilket material av inhemsk tillverkning bör användas, då särskilda omständigheter icke föranleda till annat.

Föreskriften i 33 § hjälpkungörelsen att ersättning för olycksfall i arbete utgår i enlighet med bestämmelserna i lagen om försäkring för olycksfall i arbete har såsom överflödig uteslutits.

Beträffande 4 k a p i t l e t, som saknar motsvarighet i hjälpkungörelsen, må endast framhållas att det ansluter sig helt till gällande ordning.

I 5 k a p i t l e t, som svarar mot 4 kap. i hjälpkungörelsen, äro sammanfattade de huvudregler, som numera gälla ifråga om kontantunderstödsverksamheten. Stadgandet i 33 § första stycket andra punkten förslaget om utbetalning av kontantunderstöd till annan än den arbetslöse saknar dock motsvarighet i vad som nu gäller. Det avser att ge arbetslöshetsnämnderna ökade möjligheter att tillse, att understödet användes för avsett ändamål.

K a p i t e l 6 har sin motsvarighet i 5 kap. hjälpkungörelsen. Enligt denna kungörelse bedrivs hjälpverksamheten för unga arbetslösa under tre huvudformer, nämligen kursverksamhet, frivillig arbetstjänst och ungdomsreservarbete. Om kursverksamhet stadgas nu i kungörelsen den 29 juni 1945 (nr 445) angående yrkesutbildningskurser för arbetslösa. Frivillig arbetstjänst och ungdomsreservarbete äro hjälpformer, som icke längre förekomma. Då det icke i dagens läge kan överblickas vilka åtgärder som kunna

visa sig erforderliga för att vid en arbetslöshetskris motverka ungdomsarbetslöshet, har i förevarande kapitel endast hänvisats till de särskilda bestämmelser, som äro eller kunna bli utfärdade.

Bestämmelserna om statsbidrag ha undergått genomgripande förändringar sedan tiden för hjälpkungörelsens tillkomst. De regler, som i detta hänseende upptagits under 7 kapitlet, överensstämma med vad numera gäller. På sätt framgår av vad jag anfört i ett tidigare sammanhang torde dock statsbidrag i fortsättningen icke böra utgå till administrationskostnaderna. I överensstämmelse härmed ha några bestämmelser om administrationsbidrag icke medtagits i förslaget.

Den nya kungörelsen torde böra träda i kraft den 1 juli 1949. I samband därmed böra den nuvarande hjälpkungörelsen och tillämpningskungörelsen till lagen om arbetslöshetsnämnd upphöra att gälla.

Hjälperksamheten för partiellt arbetsföra.

Kommittén för partiellt arbetsföra har framlagt sina huvudförslag i fem betänkanden. I kommitténs första betänkande (SOU 1946: 24) framlades vissa förslag till effektiviserad kurators- och arbetsförmedlingsverksamhet för partiellt arbetsföra, i det andra (SOU 1947: 18) förslag angående yrkesvägledning och yrkesutbildning, i det tredje (SOU 1947: 44) — avgivet tillsammans med 1943 års sjukhusutredning — förslag angående sysselsättnings- och arbetsterapi vid vissa sjukhus och vårdanstalter, i det fjärde (SOU 1948: 11) förslag angående partiellt arbetsföras anställning i allmän tjänst och i det femte (SOU 1948: 54) förslag angående de partiellt arbetsföras sysselsättande i allmänhet. Detta betänkande är nu föremål för remissbehandling. Kommittén har numera slutfört sitt uppdrag.

Kungl. Maj:t har genom beslut den 21 mars 1947 överlämnat kommitténs betänkande med förslag till effektiviserad kurators- och arbetsförmedlingsverksamhet till arbetsmarknadskommissionen, numera arbetsmarknadsstyrelsen, för att av kommissionen beaktas vid den effektivisering av arbetsvården, varom kommissionen kunde komma att föranstalta. Kommitténs betänkande angående sysselsättnings- och arbetsterapi handlägges inom inrikesdepartementet. I anslutning till detta betänkande har i propositionen nr 42 till årets riksdag framlagts förslag att genom statlig försorg utbildning anordnas för sysselsättnings- och arbetsterapeuter vid slöjdföreningens skola. Betänkandet med förslag angående partiellt arbetsföras anställning i allmän tjänst behandlas inom finansdepartementet. Enligt vad jag inhämtat kommer senare i dag chefen för finansdepartementet att föreslå proposition till riksdagen i anledning av bl. a. vissa i detta betänkande framställda förslag.

Sedan åtskilliga år har viss arbetsvårdsverksamhet med avseende på de partiellt arbetsföra bedrivits av arbetsmarknadsorganen. Utöver de personalkostnader, som upptagits för denna verksamhet, ha för innevarande budgetår medel för särskilda åtgärder i samband med denna verksamhet be-

räknats under anslaget till kostnader för överflyttning av arbetskraft. Dessa åtgärder ha haft karaktären av försöksverksamhet. Jag torde i detta sammanhang böra erinra om att jämväl pensionsstyrelsen bedriver viss hjälpverksamhet för partiellt arbetsföra, nämligen behandling, vård, yrkesutbildning m. m. åt personer, vilka kunna väntas genom dylika åtgärder återvinna eller bibehålla arbetsförmågan. Till kostnaderna för denna verksamhet äro medel beviljade under anslaget till åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet.

I sin i det föregående nämnda skrivelse den 14 januari 1949 med förslag rörande beräkningen av medelsbehovet för budgetåret 1949/50 har arbetsmarknadsstyrelsen jämväl för nästa budgetår räknat medel för fortsättande i vidgad omfattning av försöksverksamheten på arbetsvårdens område. Till medelsberäkningen torde jag få återkomma i det följande. I detta sammanhang torde få lämnas en kort redogörelse för den verksamhet på detta område, som nu bedrivs av arbetsmarknadsstyrelsen i avvaktan på ställningstagande till de av kommittén för partiellt arbetsföra framlagda förslagen.

Nuvarande verksamhet.

Arbetsförmedling. Tillvaratagandet av de partiellt arbetsföras arbetskraft är främst ett arbetsförmedlingsproblem. I juni år 1944 beslöt arbetsmarknadskommissionen, numera arbetsmarknadsstyrelsen, att i samtliga län, Gotlands län dock tillsvidare undantaget, anställa särskilda befattningshavare för arbetsberedning åt partiellt arbetsföra. Vid utgången av år 1946 hade organisationsplanen hunnit genomföras så långt, att i samtliga län med undantag av Gotlands län särskilda förmedlingsexpeditioner för detta slag av arbetssökande voro inrättade. Inalles funnos 32 befattningar. Sedan riksdagen i april 1945 bifallit Kungl. Maj:ts proposition nr 120 om arbetsvård åt i militärtjänst skadade personer togs denna organisation i anspråk för nämnda verksamhet. Organisationen har senare fått en växande betydelse i samband med de ökade ansträngningarna att taga vara på de partiellt arbetsföras arbetskraft.

I Kungl. Maj:ts proposition 1947: 239 angående inrättande av en arbetsmarknadsstyrelse samt förstatligande av den offentliga arbetsförmedlingen m. m. beräknades antalet tjänster vid förmedlingsexpeditionerna för partiellt arbetsföra till 69. Riksdagen lämnade denna beräkning utan erinran. Rörande verksamhetens omfattning har arbetsmarknadsstyrelsen upplyst, att antalet hjälpsökande ökat från 4 610 år 1944 till 12 628 år 1947 och 11 743 under månaderna januari—oktober år 1948. Antalet tillsatta platser var 4 350 år 1944, 9 746 år 1947 och 7 485 under månaderna januari—oktober 1948. Antalet partiellt arbetsföra, som genom arbetsförmedlingens försorg kommit i fråga för andra hjälpåtgärder, var 998 år 1946, 1 464 år 1947 och 1 625 under månaderna januari—oktober 1948. Med andra hjälpåtgärder avses sådana av kvalificerad art, såsom hjälp till yrkesutbildning, till etablerande av rörelse, anskaffande av maskiner etc.

Ett visst behov av medverkan från läkare har framträtt i denna verk-

samhet. Ökade möjligheter härför öppna sig i och med att särskilda arvodesanställda läkare knyts till länsarbetsnämnderna. Medel för arvoden till dessa läkare ha beräknats under anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar å avlöningsstaten för den offentliga arbetsförmedlingen. Kungl. Maj:t har den 25 februari 1949 fastställt instruktion och ersättningsbestämmelser för dessa läkare samt bemyndigat arbetsmarknadsstyrelsen bl. a. att under budgetåret 1948/49 från reservationsanslaget till kostnader för överflyttning av arbetskraft taga i anspråk medel för bestridande av dels ersättning för undersökning av partiellt arbetsföra dels ock resekostnads- och traktamentsersättning till partiellt arbetsföra under resor till och från läkare. Sistnämnda resekostnads- och traktamentsersättning utgår enligt klass III D i allmänna resereglementet.

Provanställning. I skrivelse den 7 maj 1947 hemställde arbetsmarknadskommissionen om att få taga i anspråk ett belopp av högst 50 000 kronor från reservationsanslaget till kostnader för överflyttning av arbetskraft för beredande av provanställningar åt partiellt arbetsföra. Kommissionen framhöll därvid bl. a., att personer, som på grund av personliga arbetshinder ha svårighet att erhålla lämplig sysselsättning i vissa delar av landet, därest de utbjuda sin arbetskraft i mera utpräglade bostadsområden med ett differentierat näringsliv icke möta dylika svårigheter och i åtskilliga fall icke ens behöva betraktas som partiellt arbetsföra. För att skapa förutsättningar för en omflyttning av detta slag av arbetskraft, framhöll kommissionen, gäller det dock att dels stimulera de arbetssökandes villighet till överflyttning, dels undanröja företagarnas farhågor för eventuellt uppkommande sociala komplikationer. Kommissionen erinrade om att kommittén för partiellt arbetsföra i sitt betänkande med förslag angående yrkesvägledning och yrkesutbildning för partiellt arbetsföra (SOU 1947: 18) föreslagit, att ekonomiskt stöd skall få utgå även i samband med överflyttning av angivet slag. I anslutning till detta förslag framlade kommissionen vissa riktlinjer för verksamheten, vilka i huvudsak överensstämmer med de av kommittén för partiellt arbetsföra i förenämnda betänkande föreslagna.

De bestämmelser som av kommissionen föreslogos försöksvis gälla beträffande provanställning innehålla i huvudsak följande.

Tiden för provanställning (utbildningstiden) avser högst ett år. Maximtiden ifrågakommer endast för mera kvalificerat arbete (t. ex. svarvning, svetsning, fräsning, finare filning) medan provanställning, som avser att göra den anställde kvalificerad för visst tempoarbete (t. ex. borrarbete, enklare monteringsarbeten, filning, stoppning, spinning) regelmässigt begränsas till en tid av 3—6 månader.

Arbetsvård med anlitan av till arbetsmarknadskommissionens förordning ställda medel beredes partiellt arbetsföra, som innehar provanställning, enligt följande:

a) Arbetstagaren skall, innan han anvisas provanställning, undersökas av anvisad läkare i hemorten. Under tiden för provanställningen åtnjuter den partiellt arbetsföra genom länsarbetsnämndens försorg, i den mån kostnaderna härför ej bestridas av arbetsgivaren eller genom gällande sjuk- eller olycksfallsförsäkring, fri läkar- och poliklinikvård.

b) Arbetstagaren kan vid provanställningens tillträdande erhålla ett belopp av ethundra kronor såsom bidrag till kostnader för uppehälle m. m., till dess han utfår arbetsinkomst, i den mån bidrag för ifrågavarande kostnader icke bestridas av hemortskommunen. I mån av behov kan länsarbetsnämnd därjämte utrusta den provanställda med arbetskläder för en kostnad av högst 65 kronor.

c) Partiellt arbetsför, som skall börja provanställning, erhåller genom länsarbetsnämnden i hemorten fri resa till den ort där anställningen skall tillträdas jämte traktamente enligt lägsta traktamentsklassen i allmänna resereglementet.

d) Under tiden för provanställningen äger den partiellt arbetsföre uppbara löneförmåner med belopp och enligt grunder, varom överenskommelse träffas mellan arbetsgivaren och vederbörlig arbetstagarorganisations avdelning (klubb) vid företaget. Skulle den provanställdes arbetsinkomst icke uppgå till eljest gällande kollektivavtalslön eller ändock understiga det belopp, som under tid för omskolning utgår såsom utbildningsbidrag till i militärtjänst skadad värnpliktig — 250, 275 eller 300 kronor för månad beroende på till vilken ortsgroup omskolningsorten är hänförd enligt den intill 1 januari 1948 gällande ortsgupperingen för folkpensionerna — kan arbetsmarknadskommissionen eller enligt dess bemyndigande länsarbetsnämnden bevilja den partiellt arbetsföre omskolningsbidrag med högst det belopp, som svarar mot skillnaden mellan den utgående arbetslönen för månad och nyssnämnda utbildningsbidrag för i militärtjänst skadad värnpliktig.

e) Arbetstagare, som under tiden för provanställningen på grund av sjukdom går miste om arbetsförtjänst, kan beviljas ersättning för sådant inkomstbortfall under högst fjorton dagar i följd.

f) Under tiden för provanställningen kan arbetsmarknadskommissionen, därest den anställdes familj vistas å annan ort än den där provanställningen innehas, i mån av behov besluta om utanordnande till familjen av sådant ortstillägg, som utgår för arbetare, vilken hänvisas till beredskapsarbete utom hemorten.

Alla med den praktiska utbildningen förenade kostnader bestridas av arbetsgivaren. I den mån så befinnes erforderligt, kan teoretisk undervisning anordnas vid sidan av den praktiska utbildningen enligt arbetsmarknadskommissionens bestämmande och kostnaderna för denna undervisning bestridas av till arbetsmarknadskommissionens förfogande ställda medel.

Med anledning av förenämnda skrivelse medgav Kungl. Maj:t den 16 maj 1947 arbetsmarknadskommissionen att i samband med anordnande av provanställningar utom hemorten åt partiellt arbetsföra bereda dem arbetsvård i huvudsaklig överensstämmelse med i arbetsmarknadskommissionens framställning angivna riktlinjer, dock att ortstillägg icke finge utgå för längre tid än högst sex månader. Kungl. Maj:t föreskrev vidare, att kostnaderna för ifrågavarande arbetsvård skola bestridas från reservationsanslaget till kostnader för överflyttning av arbetskraft. Intill den 1 december 1948 hade, enligt vad styrelsen upplyser, 125 personer påbörjat provanställning vid olika industriföretag. Av dessa kvarstodo vid nämnda tidpunkt 22 personer i provanställning, 37 personer hade erhållit fast anställning vid resp. företag och 10 hade erhållit annan arbetsplacering. Denna arbetsvårdsform har på grund av bristen på familjebostäder på industriorterna hittills icke kunnat utnyttjas i önskvärd omfattning. Ovana vid industriellt arbete samt

bristande arbetsträning ha vidare medfört att vissa av de partiellt arbetsföra, som aldrig tidigare arbetat under liknande förhållanden, känt vantrivsel och därför önskat återvända till hemorten.

Yrkesutbildning. Arbetsmarknadsstyrelsens yrkesutbildande verksamhet för partiellt arbetsföra tillkom i juli 1945 sedan riksdagen bifallit Kungl. Maj:ts proposition 1945: 120 om arbetsvård åt i militärtjänst skadade. Arbetsmarknadsstyrelsen har upplyst att från verksamhetens början intill den 1 november 1948 1 414 militärskadade ha beviljats arbetsvård, varav 1 269 i form av omskolning och 145 i form av fortbildning.

Kommittén för partiellt arbetsföra föreslog i skrivelse den 22 juni 1946 med vissa förslag till åtgärder för tillvaratagande av de partiellt arbetsföras arbetskraft bl. a., att kursverksamhet skulle anordnas även för andra partiellt arbetsföra än sådana som skadats i militärtjänst. I anledning av denna skrivelse uppdrog Kungl. Maj:t den 14 februari 1947 åt arbetsmarknadskommissionen att i samråd med kommittén för partiellt arbetsföra och överstyrelsen för yrkesutbildning framlägga närmare förslag till åtgärder.

I anslutning till detta uppdrag anmälde kommissionen i skrivelse den 20 november 1947 bl. a., att arbetsvårdsorganens verksamhet i fråga om partiellt arbetsföra, som icke äro att hänföra till i militärtjänst skadade, i huvudsak varit begränsad till den arbetsförmedlande uppgiften. Kommissionen ansåg, att särskilda åtgärder från statsmakternas sida erfordrades i syfte att tillgodose behovet av yrkesutbildning, omskolning och arbetsträning för en stor grupp partiellt arbetsföra. Kommissionen hemställde om medgivande att igångsätta en försöksverksamhet för beredande av yrkesutbildning, omskolning och arbetsträning åt partiellt arbetsföra, som icke äro att hänföra till i militärtjänst skadade, och att därvid utnyttja vakanta elevplatser vid under överstyrelsens för yrkesutbildning tillsyn stående kurser för arbetslösa, samt om uppdrag åt överstyrelsen för yrkesutbildning att i samråd med kommissionen anordna särskild kursverksamhet för här ifrågavarande klientel. Kommissionen hemställde vidare, att från det för budgetåret 1947/48 uppförda reservationsanslaget till kostnader för överflyttning av arbetskraft måtte få tagas i anspråk ett belopp av intill 200 000 kronor för förenämnda försöksverksamhet till bestridande av kostnaderna för under utbildnings- eller omskolningstiden utgående ekonomiska förmaner (dock ej timpenning), vilka föreslogos utgå i enlighet med de bestämmelser som gälla vid omskolning av i militärtjänst skadade. Kostnaderna (inberäknat kostnaderna för timpenning) för av överstyrelsen för yrkesutbildning i samråd med kommissionen särskilt anordnad kursverksamhet skulle enligt kommissionens förslag bestridas av medel från det å åttonde huvudtiteln anvisade förslagsanslaget till yrkesutbildningskurser för arbetslösa m. m.

I sin beräkning av medelsbehovet under anslaget till kostnader för överflyttning av arbetskraft för budgetåret 1948/49 upptog arbetsmarknadsstyrelsen 200 000 kronor för dess nämnda kostnader. Därutöver beräknade styrelsen för andra åtgärder avseende partiellt arbetsföra följande belopp: för

psykotekniska undersökningar av ungdom och partiellt arbetsföra 19 000 kronor, för läkarundersökning av partiellt arbetsföra 35 000 kronor, för provanställningar 50 000 kronor och för bidrag till arbetsträningsinstitut 300 000 kronor. Sammanlagt beräknades alltså för ifrågavarande ändamål 604 000 kronor.

I propositionen 1948: 249 angående anslag till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m. uttalade jag i anslutning till nämnda beräkningar, att det här rörde sig om en försöksverksamhet i olika hänseenden, för vilken planer ännu endast delvis framlagts. Jag framhöll, att det syntes vara av vikt att arbetsmarknadsorganen beträffande de partiellt arbetsföra finge söka sig fram till lämpliga former och medel för deras inordnande på arbetsmarknaden, och att det borde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga bestämmelser för försöksverksamheten. Riksdagen lämnade detta uttalande utan erinran.

Genom beslut den 30 juni 1948 bemyndigades arbetsmarknadsstyrelsen att tills vidare under budgetåret 1948/49 av reservationsanslaget till kostnader för överflyttning av arbetskraft disponera högst 100 000 kronor för bestridande av kostnaderna för försöksverksamhet för beredande av yrkesutbildning, omskolning eller arbetsträning åt partiellt arbetsföra i huvudsaklig överensstämmelse med förenämnda av statens arbetsmarknadskommission i skrivelse den 20 november 1947 framlagda förslag. I anslutning till förslaget tillerkännas kursdeltagarna i mån av behov följande förmåner.

a) Resekostnads- och traktamentsersättning för resa till och från utbildningsorten samt i särskilda fall efter beslut av arbetsmarknadsstyrelsen vid uppehåll i utbildningen. Resekostnads- och traktamentsersättning utgår enligt klass III D i allmänna resereglementet.

b) Bidrag till oundgängligen erforderliga läroböcker m. m.

c) Timpenning med följande belopp i ören, nämligen:

Kursdeltagarens ålder	O r t s g r u p p		
	1 och 2	3 och 4	5
t. o. m. 19 år	43	47	50
20 år och däröver	65	70	75

Timpenningen utbetalas av överstyrelsen för yrkesutbildning och bestrides från förslagsanslaget till yrkesutbildningskurser för arbetslösa m. m.

d) Utbildningsbidrag. Detta bidrag utgår i huvudsak enligt samma grunder som det tidigare nämnda omskolningsbidraget vid provanställning, vilka grunder i sin tur i stort sett överensstämmer med dem som gälla vid omskolning av i militärtjänst skadade. Bidraget fastställs med hänsyn till behovet och under hänsynstagande till utgående timpenning samt i förekommande fall övriga åtnjutna förmåner.

e) Bidrag för förlorad timpenning utgår vid kortare tids sjukdom.

f) Starthjälp med återbetalningsskyldighet. Denna hjälpform avser att hjälpa vederbörande fram till det första avlöningstillfället. Hjälpens kan utgå för högst 30 dagar efter utbildningstidens slut med ett belopp, som motsvarar högst sammanlagda beloppet av under utbildningen utgående utbildningsbidrag och timpenning för motsvarande tid.

g) Familjebidrag. Till familjens försörjning och i övrigt i fall där försörjningsplikt föreligger kan i mån av behov särskilt statsbidrag utgå un-

der utbildningstiden. Bidraget innefattar familjepenning och bostadsbidrag och utgår efter i huvudsak samma grunder som äga tillämplighet i fråga om värnpliktiga m. fl. vilka drabbats av kroppsskada. Till kostnaderna för familjebidrag skall vederbörande kommun bidra med 25 procent.

I skrivelse den 17 december 1948 har arbetsmarknadsstyrelsen hemställt om medgivande att få disponera ytterligare högst 100 000 kronor till bestridande av kostnaderna för nämnda försöksverksamhet. I samband härmed anmälde styrelsen, att intill den 17 december 1948 41 personer hade beviljats bidrag för utbildning inom följande yrken: mekaniker 13 fall, finmekaniker 15, radioreparatörer 4, maskinsnickare 2, svarvare 1, svetsare 3 samt elektrisk lindare 3 fall. Hos styrelsen förelågo vid denna tidpunkt ytterligare 55 ansökningar om utbildningsbidrag. Kostnaderna för nyssnämnda 41 utbildningsfall beräknades uppgå till 73 000 kronor. Kungl. Maj:t har den 25 februari 1949 bifallit styrelsens hemställan.

Föreliggande förslag.

Genom remiss den 8 januari 1947 anbefalldes Kungl. Maj:t dåvarande statens arbetsmarknadskommission att avgiva utlåtande över en skrivelse den 11 november 1946 från kommittén för partiellt arbetsföra med framställning om organiserandet av arbetsprövnings- och arbetsträningsinstitut. Styrelsen har den 12 november 1948 avgivit yttrande över förenämnda framställning och därvid till yttrandet fogat av styrelsen verkställd utredning och förslag beträffande arbetsprövnings- och arbetsträningsinstitut. Styrelsen föreslår bl. a., att till dylika institut, som drivas av landsting, kommuner eller enskilda organisationer, statsbidrag skall utgå med 75 procent av kostnaderna för avlöning av föreståndare, arbetsledare och övrig omkostnadspersonal, med hela kostnaden för konsulterande läkare, dock maximerat till 2 400 kronor per år, samt med 7 procent av inventariernas och maskinernas inköpsvärde som bidrag till kostnader i samband med slitage och förnyelse.

Vidare har kommittén för partiellt arbetsföra i skrivelse den 29 november 1948 inkommit med förslag till åtgärder, avseende partiellt arbetsföras sysselsättning i skyddad verksamhet och hemarbete. Sistnämnda förslag ingår även i kommitténs för partiellt arbetsföra betänkande angående särskilda åtgärder för partiellt arbetsföras sysselsättning m. m. (SOU 1948: 54). I detta betänkande ingår även såsom bilaga nr 4 arbetsmarknadsstyrelsens nyss nämnda utredning och förslag beträffande arbetsprövnings- och arbetsträningsinstitut. Betänkandet undergår f. n. remissbehandling.

I en till socialdepartementet den 16 februari 1949 inkommen framställning har arbetsmarknadsstyrelsen framlagt ytterligare förslag angående utbyggnad av den arbetsvårdande försöksverksamheten, i huvudsak i anslutning till de åtgärder och framlagda förslag som i det föregående redovisats. Styrelsen har som förut nämnts beretts tillfälle att i viss omfattning bereda utbildning åt partiellt arbetsföra vid under överstyrelsens för yrkesutbildning tillsyn stående yrkeskurser för arbetslösa samt genom särskilt anordnad kursverksamhet. Styrelsen föreslår nu att denna försöksverksamhet ut-

vidgas till att omfatta samtliga utbildningsvägar, d. v. s. jämväl utbildning vid vanliga skolor och utbildningsanstalter inom industri och hantverk samt hos enskilda företagare. Styrelsen beräknar med utgångspunkt från att ca 800 partiellt arbetsföra skola kunna beredas utbildning medelsbehovet för den yrkesutbildande verksamheten till 1 450 000 kronor under nästkommande budgetår.

För budgetåret 1949/50 beräknar styrelsen i övrigt medelsbehovet för här ifrågakommande verksamhet i enlighet med följande: för läkarundersökningar av partiellt arbetsföra 50 000 kronor, för psykotekniska anslagsprov (avseende jämväl ungdomsförmedlingen) 26 000 kronor, för arbetsprövnings- och arbetssträningsinstitut 300 000 kronor, för provanställningar 50 000 kronor, för skyddad verksamhet 300 000 kronor samt för propagandaverksamhet 15 000 kronor. Sammanlagt har sålunda beräknats ett belopp av 2 191 000 kronor.

Departementschefen.

Kommittén för partiellt arbetsföra har numera slutfört sitt uppdrag. Dess slutbetänkande är f. n. under remissbehandling. Det problemkomplex, som berörts av kommitténs arbete, torde därefter böra prövas i ett sammanhang. Därvid torde också ställning få tagas till de av mig i det föregående omnämnda och i kommitténs slutbetänkande intagna förslagen till grunder för statsbidrag åt s. k. skyddad verksamhet samt arbetsprövnings- och arbetssträningsinstitut.

Det är emellertid önskvärt att den försöksverksamhet beträffande särskilda åtgärder i samband med förmedlingsverksamhet för partiellt arbetsföra, vilken i olika former bedrivits under senare år, fortsättes och utbygges. Jag finner detta önskvärt icke allenast ur arbetsvårdens synpunkt utan även därför att härigenom erfarenheter vinnas, som kunna bli av betydelse för det ställningstagande till arbetsvårdens olika verksamhetsformer, som senare blir aktuellt.

De förmåner, som fastställts för de partiellt arbetsföra vid försöksverksamheten beträffande yrkesutbildningskurser, överensstämmer i huvudsak med de förslag till förmåner, som framlagts av kommittén för partiellt arbetsföra och äro grundade på bestämmelserna om omskolningskurser för i militärtjänst skadade, anmälda för riksdagen i propositionen 1946:250. Genom denna anordning utgå lika förmåner för tvenne kategorier partiellt arbetsföra, som ofta bevista samma kurser. Jag vill emellertid understryka att även formen för och storleken av förmånerna torde böra prövas i samband med ett mera definitivt ställningstagande till verksamheten. Jag vill fästa uppmärksamheten på att ett helt annat förmånssystem — med annan fördelning av kostnaderna mellan stat och kommun — tillämpas vid den av pensionsstyrelsen bedrivna verksamheten. Ett förenhetligande av grunderna bör ske men torde få anstå till prövningen av frågan huruvida pensionsstyrelsens verksamhet i detta avseende skall överflyttas till arbetsmarknadsstyrelsen.

Då som jag nyss nämnt styrelsens förslag om statsbidrag till s. k. skyddad verksamhet och arbetsprövnings- och arbetsträningsinstitut torde böra prövas först i samband med kommitténs slutbetänkande kan någon fast statsbidragsverksamhet i avseendet icke beräknas kunna komma till stånd under nästa budgetår. Omfattningen av den hittills bedrivna försöksverksamheten i vad det gäller yrkesutbildning och provanställning åt partiellt arbetsföra har jag i det föregående redovisat. Det förefaller med hänsyn till disponibla personella och organisatoriska resurser icke sannolikt, att den yrkesutbildande verksamheten under nästkommande budgetår skall få den omfattning, som arbetsmarknadsstyrelsen beräknat.

Med hänsyn till att försöksverksamheten för partiellt arbetsföra sålunda i olika avseenden icke kan komma att få den omfattning, som arbetsmarknadsstyrelsen förutsatt, synes icke heller medelsåtgången kunna förväntas få den storlek, som arbetsmarknadsstyrelsen beräknat. Jag beräknar, att kostnaderna icke komma att överstiga 800 000 kronor. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga bestämmelser för den fortsatta försöksverksamheten.

Omskolningskurser för byggnadsarbetare m. fl.

Gällande bestämmelser.

Enligt kungörelsen den 29 juni 1945 angående yrkesutbildningskurser för arbetslösa (nr 445) skiljes mellan *nybörjarkurser*, avsedda att giva en grundläggande yrkesutbildning åt arbetslös ungdom, som tidigare icke erhållit dylik utbildning, *fortbildningskurser*, avsedda att åt arbetslösa med viss yrkeserfarenhet giva en kompletterande yrkesutbildning och *omskolningskurser*, avsedda att giva en grundläggande yrkesutbildning åt sådana arbetslösa, för vilka till följd av ändrade förhållanden möjlighet bör beredas till fortsatt försörjning inom annat yrke. Till deltagande i fortbildnings- och omskolningskurs må av statsmedel utbetalas timplenning jämlikt grunder som bestämmas av överstyrelsen för yrkesutbildning i samråd med arbetsmarknadsstyrelsen. Beträffande understöd i övrigt åt kursdeltagare gäller vad i sådant hänseende är föreskrivet rörande understöd åt arbetslösa.

F. n. kunna följande slag av understöd utgå vid omskolningskurser för arbetslösa:

- a) kontantunderstöd bestående av dagunderstöd och hyreshjälp, vilka graderats efter försörjningsplikt och dyrort,
- b) inackorderingsbidrag (i regel lägst 150 kronor för månad) vid kurs utom hemorten, varvid i mån av behov även kontantunderstöd utgår till familjens försörjning,
- c) bidrag till kläder i mån av behov,
- d) resebidrag för resa till och från utbildningsorten,
- e) timplenning med 65 öre i dyrortsgrupp 1 och 2, 70 öre i dyrortsgrupp 3 och 4 samt 75 öre i dyrortsgrupp 5.

De under a)–d) angivna förmånerna utgå efter behovsprövning genom vederbörande arbetslöshetsnämnd. Kommunens kostnader för dessa under-

stöd inräknas i det årskostnadsunderlag, varå statsbidrag utgår. Till kostnader för inackorderingsbidrag utgår särskilt statsbidrag med 75 procent, dock högst 115 kronor per kursdeltagare och månad. Kostnaderna för statsbidrag bestridas från det under femte huvudtiteln anvisade reservationsanslaget till Kostnader för arbetslöshetens bekämpande m. m. Kostnaderna för timpenning bestridas av överstyrelsen för yrkesutbildning med anlåtande av det under åttonde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till Yrkesutbildningskurser för arbetslösa m. m.

I följande sammanställning anges de kontanta förmåner i kronor per månad, som högst kunna utgå i form av dagunderstöd (26 dagar/mån.) och timpenning (200 tim./mån.) vid utbildningskurser i hemorten.

	O r t s g r u p p		
	I	II	III
Ensamstående	221:—	237:50	254:—
Familj utan barn	253:50	270:—	286:50
» med 1 »	279:50	296:—	312:50
» » 2 »	305:50	322:—	338:50
» » 3 »	331:50	348:—	364:—
» » 4 »	357:50	374:—	390:50

Arbetsmarknadsstyrelsen och överstyrelsen för yrkesutbildning.

I skrivelse den 14 januari 1949 ha *arbetsmarknadsstyrelsen* och *överstyrelsen för yrkesutbildning* hemställt om medgivande att fr. o. m. budgetåret 1948/49 anordna omskolningskurser för friställda byggnadsarbetare och andra arbetstagarkategorier, som kunna lämpa sig för dylik omskolning, och att därunder få till kursdeltagarna utbetala förmåner, som angivits i en vid framställningen fogad promemoria. För bestridande av kostnaderna för omskolningsverksamheten ha ämbetsverken hemställt, att överstyrelsen måtte få för avlöningar till kursdeltagare och för övriga kurskostnader taga i anspråk förslagsanslaget till Yrkesutbildningskurser för arbetslösa m. m. — varvid kostnaderna för innevarande budgetår angivits till högst 1 000 000 kronor — samt att arbetsmarknadsstyrelsen måtte få till kostnader för hyresbidrag och resebidrag till kursdeltagare använda högst 225 000 kronor av reservationsanslaget till Kostnader för överflyttning av arbetskraft.

I nämnda promemoria ha ämbetsverken anförts, att företagna inventeringar av antalet lediga platser utvisa ett ganska konstant behov av yrkesvan arbetskraft inom vissa industrier, framför allt inom gruppen malm-brytning och metallindustri. Genom ökad inplacering inom industrien av friställda arbetare, främst byggnads- och anläggningsarbetare, samt ökad yrkesverksamhet bland kvinnor skulle detta arbetskraftsbehov kunna tillgodoses i ökad utsträckning.

Ämbetsverken ha vidare anförts, att under föregående vinter gjorda försök att placera friställda byggnads- och anläggningsarbetare i industriellt arbete med vissa undantag icke givit några bestående resultat. Orsakerna härtill voro dels att säsonguppgången inom byggnadsverksamheten under vår- och sommarmånaderna medförde att byggnadsarbetarna i stor utsträckning lämnade sina anställningar inom industrien, dels att de hade vissa svårigheter att anpassa sig till arbetet därstädes. Enär de saknade yrkesvana

placerades de ofta på mindre kvalificerade arbetsuppgifter, vilka i allmänhet avlönades med timpenning och därför icke ens tillnärmelsevis gävo sådana inkomster som vederbörande voro vana vid.

Förutsättningen för att arbetsmarknadsorganen skola lyckas överföra friställda byggnadsarbetare till viktiga industrier är, uttala ämbetsverken, att arbetsförmedlingen dels kan upplysa vederbörande arbetare om att han har möjligheter att uppnå rimlig förtjänst och dels kan bjuda arbetsgivaren arbetskraft med någon yrkesvana. Ur dessa synpunkter tedde det sig angeläget att genom omskolning ge de friställda byggnadsarbetarna en viss yrkesutbildning för i första hand arbete inom metallindustrin.

Ämbetsverken finna det angeläget, att nu i större utsträckning tillgripes snabbutbildning av arbetskraft genom en organiserad omskolningsverksamhet. Även om ansvaret härför i främsta rummet bör påvila industrien, borde samhället dock medverka genom sådana utbildningskurser för arbetslösa m. m., som anordnas av överstyrelsen för yrkesutbildning i samråd med arbetsmarknadsstyrelsen. Det borde vara möjligt att genom kurser av omkring 6 månaders längd bibringa en utbildning, som möjliggjorde anställning med relativt kvalificerade arbetsuppgifter. Erfarenheten hade visat, att arbetare som genomgått dylika kurser relativt lätt kunnat placeras.

De bidrag och förmåner, som utgå till hjälpsökande arbetslösa med placering vid utbildningskurser, synas, uttala ämbetsverken, fylla kraven på rimlig försörjning under utbildningstiden. Av olika orsaker torde det dock icke vara lämpligt eller ens möjligt att för de här åsyftade omskolningskurserna för byggnadsarbetare anlita arbetslöshetsnämnderna. Här om ha ämbetsverken anfört följande.

Dessa arbetare tillhöra i regel erkända arbetslöshetskassor och vända sig icke till arbetslöshetsnämnderna utom i de relativt få fall, när de ansöka om hyreshjälp. Först sedan de blivit utförsäkrade i sina kassor (understöd utgår 120 dagar), blir det aktuellt för dem att vända sig till arbetslöshetsnämnden. Man torde ej kunna förvänta, att de kommunala organen på sådana orter, där möjligheter icke förefinnas till omplacering av friställda byggnadsarbetare, skola taga några mera omfattande initiativ till en verksamhet, som syftar till att en del av ortens byggnadsarbetare överföras till industrier i andra delar av landet. Det är därför motiverat, att med verksamheten förenade kostnader bestridas med statsmedel. Därigenom skulle möjligheter även föreligga att frångå det system av behovsprövade förmåner, som tillämpas för arbetslöshetsnämndernas klientel men som för det här avsedda ändamålet vore mindre lämpligt.

Ämbetsverken föreslå, att utbildningen skall jämföras med arbete i öppna marknaden och lön utgå enligt gällande kollektivavtals (verkstadsavtals) minimilönstariffer. Ett sådant tillvägagångssätt skulle vara fördelaktigt med hänsyn till att kurserna i fråga om ersättning under utbildningstiden bättre kunde anpassas till den omskolningsverksamhet, som industrierna själva bedriva och som nu förutsättes få större omfattning. Genom att kursarbetet på detta sätt blir jämföras med arbete i den öppna marknaden — dock med avsaknad av möjlighet till ackordsarbete — skulle det vara en lämplig övergångsform till industriellt arbete för friställda byggnadsarbe-

tare, vilka genom den erhållna utbildningen skulle bli skickade att mer eller mindre direkt sättas i ackordsarbete vid industrierna och därigenom uppnå högre inkomster.

Ämbetsverken ha lämnat följande jämförande uppgifter angående *å ena sidan* maximibelopp för hjälp till deltagare i yrkesutbildningskurs för arbetslösa å hemorten samt *å andra sidan* lön enligt verkstadsavtalets minimilön för manlig arbetare, som uppnått 20 års ålder och icke tidigare arbetat på verkstad.

Jämförelsetab. 1.

Från arbetslöshetsnämnd	O r t s g r u p p					Stockholm			
	I	II			III				
Enl. verkst.-avtalet	1	2	3	4	5				
Ensamstående ..	320:—	241:—	332:—	350:—	267: 50	364:—	299:—	382:—	329:—
Familj utan barn	320:—	293: 50	332:—	350:—	330:—	364:—	376: 50	382:—	436: 50
» med 1 »	320:—	319: 50	332:—	350:—	356:—	364:—	402: 50	382:—	462: 50
» » 2 »	320:—	345: 50	332:—	350:—	382:—	364:—	428: 50	382:—	488: 50
» » 3 »	320:—	371: 50	332:—	350:—	408:—	364:—	454: 50	382:—	514: 50
» » 4 »	320:—	397: 50	332:—	350:—	434:—	364:—	480: 50	382:—	540: 50

Ämbetsverken ha i anslutning härtill anfört följande.

Kursdeltagare med flera barn komma i en bättre ställning genom understödet från arbetslöshetsnämnderna än enligt verkstadsavtalets lönesatser. Det är emellertid att märka, att detta är maximibelopp och att beräkningen utgår från högsta hyreshjälp i varje ortsgroup. Med hänsyn till detta synas differenserna inte få någon större betydelse, förrän det blir fråga om familjer med 3 barn och däröver. Förhållandena i Stockholm och Göteborg äro särpräglade på grund av de väsentligt högre hyresbidrag, som kunna utgå på dessa orter. Det torde emellertid för denna omskolningsverksamhet knappast bli fråga om annat än yngre byggnadsarbetare, som på grund av liten eller ingen familj ha relativt lätt att flytta.

Ämbetsverken ha vidare anfört, att hjälpsökande arbetslösa familjeförsörjare vid omskolning utanför hemorten utom timpenningen kunna erhålla dels inackorderingsbidrag (i allmänhet över 150 kronor per månad) och dels i mån av behov för familjen dagunderstöd och hyreshjälp. Det syntes därför vara nödvändigt att vid omskolning utom hemorten av familjeförsörjare till den ersättning, som skall utgå enligt verkstadsavtalet, lägga ett hyresbidrag per månad av förslagsvis 100 kronor i ortsgруппerna 1 och 2, 125 kronor i ortsgруппerna 3 och 4 samt 150 kronor i ortsgрупп 5. Till belysande av de ersättningar som kunna utgå *å ena sidan* till deltagare i yrkesutbildningskurs för arbetslösa utom hemorten samt *å andra sidan* enligt verkstadsavtalets minimilön för manlig arbetare jämte det föreslagna hyresbidraget för familjeförsörjare ha ämbetsverken anfört följande uppgifter.

Jämförelsetab. 2.

Från arbetslöshetsnämnd	O r t s g r u p p							
	I	II			III			
Enl. verkst.-avtalet + hyresbidrag	1	2	3	4	5			
Ensamstående	320:—	280:—	332:—	350:—	290:—	364:—	300:—	382:—
Familj utan barn	420:—	411:—	432:—	475:—	447: 50	489:—	494:—	532:—
» med 1 »	420:—	437:—	432:—	475:—	473: 50	489:—	520:—	532:—
» » 2 »	420:—	463:—	432:—	475:—	499: 50	489:—	546:—	532:—
» » 3 »	420:—	489:—	432:—	475:—	525: 50	489:—	572:—	532:—
» » 4 »	420:—	515:—	432:—	475:—	551: 50	489:—	598:—	532:—

Ämbetsverken ifrågasätta, att i det fall att en byggnadsarbetare med familj deltagar i omskolningskurs på ort i lägre ortsgrupp än hemorten möjlighet eventuellt bör finnas att jämka hyresbidraget med skillnaden i utgående löneförmåner (lönedifferensen mellan ortsgrupperna 4 och 5 utgjorde 18 kronor).

Med hänsyn till de höga hyreskostnaderna i Stockholm och Göteborg och till att hyreshjälpsbeloppen från arbetslöshetsnämnderna där äro särskilt höga, synes det ämbetsverken motiverat med ett modifierat hyresbidrag även till i dessa städer bosatta familjeförsörjare, som deltaga i omskolningskurs i hemorten. Hyresbidraget föreslås i dessa fall efter arbetsmarknadsstyrelsens prövning utgå med hälften av de belopp som föreslagits för familjeförsörjare, som omskolas på annan ort än hemorten. I följande tabell göres för Stockholm och Göteborg en liknande jämförelse mellan olika förmåner som i tabell 1, men inkluderande det föreslagna halva hyresbidraget.

Jämförelsetab. 3.

	Stockholm		Göteborg	
	Arbetslösh.- nämnds understöd	Avtalslön och hyresbidrag	Arbetslösh.- nämnds understöd	Avtalslön och hyresbidrag
Ensamstående	329: —	332: —	314: —	364: —
Familj utan barn	436: 50	457: —	406: 50	426: 50
› med 1 ›	462: 50	457: —	432: 50	426: 50
› › 2 ›	488: 50	457: —	45*: 50	426: 50
› › 3 ›	514: 50	457: —	484: 50	426: 50
› › 4 ›	540: 50	457: —	510: 50	426: 50

Någon risk för att man genom detta extra hyresbidrag skulle överskrida gällande löner på den öppna marknaden synes enligt ämbetsverken icke föreligga, då genomsnittstimlönen för okvalificerad arbetskraft i exempelvis Stockholm f. n. ligger väsentligt över minimilönstariffen.

De här föreslagna omskolningskurserna med avlöningsförmåner i överensstämmelse med de kollektivavtalsbestämda timlönerna och eventuella hyresbidrag höra enligt ämbetsverkens mening också kunna anlitas, när det gäller att ge utbildning åt vissa kvinnokategorier, som med nuvarande stora brist på kvinnlig arbetskraft skulle vara av stora värde för näringslivet. Härom anföres följande.

Frågan om ökade arbets- och försörjningsmöjligheter för änkor, från-skilda och andra kvinnor, som — efter att längre eller kortare tid ha ägnat sig åt sina hem — ha anställnings- och anpassningssvårigheter i arbetslivet, har i olika sammanhang diskuterats. Dessa kvinnor ha många gånger icke skaffat sig någon grundlig yrkesutbildning före äktenskapets ingående, och den yrkesträning de fått är också i åtskilliga fall så ofullständig och planlös, att de knappast kunna åberopa den, när de efter någon tids hortovaro ånyo söka sig ut på arbetsmarknaden. En mer eller mindre uttalad osäkerhets känsla inför de förhållanden, som råda på arbetsmarknaden, bidrager även till att försvåra dessa kvinnors arbetsanpassning.

Det är ett samhällsekonomiskt intresse, att denna kvinnliga arbetskraft kan nyttiggöras i viktiga industrier.

De löneförmåner, som kunna utgå till kvinnor på dessa kurser, bli något

lägre än för männen, då lönesatserna enligt kollektivavtalet äro lägre. Utgående lön för kvinnlig arbetare, som uppnått 20 års ålder, skulle enligt verkstadsavtalets lönesatser uppgå till följande belopp i de olika ortsgrupperna (200 tim./mån.).

Ortsgrupp:	1	2	3	4	5
Löneförmån kr./mån:	262	274	286	298	312

En reservant i arbetsmarknadsstyrelsen, herr Styrman, har i särskilt yttrande anfört i huvudsak följande.

Det må framhållas att det för verkstadsindustriens vidkommande icke yppat sig något behov av centraldirigerad förutbildning för kvinnor. Denna industri har under en lång följd av år varit i stånd att absorbera all kvinnlig arbetskraft, som velat ställa sig till förfogande. Till följd av riklig tillgång på tempoarbetsuppgifter av mycket enkel beskaffenhet kunna kvinnorna i de flesta fall omedelbart sättas till produktivt arbete. Därest instruktion erfordras lämnas sådan av arbetsbefälet vid verkstaden och i mån av ökad vana vid resp. arbetsuppgifter stiger vederbörandes inkomst, då avlöningssystemet är baserat på ackord. Tilläggas må att kvinnor vid vissa företag kunna få omhänderhava mera krävande specialuppgifter. I dessa fall är det resp. företaget, som bibringa dem härför erforderlig färdighet. Det är ingalunda säkert att beivrande av kurs varom här är fråga — ihågkommas bör, att målsättningen för den ifrågasatta utbildningen över huvud icke är bibringande av yrkesarbetarekompetens — skulle hava någon betydelse ens med avseende å de relativt få kvinnor, som komma att sättas till dylika specialuppgifter. Då, enligt den erfarenhet jag har i fråga om verkstadsindustrien, all kvinnlig arbetskraft, som söker sig till denna industri, kan räkna på att få anställning även utan föregående utbildningskurs, synes det icke vara skäl att planlägga omskolning för denna.

Yttrande.

Över framställningen har utlåtande avgivits av *statskontoret* som anfört i huvudsak följande.

Vad själva kursverksamheten beträffar har statskontoret med hänsyn till vad som anförts i det särskilda yttrande, som avgivits av ersättaren *Styrman*, icke blivit övertygat om att omskolning av i varje fall den kvinnliga arbetskraften är av behovet påkallad. Den verksamhet, som i framställningen avses, synes vad angår den kvinnliga arbetskraften för övrigt knappast giva fog för beteckningen omskolning.

I framställningen vitsordas, att de bidrag och förmåner, som utgå till hjälpsökande arbetslösa med placering vid utbildningskurser, synas fylla kraven på en rimlig försörjning under utbildningstiden. Vid sådant förhållande har statskontoret svårt att föreställa sig, att behov föreligger av ändrade bidragsgrunder. Uppmärksammas må jämväl, att kursdeltagare med flera barn, som för sin och familjens försörjning är beroende av ekonomisk hjälp under utbildningstiden, kommer i ett väsentligt sämre läge än f. n., därest verkstadsavtalets lönetariffer läggas till grund för utgående förmåner.

Med hänsyn till vad ovan sagts och då ej heller i övrigt bärande skäl anförs för ett frångående i förevarande fall av gällande bestämmelser, får ämbetsverket avstyrka bifall till framställningen i denna del.

Statskontoret har vidare ifrågasatt huruvida icke riksdagens medgivande erfordras för tillämpning av de föreslagna ersättningsgrunderna.

Departementschefen.

En av förutsättningarna för en höjning av landets produktion är att den arbetskraft, som nu icke finner utrymme inom den begränsade byggnads- och anläggningsverksamheten, kan vinna sysselsättning inom andra viktiga produktionsområden, som kännetecknas av brist på arbetskraft. Det har emellertid mött vissa svårigheter att överföra byggnadsarbetare till verkstadsindustrien och annan metallindustri. Dessa industrier ha framför allt behov av yrkesvan arbetskraft, och de som utan yrkesvana tagit anställning ha ofta erhållit låga förtjänster, något som motverkat rekryteringen. En omskolning av arbetskraften skulle kunna minska dessa svårigheter. En dylik omskolning måste i första hand bedrivas på arbetsplatsen av industriföretagen själva. Det är också bekant, att en utvidgning av omskolningsmöjligheterna vid industriföretagen planeras. Såsom anföres i nu ifrågasatt framställning är det emellertid av vikt, att även från samhällets sida åtgärder vidtagas i angivna syfte.

Arbetsmarknadsstyrelsen och överstyrelsen för yrkesutbildning ha föreslagit, att särskilda omskolningskurser med sikte på metallindustrien skola anordnas samt att deltagarna i dessa kurser skola erhålla ersättning enligt verkstadsavtalets minimilönebestämmelser och i vissa fall därjämte hyresbidrag. Till deltagare i yrkesutbildningskurser för arbetslösa utgår i vanliga fall ersättning dels i form av timpenning och dels i form av behovsprövad arbetslöshetshjälp. Såsom ämbetsverken anfört äro sistnämnda ersättningsregler icke lämpliga för nu ifrågasatta kurser. Det är önskvärt, att friställd arbetskraft stimuleras att så snabbt som möjligt — och redan innan vederbörande äro utförsäkrade i sina arbetslöshetskassor — söka sig till omskolningskurserna. Om ersättning till deltagarna skall utgå efter behovsprövning komma kurserna emellertid otvivelaktigt att få en avsevärt sämre dragningskraft än om ersättningen, såsom föreslagits, utgår som avtalsenlig lön jämte hyresbidrag. Vidare synes staten böra påtaga sig samtliga kostnader för denna omskolning med hänsyn till att den till stor del betingas av den ålstramade byggnadsregleringen. Kommunerna böra alltså icke, såsom fallet är vid de vanliga yrkesutbildningskurserna för arbetslösa, bestrida viss del av kostnaderna för ersättning till kursdeltagarna.

Statskontoret har motsatt sig tillämpningen av de föreslagna ersättningsgrunderna bl. a. av den anledningen, att flerbarnsfamiljer enligt dessa grunder icke kunna erhålla lika stor ersättning som enligt det behovsprövade systemet för arbetslöshetshjälp. Av framställningen framgår emellertid, att omskolningskurserna i främsta rummet avses för yngre personer, vilka kunna antagas i regel vara ogifta eller ha liten familj. Under sådana förhållanden synes nämnda invändning icke böra tillmätas avgörande vikt. De av ämbetsverken föreslagna ersättningsgrunderna böra godtagas.

Omskolningskurser böra sålunda anordnas för friställda byggnadsarbetare och andra friställda arbetstagare i enlighet med det framlagda förslaget. Såsom föreslagits böra härvid kostnaderna för avlöningar till kursdeltagare samt övriga kurskostnader få bestridas från det under åttonde huvud-

titeln uppförda förslagsanslaget till Yrkesutbildningskurser för arbetslösa m. m. samt kostnaderna för hyresbidrag och resebidrag från det under femte huvudtiteln uppförda reservationsanslaget till Kostnader för överflyttning av arbetskraft.

Enligt förslaget skola kurser, vid vilka ersättning utgår enligt verkstadsavtalets minimilönebestämmelser, kunna anordnas även för kvinnor. En reservant inom arbetsmarknadsstyrelsen har liksom statskontoret ansett kurser för kvinnor obehövliga. Enligt min mening är det av värde att ytterligare omskolningsmöjligheter öppnas för änkor, fränskilda m. fl. Arbetsmarknadsstyrelsen bör därför vara oförhindrad att hänvisa även kvinnor till omskolningskurser, varvid ersättning bör kunna utgå enligt de föreslagna reglerna.

På grund av den arbetslöshet, som redan på vissa håll uppkommit inom byggnadsfacket, och vikten av att metallindustrien snarast tillföres ny arbetskraft, har det framstått som angeläget att ifrågavarande omskolningskurser kunde komma till stånd redan innan frågan hunnit underställas riksdagen. Då användningen av förslagsanslaget till Yrkesutbildningskurser för arbetslösa m. m. ansetts bunden genom de riktlinjer, som godkänts av 1944 års riksdag (prop. nr 281, statsutsk. utl. nr 218, rd. skr. nr 431), har detta anslag emellertid icke ansetts böra utan riksdagens hörande tagas i anspråk för bestridande av kostnaderna. I enlighet med tillämpade riktlinjer för dispositionen av reservationsanslaget till Kostnader för överflyttning av arbetskraft — vilka riktlinjer godkänts av 1948 års riksdag (prop. nr 249, statsutsk. utl. nr 211, rd. skr. nr 410) — har Kungl. Maj:t däremot ansetts oförhindrad att taga i anspråk sistnämnda anslag för att tillfälligt bestrida samtliga kostnader för ifrågavarande kurser. Kungl. Maj:t har därför på mitt förslag den 25 februari 1949 bemyndigat arbetsmarknadsstyrelsen och överstyrelsen för yrkesutbildning att anordna omskolningskurser för friställda byggnadsarbetare och annan friställd arbetskraft, som anses lämpad för anställning inom verkstads- och därmed jämförlig industri. Härvid har föreskrivits, att samtliga kostnader för ersättningar åt kursdeltagarna — vilka skola utgå enligt de av ämbetsverken föreslagna grunderna — skola bestridas från reservationsanslaget till Kostnader för överflyttning av arbetskraft. Ett belopp av 300 000 kronor av sistnämnda anslag har ställts till arbetsmarknadsstyrelsens förfogande för ändamålet. Därest riksdagen icke har något att erinra häremot torde emellertid även kostnaderna för den interimistiskt beslutade kursverksamheten få fördelas i enlighet med i det föregående förordat förslag.

Anslagsberäkningar.

Kostnader för arbetslöshetens bekämpande m. m.

Arbetsmarknadsstyrelsen.

I sin skrivelse den 14 januari 1949 har arbetsmarknadsstyrelsen redogjort för medelsåtgången under första hälften av innevarande budgetår å ifrågavarande anslag samt beräknat medelsbehovet för hela budgetåret 1948/49 och budgetåret 1949/50.

I följande tablå ha de i nämnda skrivelse angivna viktigare uppgifterna rörande den av styrelsen beräknade medelsåtgången under budgetåren 1948/49 och 1949/50 sammanställts.

	Arbetsmarknadsstyrelsens beräkning för budgetåret	
	1948/49	1949/50
<i>A. Utgifter.</i>		
1. Beredskapsarbeten:		
statliga	9 900 000	9 200 000
statskommunala	2 180 000	2 500 000
eftersläpande statsbidrag för statskommunala arbeten.....	200 000	200 000
2. Färdigställningsarbeten m. m.....	400 000	400 000
3. Arkivarbets- och musikerhjälpverksamhet jämte forskarstipendier	3 500 000	4 000 000
4. Kontantunderstödsverksamhet.....	250 000	250 000
5. Administrationsbidrag till kommuner	125 000	125 000
6. Resebidrag till hjälpsökande arbetslösa	10 000	10 000
Summa 1—6	16 565 000	16 685 000
7. Statliga steninköp	2 600 000	2 600 000
Summa utgifter	19 165 000	19 285 000
<i>B. Inkomster.</i>		
Intressentbidrag (för vissa statliga beredskapsarbeten)	1 200 000	800 000
<i>C. Nettoutgift</i>		
	17 965 000	18 485 000

Rörande medelsåtgången innevarande budgetår under detta anslag har arbetsmarknadsstyrelsen till en början anfört bl. a. följande.

Den vid ingången av innevarande budgetår tillgängliga reservationen uppgick till ett belopp av 12 429 000 kronor. Härtill kommer dels det av 1948 års riksdag anvisade nya anslagsbeloppet av 4 000 000 kronor dels ock de beräknade intressentbidragen av tillsammans 1 200 000 kronor, varav följer att ett belopp av 17 629 000 kronor beräknas komma att vara tillgängligt under anslaget.

Den totala medelsåtgången till kostnader för arbetslöshetens bekämpande under innevarande budgetår kan nu icke med tillförlitlighet beräknas. Antalet hjälpsökande arbetslösa, varav medelsbehovet i första hand är beroende, har hitintills under budgetåret varit i stort sett detsamma som under föregående budgetår. Under sistlidna sommar var antalet hjälpsökande cirka 1 200 och utgjorde den sista november 2 349. Intill den 1 januari 1949 ha under budgetåret förbrukats i avrundat belopp 7 322 000 kronor. De totala kostnaderna under budgetåret äro dock väsentligen beroende av hur hjälpbehovet utvecklar sig under senvintern och vårmånaderna, då antalet hjälpsökande arbetslösa brukar vara flera gånger större än under sommaren, vilket bl. a. framgår av att antalet hjälpsökande i februari 1948 uppgick till cirka 4 600. Med den utveckling man kan räkna med på arbetsmarknaden under innevarande budgetår, torde man kunna utgå ifrån att antalet hjälpsökande skall bli i stort sett detsamma som under det sistförflutna budgetåret.

I fråga om kostnaderna för *beredskapsarbeten* innevarande budgetår har styrelsen anfört i huvudsak följande.

Kostnaderna för beredskapsarbeten ha för tiden 1 juli—31 december 1948 uppgått till 5 256 000 kronor. Med ledning härav kan dock medelsbehovet för hela budgetåret icke med säkerhet beräknas.

I propositionen 1948: 249 räknades med ett medelsbehov av 7 500 000 kronor — mot av arbetsmarknadsstyrelsen beräknade 8 000 000 — för statliga och 3 200 000 kronor för statskommunala beredskapsarbeten. En medelsåtgång av denna storlek motsvarar vid en dagsverkskostnad av 46 kronor 163 000 dagsverken i statliga och 130 000 dagsverken i statskommunala beredskapsarbeten eller tillhoppa 293 000 dagsverken. Motsvarande verkliga siffror för budgetåret 1947/48 voro resp. 243 900, 74 400 och 318 300. Med hänsyn till att antalet dagsverken i beredskapsarbeten i början av innevarande budgetår varit något lägre än under motsvarande tid under budgetåret 1947/48 synes, vid en fortsatt utveckling liknande den under sistnämnda budgetår, dagsverksantalet numera böra uppskattas till 310 000 under hela budgetåret 1948/49.

I den förenämnda propositionen anslöt sig departementschefen till av 1947 års arbetslöshetssakkunniga uttalad uppfattning, vari styrelsen instämt, att man i större utsträckning än ditintills skett borde anlita den statskommunala formen för beredskapsarbete. Enär förutsättningar för övergång från statliga till statskommunala arbeten syntes föreligga endast i begränsad omfattning, fann departementschefen dock en överflyttning till den statskommunala arbetsformen under den närmaste tiden endast kunna ske i begränsad omfattning.

Den i propositionen gjorda beräkningen av medelsbehovet förutsätter en sysselsättning vid statskommunala beredskapsarbeten motsvarande 44 procent av totala antalet dagsverken i beredskapsarbeten, vilket utgör en något större förskjutning mot den statskommunala arbetsformen än styrelsen ansett sig böra räkna med i sin medelsframställning.

Arbetsmarknadsstyrelsen har i anslutning till ovannämnda uttalande på olika sätt sökt åstadkomma en förskjutning av beredskapsarbetena mot den statskommunala arbetsformen. Möjligheterna härtill begränsas emellertid av att särskilt mindre kommuner oftast sakna erforderlig teknisk organisation för att kunna bedriva arbeten i egen regi. Den totala omfattningen av en mindre kommuns byggnadsverksamhet är nämligen oftast så liten, att särskild teknisk personal för denna icke rimligen kan eller bör anställas. Några kommuner, som styrelsen kommit i kontakt med i samband med frågor om beredskapsarbeten, ha dock relativt stora kommunala anläggningar att underhålla och förvalta, varjämte en icke obetydlig byggnadsverksamhet bedrivs för kommunens räkning. I sådana fall har från styrelsens sida framhållits lämpligheten av att kommunen för dessa arbetsuppgifter anställer teknisk personal, som jämväl kan handha ledningen av beredskapsarbeten. Några kommuner, i vilka beredskapsarbeten bruka bedrivas, synes också ha för avsikt att på detta sätt komplettera sin tekniska organisation. Under innevarande budgetår har dock så kunnat ske endast i ett fall. Med hänsyn till det anförda har hitintills en övergång till den statskommunala arbetsformen icke kunnat ske ens i den omfattning styrelsen antagit vid framläggandet av sina anslagsberäkningar för innevarande budgetår. Styrelsen anser sig nu icke böra räkna med att under innevarande budgetår mera än ca 30 procent av totala antalet dagsverken i beredskapsarbeten komma att falla på statskommunala arbeten mot ca 23 procent under budgetåret 1947/48.

Under nu angivna förutsättningar och vid en beräknad dagsverkskostnad av 46 kronor och ett beräknat genomsnittligt statsbidrag av 50 procent till statskommunala arbeten, skulle medelsförbrukningen till beredskapsarbeten

under innevarande budgetår komma att i avrundade tal uppgå till för statliga beredskapsarbeten (215 000 dagsverken \times 46) 9 900 000 kronor, för statskommunala beredskapsarbeten (95 000 dagsverken \times 46 \times 0,50) 2 180 000 kronor samt för eftersläpande statsbidrag för statskommunala beredskapsarbeten 200 000 kronor eller tillhopa 12 280 000 kronor.

Angående de *kostnader i övrigt*, som innevarande budgetår beräknas komma att bestridas från anslaget, har arbetsmarknadsstyrelsen anfört följande.

Beträffande medelsbehovet för färdigställningsarbeten m. m. anförde arbetsmarknadsstyrelsen i sin medelsframställning för budgetåret 1948/49, att styrelsen icke vore övertygad om att ett belopp av 300 000 kronor vore tillräckligt ens vid en stark begränsning av färdigställningsarbetena, för vilka därvid beräknats 240 000 kronor. Det belopp av 60 000 kronor, som beräknats för hyror och förrädsvakter vid tillfälligt nedlagda beredskapsarbeten samt för ledningspersonal i disponibilitet, synes bli tillräckligt. För färdigställningsarbeten däremot, för vilka hitintills disponerats ett belopp av ca 190 000 kronor, torde 100 000 kronor utöver nu tillgängliga medel bli erforderliga. Styrelsen har därvid beräknat, att färdigställningsarbetena begränsas till sådana arbeten, varav behov uppkommit vid avbrutna beredskapsarbeten, som pågått under året. Anslagsposten beräknas sålunda icke bli tillräcklig för att möjliggöra i och för sig önskvärda och välmotiverade färdigställningsarbeten på beredskapsarbeten, som avbrutits tidigare.

För arkivarbets- och musikerhjälpssamheten beräknades i propositionen 1948: 249 en medelsåtgång av 3 500 000 kronor för innevarande budgetår. Under tiden 1 juli—31 december 1948 ha kostnaderna för denna verksamhet uppgått till 1 550 000 kronor. Med hänsyn till bl. a. verksamhetens ökning under vintermånaderna beräknas kostnaderna för hela budgetåret 1948/49 komma att uppgå till ca 3 500 000 kronor.

De för innevarande budgetår beräknade medelsbehoven för kontantunderstödsverksamhet, 250 000 kronor, för administrationsbidrag till kommunerna, 125 000 kronor, samt för resebidrag till hjälpsökande arbetslösa, 10 000 kronor, torde i stort sett komma att motsvara den verkliga medelsåtgången. Styrelsen får i anslutning härtill anmäla, att styrelsen förutsatt, att kostnaderna för av länsstyrelsen utsedd revisor för arbetslöshetsnämnd få avföras med anlitande av nu förevarande anslag och därvid bokföras tillsammans med kostnaderna för förenämnda administrationsbidrag.

För statliga steninköp har beräknats ett medelsbehov av 2 600 000 kronor under innevarande budgetår. För detta ändamål förbrukades under budgetåret 1947/48 2 726 000 kronor och under tiden 1 juli—31 december 1948 har medelsåtgången varit 1 031 000 kronor. Medelsåtgången under budgetåret 1948/49 torde såvitt nu kan bedömas komma att uppgå till det beräknade beloppet 2 600 000 kronor.

Styrelsen beräknar, att från kommunerna skola inflyta intressentbidrag om ca 1 200 000 kronor eller samma belopp som angivits i propositionen 1948: 249.

Arbetsmarknadsstyrelsen uppskattar sålunda det sammanlagda medelsbehovet för innevarande budgetår under nu ifrågakvarande anslag till 19 165 000 kronor. Då inkomsterna för hela budgetåret väntas uppgå till beräknat belopp, skulle medelsbehovet sålunda komma att överstiga det för budgetåret tillgängliga beloppet med ca 1 500 000 kronor. Med hänsyn till osäkerheten i beräkningarna ansåg sig styrelsen dock icke i nämnda sammanhang böra hemställa om tilläggsanslag.

Arbetsmarknadsstyrelsen har härefter framlagt beräkningar rörande medelsbehovet för budgetåret 1949/50. Inledningsvis framhåller styrelsen, att även om sysselsättningen i stort sett torde komma att ligga på en hög nivå man likväl hör räkna med att arbetslösheten inom vissa yrkesområden kan öka något och att en viss omställningsarbetslöshet kan uppstå innan överflyttning av friställd arbetskraft till andra yrkesområden kan ske. Mycket talar enligt styrelsen för att antalet hjälpsökande i varje fall icke kommer att bli lägre än vad styrelsen numera beräknar för innevarande budgetår. I brist på närmare hållpunkter har styrelsen därför vid anslagsberäkningen utgått från att hjälpbehovet under nästa budgetår skall bli i stort sett oförändrat.

Rörande medelsbehovet för *beredskapsarbeten* framhåller styrelsen följande.

Sysselsättningen vid beredskapsarbeten under budgetåret 1949/50 beräknas i anslutning till det förut anförda komma att uppgå till 310 000 dagsverken. En ytterligare förskjutning mot ökad sysselsättning i arbeten av statskommunal form torde kunna väntas. Styrelsen räknar med att antalet dagsverken i statskommunala arbeten därvid skall ökas till cirka 35 procent av hela antalet dagsverken i beredskapsarbeten.

Med utgångspunkt från dessa förutsättningar beräknar styrelsen medelsbehovet för beredskapsarbeten i avrundade tal till följande belopp:

Statliga beredskapsarbeten	200 000 × 46 kronor	9 200 000
Statskommunala beredskapsarbeten	110 000 × 46 × 0,50	»	2 500 000
Eftersläpande statsbidrag för statskommunala beredskapsarbeten		»	200 000
			Summa kronor 11 900 000.

Vidkommande kostnaderna för *färdigställningsarbeten m. m.* anför styrelsen i huvudsak följande.

Behovet av att utföra färdigställningsarbeten, ofta vart för sig av mycket liten omfattning, för att nyttiggöra det arbete och det kapital, som nedlagts i företag, vilka i stort sett färdigställts som beredskapsarbeten, är mycket stort. I fråga om vägföretag har färdigställande kunnat ske i viss, ehuru mycket begränsad omfattning genom att några företag eller delar av företag inrymts i vägväsendets flerårsplaner. Ett stort behov förefinnes dock av färdigställningsarbeten även på andra företag än vägföretag, i första hand vatten- och avloppsledningsarbeten. Styrelsen anser sig emellertid böra i möjligaste mån begränsa färdigställningsarbetena. Styrelsen beräknar därför medelsbehovet för nästa budgetår till samma belopp, som i det föregående beräknats för innevarande budgetår eller 400 000 kronor, vari inräknats ett belopp av cirka 60 000 kronor för hyror och förrådsvakter vid tillfälligt nedlagda beredskapsarbeten samt ledningspersonal i disponibilitet.

Beträffande kostnaderna för *arkivarbeten, musikerhjälp och forskarstipendier* anför styrelsen i huvudsak följande.

Antalet arkivarbetare beräknas bli något högre än som tidigare kalkylerats med: 700 årsarbetare i stället för i genomsnitt 675 under 1948. Från de senare månaderna av år 1948 har nämligen en av allt att döma icke blott säsongmässig ökning av klientelet ägt rum.

För svenskarnas del torde detta förklaras av att de arbetslösa inom vissa yrkesgrupper visat tendens att tilltaga i antal, särskilt försäljare och liknande. Dessas arbetslöshet torde stå i samband med importminskningen. Avgången bland de svenska arkivarbetarna har därjämte varit tämligen obetydlig, beroende på dels att genomsnittsåldern bland de svenska arkivarbetarna är hög (61 år), dels att personer ända upp till 70 år numera kunna — även då de erhålla folkpension — efter dispens av Kungl. Maj:t medgivas kvarstå i arkivarbete om än med reducerad arbetstid och förtjänst.

Vad flyktingarna angår må framhållas följande. Mot vad tidigare räknats med har antalet arkivarbetsökande på senare tid ökat. Till vårt land anlända nämligen alltjämt grupper av flyktingar, bland vilka ej så få utgöras av i intellektuella yrken skolade personer, som befinnas olämpliga att anvisas kroppsarbete på grund av ålder eller fysisk klenhet. Vidare har en del av flyktingarna, som förut genomgått omskolningskurser och en tid varit placerade i industrien såsom fabriksarbetare, efter längre eller kortare tids sådan anställning nödgats på grund av fysisk oförmåga eller psykisk depression lämna dessa anställningar. Därest de härvid kunnat förete intyg från arbetsförmedlingen, att lämpliga anställningar på öppna marknaden ej kunnat erbjudas dem ävensom intyg, att läkare påyrkat eller rekommenderat vederbörandes sysselsättande i arkivarbete jämväl av arbetsterapeutiska skäl, ha de erhållit sådant arbete. Framhållas må slutligen, att även relativt många av de f. n. i arkivarbete sysselsatta flyktingarna — deras genomsnittsålder är 54 år — utgöras av fysiskt eller psykiskt klena personer av vanligtvis utpräglad intellektuell läggning och utan varje erfarenhet av eller förmåga av anpassning till kroppsarbete.

Antalet fall av musikerhjälp beräknas under nästa budgetår bli något lägre än under det innevarande och torde uppgå till i genomsnitt 90 under 8 månader och 15 under 4 månader.

Forskarstipendiaternas antal har med Kungl. Maj:ts medgivande ökat från 40 till 50 fr. o. m. innevarande budgetår. Styrelsen förutsätter, att detta antal under nästa budgetår skall bli oförändrat samt att stipendierna, 575 kronor per månad, skola utgå med oförändrade belopp.

För budgetåret 1949/50 beräknar styrelsen ett medelsbehov för arkivarbetslöner av 3 276 000 kronor, för musikerhjälpplöner av 304 200 kronor, för forskarstipendier av 345 000 kronor samt för arbetsledning, materiel m. m. av 210 000 kronor eller sammanlagt i runt tal 4 000 000 kronor.

Arbetsmarknadsstyrelsen framhåller, att någon tillnärmelsevis säker grund icke finnes för beräkningen av medelsbehovet under budgetåret 1949/50 för *kontantunderstödsverksamhet, administrationsbidrag till kommuner och resebidrag till hjälpsökande arbetslösa*. Styrelsen antager emellertid, att medelsbehovet i stort sett skall bli detsamma som under innevarande budgetår eller resp. 250 000, 125 000 och 10 000 kronor.

Arbetsmarknadsstyrelsen beräknar sålunda de sammanlagda utgifterna under anslaget för budgetåret 1949/50 till (11 900 000 + 400 000 + 4 000 000 + 250 000 + 125 000 + 10 000) 16 685 000 kronor. Beträffande *intressentbidragen* anför styrelsen följande.

Kostnaderna täckas delvis av intressentbidrag från bl. a. kommuner för såsom ställiga beredskapsarbeten utförda kommunala anläggningar. Då dylika anläggningar äro avsedda att komma till utförande såsom statskommunala beredskapsarbeten i större utsträckning än hilitills komma de inflytande intressentbidragens storlek att bli mindre. Vidare torde, sedan ett

par större nu pågående kommunala anläggningar slutförts, i något ökad utsträckning få tillgripas allmänna vägbyggnader såsom statliga beredskapsarbeten och för dessa arbeten inflyter intet intressentbidrag. Med anledning härav synes för nästa budgetår böra räknas med en till cirka 800 000 kronor sänkt inkomst av intressentbidrag.

Då vid utgången av innevarande budgetår ingen reservation kan beräknas komma att kvarstå å anslaget, skulle enligt styrelsens beräkningar för budgetåret 1949/50 erforderligt anslag till kostnader för arbetslöshetens bekämpande m. m. uppgå till (16 685 000 — 800 000) 15 885 000 kronor, vilket belopp av styrelsen avrundas till 15 900 000 kronor.

I detta anslagsbelopp har styrelsen icke inräknat medel till kostnader för *statliga stenbeställningar*, då styrelsen säger sig ha utgått från att dessa kostnader skola komma att belasta annat anslag. Därest medel härtill även under nästa budgetår skola utgå av här ifrågavarande anslag, torde, anför styrelsen, anslagsbehovet härför böra beräknas till 2 600 000 kronor, eller samma belopp, som beräknats för ändamålet under innevarande budgetår. Anslaget till kostnader för arbetslöshetens bekämpande m. m. för budgetåret 1949/50 borde då uppföras med (15 900 000 + 2 600 000) 18 500 000 kronor.

I en den 28 februari 1949 dagteknad promemoria har *arbetsmarknadsstyrelsen* sedermera föreslagit, att å tilläggsstat för innevarande budgetår skall anvisas ett belopp av 1 000 000 kronor under nu ifrågavarande anslag. Styrelsen har anført, att enligt vid tiden för promemorians upprättande tillgängliga uppgifter antalet dagsverken vid beredskapsarbeten under innevarande budgetår kunde beräknas något lägre än vad styrelsen gjort i nys återgivna framställning, nämligen till ca 302 000 mot förut beräknade 310 000. Dagsverkskostnaden hade under kalenderåret 1948 utgjort i genomsnitt 42 kronor 31 öre för statliga beredskapsarbeten och 47 kronor 92 öre för statskommunala beredskapsarbeten. Med utgångspunkt från dessa siffror beräknade styrelsen numera kostnaderna för beredskapsarbeten innevarande budgetår till sammanlagt 11 289 000 kronor eller 991 000 kronor lägre än i förenämnda framställning. Då övriga kostnader, som bestridas från nu ifrågavarande anslag, kunde beräknas till i skrivelsen den 14 januari 1949 angivna belopp, uppskattade styrelsen numera den för innevarande budgetår behövliga anslagsförstärkningen till 545 000 kronor. Med hänsyn till svårigheterna att beräkna medelsbehovet å detta anslag och dess karaktär av reservationsanslag syntes medelsäskandet icke böra uppskattas alltför snävt. Styrelsen föreslår därför, att tilläggsanslag äskas med förut angivna belopp, 1 000 000 kronor.

Yttranden.

Över arbetsmarknadsstyrelsens framställning den 14 januari 1949 har utlåtande avgivits av statskontoret och i vad avser de statliga steninköpen av 1946 års stenindustriutredning.

Framställningen har icke givit *statskontoret* anledning till erinran.

1946 års stenindustriutredning anför i huvudsak följande.

Genom de undersökningar, som utredningen verkställt, framgår att behovet inom landet av väg- och gatubeläggningar med gatsten är så stort, att det väl motiverar en produktion av den storleksordning, som de nuvarande statliga stenbeställningarna ha. Det förslag, som utredningen detta år kommer att framlägga, läser med anledning härav komma att syfta till *dels* att medel och byggnadstillstånd lämnas till stensättningar i åtminstone nämnda omfattning *dels ock* att kostnaderna för stenbeställningarna slutligt komma att belasta vägmedlen (bilskattemedel). Enligt utredningens mening böra båda dessa frågor ordnas i ett sammanhang. I det nuvarande ekonomiska och arbetsmarknadsläget läser det emellertid medföra vissa svårigheter att genomföra vad utredningen syftar till i fråga om medel och byggnadstillstånd till stensättningar. Verksamheten på väg- och gatuområdet är hårt nedskuren. Bilskattemedel finnas visserligen tillgängliga, men de disponeras till den del, som ej användes för väg- och gatuändamål, för överbalansering av budgeten. Någon möjlighet att f. n. överföra de statliga stenbeställningarna att direkt belasta bilskattemedlen läser ej föreligga. Med anledning härav synes det vara nödvändigt att medel för statliga stenbeställningar liksom hittills inräknas i kostnaderna för arbetslöshetens bekämpande m. m.

Detta behöver emellertid icke innebära att arbetslöshetsmedel slutligt belastas med kostnaderna för steninköpen. Den utredning, som vid olika tillfällen ställts i utsikt rörande bilskattemedlens storlek och disposition men som i det nuvarande läget ställts på framtiden, läser få att behandla bl. a. frågan huruvida de nu inflytande bilskattemedlen skola läcka den under krigsåren uppkomna bristen i bilskattemedlen, som då täcktes av andra statsmedel. Det synes utredningen lämpligt att i samband därmed behandlas jämväl frågan huruvida statens kostnader för de statliga stenbeställningarna böra helt eller delvis täckas av bilskattemedel.

Med anledning av vad sålunda anförts får utredningen hemställa, att medel till kostnader för statliga stenbeställningar jämväl för budgetåret 1949/50 inräknas i anslaget till Kostnader för arbetslöshetens bekämpande m. m.

Departementschefen.

Med hänsyn främst till de dryga kostnader, som beredskapsarbetena draga även vid den under de senaste åren rådande låga arbetslösheten, tillkallades i december 1947 sakkunniga, 1947 års arbetslöshetssakkunniga, med uppdrag att företaga en översyn av tillämpade regler för anordnande av beredskapsarbeten m. m. Frågan om riktlinjerna för arbetslöshetshjälpen i denna del underställdes sedermera 1948 års riksdag genom propositionen nr 249. Statsmakterna kommo härvid till det resultatet, att beredskapsarbetena borde bibehålla sin tidigare plats i hjälpsystemet, men att vissa åtgärder borde vidtagas för att minska kostnaderna för arbetena.

Kostnaderna för beredskapsarbeten äro fortfarande betydande. De ha dock under de senaste budgetåren minskats icke oväsentligt. Medan nettokostnaderna under budgetåret 1946/47 utgjorde ca 16,8 miljoner kronor, utgjorde motsvarande kostnader under budgetåret 1947/48 ca 11,7 miljoner kronor och beräknas numera för innevarande budgetår komma att uppgå till ca 10,1 miljoner kronor. Såsom framgår av arbetsmarknadsstyrelsens redogörelse har emellertid den övergång från statliga till statskommunala

arbeten, som förordades i förenämnda proposition, icke kunnat genomföras i beräknad utsträckning. Den väsentliga anledningen härtill synes vara, att flertalet kommuner icke ha sådan teknisk organisation att de kunna driva beredskapsarbeten i egen regi. Jag vill understryka önskvärdheten av att övergången från statliga till statskommunala arbeten fullföljes i den utsträckning som visar sig möjlig.

Arbetsmarknadsstyrelsen har föreslagit, att för innevarande budgetår skall anvisas ett tilläggsanslag av 1 000 000 kronor till nu ifrågavarande anslag. Det har nämligen visat sig att kostnaderna för ifrågavarande verksamhet icke sjunkit i den omfattning, som man utgick från vid anslagets beräkning. Det synes dock icke uteslutet, att denna förstärkning av anslaget kan komma att visa sig obehövlig eller att i vart fall ett lägre belopp kommer att visa sig tillräckligt. Enär ett bestämt uttalande härom icke kan göras nu, då närmare fyra månader av budgetåret återstå, anser jag mig böra biträda arbetsmarknadsstyrelsens förslag i denna del. Jag förordar sålunda, att ett tilläggsanslag av 1 000 000 kronor anvisas.

Utgifterna under budgetåret 1949/50 ha av arbetsmarknadsstyrelsen uppskattats till sammanlagt 16 685 000 kronor. Efter frånräknande av beräknade inkomster å 800 000 kronor skulle nettoutgiften enligt styrelsens beräkning komma att uppgå till ca 15 900 000 kronor. Härvid har styrelsen icke medräknat kostnader för statliga steninköp, vilka kostnader f. n. bestridas från anslaget. Medel till bestridande av kostnaderna för steninköpen torde dock även för nästa budgetår böra beräknas i samma ordning som tidigare. Då dessa kostnader böra upptagas med samma belopp som för innevarande budgetår eller med 2 600 000 kronor, skulle det sammanlagda medelsbehovet under anslaget enligt denna beräkning utgöra (15 900 000 + 2 600 000) 18 500 000 kronor. Emellertid torde de av arbetsmarknadsstyrelsen för beredskapsarbeten beräknade kostnaderna i anslutning till styrelsens i förenämnda promemoria den 28 februari 1949 lämnade uppgifter kunna uppskattas till något lägre belopp än styrelsen gjort i sin framställning den 14 januari 1949. Vidare synes det för arkivarbeten m. m. beräknade beloppet alltför högt. Med hänsyn härtill och till möjligheten att, efter beviljande av det av mig i det föregående förordade tilläggsanslaget, en viss reservation kommer att finnas å anslaget vid utgången av innevarande budgetår, förordar jag, att anslaget för nästa budgetår upptages till 17 000 000 kronor.

Kostnader för överflyttning av arbetskraft.

Arbetsmarknadsstyrelsen.

I sin skrivelse den 14 januari 1949 har arbetsmarknadsstyrelsen framlagt beräkningar av medelsbehovet under detta anslag för innevarande och nästkommande budgetår. Huvudposterna framgå av följande tablå.

Som huggarkursföreläggning har i samarbete mellan länsarbetsnämnden i Västerbottens län och domänverket anordnats en särskild yrkesutbildningskurs för manlig ungdom. Deltagarna ha uppburet samma förmåner som annan ovan arbetskraft. Därjämte har länsarbetsnämnden med hänsyn till deltagarnas ålder och kursens syfte bemyndigats utbetala hela kostnaden för avlöning åt kockan. Styrelsen har för avsikt att med domänstyrelsen upptaga överläggningar angående överflyttandet av kurskostnaderna på domänverket eller annan myndighet men har för återstoden av budgetåret i avvaktn på dessa överläggningars slutförande beräknat medelsåtgången till 5 000 kronor.

För s. k. fritidshuggningar ha utgifterna under året hittills utgjort 48 000 kronor. Inga nya kostnader torde bli erforderliga under återstoden av budgetåret, enär verksamheten icke beräknas komma att återupptagas.

Under sommaren 1948 anordnades liksom tidigare år dels s. k. skogspraktikläger, som huvudsakligen kunna sägas ha syftat till att utgöra en praktisk yrkesorientering för manlig skolungdom, dels enligt särskilt uppdrag av Kungl. Maj:t i samarbete med domänstyrelsen och skogsstyrelsen s. k. skogsplanteringsläger i syfte att utnyttja skolungdomens arbetskraft för skogsodling. Praktiklägren ha otvivelaktigt givit ungdomen värdefulla erfarenheter inför yrkesvalet, men de relativt blygsamma löneförmåner, som kunnat erbjudas ungdomen i konkurrens med andra feriearbeten, ha förorsakat vissa rekryteringssvårigheter. Vidare har en oproportionellt stor del av kostnaderna kommit att påvåla statsverket. Styrelsen har för den skull funnit sig böra pröva frågan om kursverksamhetens avveckling och vill, med hänsyn till att skogsplanteringslägren erbjuda i stort sett samma möjligheter för praktik i yrkesvägledande syfte som praktiklägren, föreslå, att verksamheten med skogspraktiklägren icke återupptages. Kostnaderna för innevarande budgetår belöpa sig till ca 40 000 kronor.

Erfarenheterna av skogsplanteringslägren äro gynnsamma. Skolungdomen — i varje fall den något äldre — synes här även i fortsättningen kunna göra en betydelsefull insats. Verksamheten torde dock, med hänsyn till det betydande arbetskraftsbehov ett önskvärt skogligt restaureringsarbete förutsätter, böra väsentligt utbyggas. Antalet deltagare i den lägerverksamhet, som anordnats sommaren 1948, utgjorde ca 500. Styrelsen har för sommaren 1949 räknat med en fördubbling av detta antal. En viss förenkling av lägerorganisationen torde emellertid kunna åstadkommas och vissa kostnader i likhet med vad som i det följande föreslås beträffande jordbrukslägren böra överflyttas från staten till arbetsgivare resp. lägerdeltagare. Med dessa premisser har styrelsen beräknat medelsåtgången för hela budgetåret till i runt tal 50 000 kronor.

Kungl. Maj:t har i brev den 10 september 1948 medgivit styrelsen bestrida vissa kostnader (tillhandahållande av baracker och förelägningsutrustning) för kurser i skogsbruk, anordnade av arbetskraftsutredningen i Jämtlands län. Härför till förfogande ställt belopp av 20 000 kronor torde komma att helt tagas i anspråk under året.

Beträffande åtgärderna för att förse *jordbruket* med arbetskraft har arbetsmarknadsstyrelsen anfört i huvudsak följande.

Liksom i fråga om skogsbrukets arbetskraftsförsörjning strävar styrelsen vad gäller jordbrukets behov av tillfällig arbetskraft att normalisera verksamheten. Styrelsen kan sålunda icke finna det rimligt, att statsverket skall bestrida kostnader, som i ett mera normalt läge bör påvåla näringslivet. Jordbrukets behov av stadigvarande arbetskraft torde med den allt längre gående mekaniseringen och rationaliseringen av driften komma att ytter-

ligare minska. Efterfrågan på årsanställda arbetare har redan nedgått och i Sydsverige har på vissa håll framträtt arbetslöshet bland lantarbetarna under vinterhalvåret. Under sådana förhållanden torde behovet av tillfällig arbetskraft under säsongtopparna bli en regelmässigt återkommande företeelse. Det bör visserligen liksom hittills ankomma på statsmakterna att tillse, att detta för folkförsörjningen betydelsefulla näringsområde tillföres erforderlig arbetskraft, och de i samband därmed erforderliga kostnaderna (för intensifierad arbetsförmedling, för vissa bidrag till arbets sökandes resor utöver dem som normalt böra åvila resp. arbetsgivare och arbetstagare, för administration av lägerverksamhet etc.) torde liksom hittills böra bestridas med statsmedel. Det bör emellertid ankomma på resp. parter att svara för övriga utgifter. Styrelsen har för den skull tagit under övervägande vissa förslag till ändring av tidigare tillämpade bestämmelser rörande olika former för lägerverksamhet inom jordbrukets område. Statsverkets kostnader torde härigenom kunna minskas betydligt.

Medelsåtgången för jordbruksläger beräknas, med en verksamhet i ungefär samma omfattning som under år 1948, till 343 000 kronor.

Läger för utländska studenter — en särskild form av jordbruksläger — ha under den hittills förflutna delen av budgetåret dragit en kostnad av 32 000 kronor. Verksamheten under sommaren 1949 torde helt komma att belasta anslaget under nästkommande budgetår.

Kostnaderna för praktikläger i lantushåll beräknas komma att uppgå till 22 000 kronor. Styrelsen vill i detta sammanhang anmäla, att överläggningar pågå med vederbörande myndigheter beträffande överflyttande av verksamheten och därmed förenade kostnader till överstyrelsen för yrkesutbildning eller hushållningssällskapen.

Utgifter för lägerverksamheten i samband med torvupptagningen ha under året uppgått till ca 10 000 kronor. För instruktionskurser avsedda för ledare i jordbruks-, torv- och studentläger har beräknats ett belopp av sammanlagt 7 500 kronor.

För att underlätta överflyttningen av ovan arbetskraft till betskötsel och betupptagning har under innevarande budgetår liksom tidigare anordnats kollektiva hushåll för den tillresande arbetskraften. Statsverkets kostnader härför ha utgjort 61 000 kronor. Ehuru denna verksamhet i hög grad har underlättat rekryteringen av arbetskraft till betfälten, har styrelsen dock funnit sig böra ifrågasätta, huruvida icke dessa kostnader äro av den art, att de icke vidare böra bestridas av statsverket. Överläggningar i frågan avses upptagas med berörda organisationer. Ytterligare medelsåtgång för året har styrelsen för den skull icke ansett sig böra räkna med.

För att underlätta för kvinnliga arbets sökande med minderåriga barn att åtaga sig jordbruksarbete (framför allt arbete med skötsel av sockerbeter och andra rotfrukter och skördearbete) har styrelsen bemyndigats utlåna baracker för anordnande av s. k. jordbrukardaghem. Kostnader för slitage av medgivet antal baracker beräknas enligt av styrelsen för övrig utlåning fastställda bestämmelser för innevarande budgetår till 15 000 kronor.

Rörande kostnaderna för *arbetsvård åt partiellt arbetsföra* jämte vissa andra kategorier anför arbetsmarknadsstyrelsen i huvudsak följande.

Årets anslag under delposten psykotekniska anslagsprov av ungdomar och partiellt arbetsföra på 19 000 kronor torde helt komma att förbrukas.

Styrelsen beräknar kostnaderna för läkarundersökningar av partiellt arbetsföra till ca 15 000 kronor, däri inberäknat nu tillgängliga medel för dylika undersökningar i samband med s. k. provanställningar för partiellt arbetsföra. Styrelsen har förutsatt, att medlen jämväl må kunna användas

för läkarundersökning i särskilda fall av andra arbetssökande än partiellt arbetsföra.

Det belopp på 50 000 kronor, som beräknats för utgifter i samband med de s. k. provanställningarna inom industrien av partiellt arbetsföra, har av olika anledningar (tillämpande av avtalsenliga löner, brist på bostäder etc.) endast tagits i anspråk till en mindre del. Medelsåtgången för året beräknar styrelsen till 10 000 kronor.

För kostnader i samband med omskolning, yrkesutbildning samt fortbildning av partiellt arbetsföra, som icke äro att hänföra till i militärtjänst skadade, hade styrelsen för innevarande budgetår beräknat ett belopp av 200 000 kronor. Till styrelsens förfogande ha för denna verksamhet ställts 100 000 kronor, vilka i det närmaste förbrukats. Styrelsen har hemställt om medgivande att disponera ytterligare 400 000 kronor för denna verksamhet. Även detta belopp beräknar styrelsen vara förbrukat under innevarande budgetår. Sålunda skulle medelsåtgången utgöra 500 000 kronor.

För omskolning av partiellt arbetsföra utländsk arbetskraft torde hela det för budgetåret beräknade beloppet av 50 000 kronor komma att tagas i anspråk.

Styrelsen har hemställt om medgivande att taga i anspråk ett belopp av högst 300 000 kronor för att stödja i gång varande arbetsprövnings- och arbetsträningensinstitut. Därest hemställan vinner bifall, beräknar styrelsen utgifterna för denna verksamhet under återstående del av budgetåret till 100 000 kronor.

Styrelsen har bemyndigats att till institutionen för industriell ekonomi och organisation vid tekniska högskolan utbetala ett belopp av högst 15 000 kronor för sysselsättningsanalytisk forskning samt i samband därmed utbildning av sysselsättningsanalytiker. Anslaget torde komma att helt förbrukas under innevarande år.

Rörande kostnaderna för *kollektivt överförd utländsk arbetskraft* anför styrelsen i huvudsak följande.

Administrationskostnaderna för arbetsmarknadsstyrelsens rekryteringsbyråer i utlandet för kollektiv överföring till Sverige av utländsk arbetskraft beräknades för innevarande budgetår komma att uppgå till 20 000 kronor. Beloppet avsågs huvudsakligen för täckande av kostnader för ytterligare överföring av sudetisk arbetskraft. På grund av eftersläpningar i redovisningen belöpa sig utgifterna per den 31 december 1948 emellertid till icke mindre än 196 000 kronor. Enär verksamheten i Österrike numera förpuppats och med hänsyn till utvecklingen på den svenska arbetsmarknaden icke torde komma att återupptagas under innevarande budgetår, har ytterligare medelsåtgång icke beräknats. Till administrationskostnader i samband med planerad överföring av vissa sjuksköterskor (displaced persons) från Österrike och Tyskland torde omkring 10 000 kronor böra beräknas.

Till mödrahjälp till kollektivt överförd utländsk arbetskraft ha hittills utgått ca 5 000 kronor och till bestridande av barnbidrag till samma kategorier 92 000 kronor. Med hänsyn till eftersläpningar vid redovisningen beräknas kostnaderna under hela budgetåret uppgå till resp. 35 000 och 100 000 kronor.

Sjukhjälp och moderskapshjälp under den s. k. antagnings- och väntetiden, innan medlemskap i sjukkassa beviljats, utgår till italienska, ungerska och sudetiska arbetare, som överförts till Sverige i enlighet med mellan vederbörande myndigheter träffade avtal. Kostnaderna härför beräknas till 10 000 kronor.

Arbetsmarknadsstyrelsen erinrar, att styrelsen och överstyrelsen för yrkesutbildning hemställt om bemyndigande att anordna *omskolningskurser för friställda byggnadsarbetare* och andra (även kvinnliga) arbetssökande lämpliga för dylik omskolning. Kostnaderna för innevarande budgetår beräknas till väsentlig del belasta det av överstyrelsen disponerade anslaget till yrkesutbildningskurser för arbetslösa m. m. Kostnaderna för hyresbidrag och resebidrag, för vilka föreslås skola tagas i anspråk tillgängliga medel ur nu ifrågavarande anslag, ha beräknats till i runt tal 225 000 kronor.

Utgifterna för *bidrag till arbetssökandes resor samt bidrag till flyttning av arbetssökandes familjer* ha av styrelsen beräknats till i det närmaste 1 000 000 kronor. Härvid har jämväl räknats med en eventuell avskrivning av osäkra fordringar, tillkomna genom till arbetssökanden utlämnade reseförskott. I detta sammanhang anmäler styrelsen, att ett utkast till ändrade bestämmelser för utgivande av dylika bidrag liksom också för reseförskotten inom kort skall prövas av styrelsen för avgivande av förslag i ärendet till Kungl. Maj:t.

Kostnaderna för *arbetsblockorganisationen* beräknas till 20 000 kronor. Till *instruktionskurser för hemassistenter* beräknas åtgå 30 000 kronor.

Härtill komma, anför styrelsen, utlägg för utländsk arbetskraft med belopp, vars storlek ej närmare kan angivas. Dessa kostnader balanseras emellertid genom inbetalning av tidigare utlägg. Med hänsyn till inbalansering av vissa utestående fordringar har anslaget dock under budgetåret tillförts ett belopp av ca 100 000 kronor.

Styrelsen beräknar sålunda det sammanlagda medelsbehovet till (4 250 000 — 100 000) 4 150 000 kronor. Då den vid budgetårets ingång tillgängliga reservationen å anslaget uppgick till 5 890 000 kronor och för innevarande budgetår anvisats 7 000 000 kronor, finnas å anslaget (5 890 000 + 7 000 000) 12 890 000 kronor tillgängliga. Vid budgetårets slut skulle därför enligt arbetsmarknadsstyrelsens beräkningar kvarstå ett belopp av (12 890 000 — 4 150 000) 8 740 000 kronor. Styrelsen anmärker, att styrelsen vid denna beräkning icke tagit hänsyn till att från anslaget bestridas vissa kostnader för byggnadsberedningen.

Arbetsmarknadsstyrelsen övergår därefter till att beräkna medelsbehovet för budgetåret 1949/50 och anför härvid i huvudsak följande rörande åtgärder avseende *skogsbruket* och *jordbruket*.

Bortsett från eventuellt eftersläpande kostnader från innevarande budgetår beräknar styrelsen inga utgifter för överflyttningsbidrag, huggarkursföreläggningar eller fritidshuggning. Till skogsplanteringsläger för skolungdom beräknas under sommaren 1949 ett belopp av 40 000 kronor vara erforderligt. För yrkesutbildningskurser inom skogsbruket (yrkesbestämda fortsättningsskolor i Jämtlands län, särskilda huggarkurser i Västerbottens län) har beräknats en utgift på ca 20 000 kronor.

Kostnaderna för jordbruksläger, organiserade efter samma principer som tidigare men med en viss överflyttning av kostnaderna till arbetsgivare och lägerdeltagare, beräknar styrelsen till 172 000 kronor.

För läger för utländska studenter och slitagedebiteringar för baracker åt jordbrukardaghem ha kostnaderna beräknats till resp. 25 000 och 36 000 kronor. I avvaktan på slutförandet av pågående överläggningar har för praktikläger i lantushåll upptagits ett belopp av 22 000 kronor, motsvarande kostnaderna under innevarande år. Till lägerledarkurser torde ett belopp av 5 000 kronor bli erforderligt. Med hänsyn till vad i fråga om medelsåtgången innevarande budgetår uttalats beträffande kostnader för ersättningar till kockor i bethushåll har styrelsen icke räknat med några utgifter för detta ändamål under budgetåret 1949/50.

I fråga om åtgärder avseende *partiellt arbetsföra* har styrelsen anfört.

Till psykotekniska undersökningar av ungdom och partiellt arbetsföra beräknar styrelsen en förhöjning av årets anslag från 19 000 kronor till 26 000 kronor samt för arbetsvård åt partiellt arbetsföra enligt särskild samtidigt härmed avgiven framställning ett belopp av sammanlagt 2 165 000 kronor, fördelat på följande delposter: läkarundersökningar (i särskilda fall jämväl avsedda för andra arbetssökande än partiellt arbetsföra) 50 000 kronor, provanställningar 50 000 kronor, omskolning m. m. av andra än i militärtjänst skadade personer 1 450 000 kronor, arbetsträningsinstitut 300 000 kronor (därest särskilt anslag för s. k. skyddad verksamhet ej beviljas — 400 000 kronor), propaganda- och informationsverksamhet 15 000 kronor samt för skyddad verksamhet 300 000 kronor. Styrelsen har jämväl i kostnaderna inräknat utgifterna för omskolning av partiellt arbetsföra utländsk arbetskraft, för vilket ändamål för innevarande budgetår särskilt belopp (50 000 kronor) beräknats.

Kostnaderna för *kollektivt överförd utländsk arbetskraft* beräknas på följande sätt.

Kostnaderna för mödrahjälp, barnbidrag och sjukhjälp åt viss överflyttad utländsk arbetskraft uppskattas till resp. 40 000, 7 000 och 10 000 kronor eller sammanlagt 57 000 kronor. Eventuella utlägg, som till storleken icke närmare kunna preciseras, för utländsk arbetskraft i samband med överflyttningen till Sverige beräknas i varje fall balanserade genom inbetalningar av tidigare utlägg åt denna arbetskraft. Särskilda medel till administrationskostnader för rekryteringsbyråer i utlandet för överföring till Sverige av utländsk arbetskraft torde icke bli erforderliga. Vissa kostnader (fortbildning och liknande) i samband med planerad överföring av sjuksköterskor (displaced persons) i Österrike och Tyskland ha preliminärt beräknats till 30 000 kronor.

Omskolningsverksamheten för byggnadsarbetare och annan friställd arbetskraft beräknas belasta anslaget med 450 000 kronor.

Kostnaderna för *bidrag till arbetstagares resor* beräknar styrelsen till 1 500 000 kronor eller samma belopp, som av styrelsen ursprungligen beräknades för innevarande budgetår. Detta sker med hänsyn till angelägenheten av att i nuvarande läge intensifiera överflyttningsverksamheten. I detta belopp inräknas vissa på särskilda delposter förda utgifter för resor och traktamentsersättning åt tillfällig arbetskraft till jordbruket (beräknade till sammanlagt 95 000 kronor).

Beträffande *övriga kostnader* under anslaget har styrelsen anfört.

Kostnaderna för arbetsblockorganisationen ha, oavsett huruvida pågående utredning angående arbetsblockens framtida organisation kan komma att

medföra nya bestämmelser och kostnaderna härigenom förändras, uppskattats till 25 000 kronor eller det belopp, vartill utgifterna under de senaste budgetåren högst uppgått.

Till kostnader för instruktionskurser för hemassistenter beräknas 75 000 kronor.

Till vissa kostnader (för lokalhyror etc.) i samband med upplysningsverksamhet vid rekryteringen av fast anställt manskap vid försvaret har styrelsen räknat med ett belopp av 4 000 kronor.

Med hänsyn till under de gångna åren vunna erfarenheter rörande eftersläpning av redovisningen av i anspråk tagna medel under anslaget samt att behov uppkomma att taga anslaget i anspråk för ändamål, vilka icke kunnat förutses, har styrelsen ansett sig böra räkna med ett ytterligare medelsbehov under anslaget av 150 000 kronor.

Det totala medelsbehovet skulle sålunda enligt styrelsens beräkning uppgå till 4 802 000 kronor eller i avrundat tal 4 800 000 kronor. Vid utgången av budgetåret 1949/50 skulle alltså förefinnas en reservation av (8 740 000 — 4 800 000) 3 940 000 kronor.

Med anledning härav har styrelsen föreslagit, att anslaget för budgetåret 1949/50 uppföres med allenast ett formellt belopp av 100 kronor.

Yttrande.

Över arbetsmarknadsstyrelsens framställning har utlåtande avgivits av *statskontoret*, som icke haft något att erinra med anledning av framställningen.

Departementschefen.

För budgetåren 1947/48 och 1948/49 ha under detta anslag beräknats avsevärda belopp till åtgärder för att förse skogsbruket med arbetskraft. På grund av utvecklingen bl. a. i fråga om importen av fossilt bränsle ha de anvisade beloppen endast behövt tagas i anspråk till en mindre del. Utgifterna under anslaget ha därför såväl under senare delen av budgetåret 1947/48 som under innevarande budgetår varit väsentligt mindre än som beräknats vid prövningen av anslagsäskandena.

Arbetsmarknadsstyrelsen har anmält, att styrelsen avvecklar sådana statens åtaganden, som betingats av de tidigare beträffande skogsbruket gällande särskilda förhållandena. Häremot synes ingen erinran kunna göras. Såsom styrelsen anfört bör denna avveckling gälla även vissa av statens åtaganden beträffande jordbrukets arbetskraftförsörjning. Dock må framhållas, att skäl kunna föreligga att låta dylika åtaganden bestå i större utsträckning än styrelsen tänkt sig. Jag avser närmast frågan om statens bidrag till anordnande av kollektiva hushåll för arbetskraft, som sysslar med betskötsel och betupptagning. Frågan huruvida sådant bidrag fortfarande bör utgå torde få prövas med hänsynstagande till förhandlingarna rörande de allmänna villkoren för betodlingen.

Jag har i det föregående i ett särskilt avsnitt behandlat vissa spörsmål rörande verksamheten för inordnande av partiellt arbetsföra i produktionslivet. Därav framgår, att medelsbehovet för åtgärder avseende partiellt arbetsföra torde komma att bli avsevärt mindre än styrelsen beräknat.

Även frågan om anordnande av särskilda kurser för omskolning av friställda byggnadsarbetare och annan friställd arbetskraft har jag behandlat särskilt. Jag har icke något att erinra mot styrelsens beräkning av medelsbehovet under nästa budgetår för denna verksamhet.

Jag anser mig även kunna godtaga styrelsens beräkning av medelsbehovet för den kollektivt till Sverige överförda arbetskraften, för bidrag till resekostnader och för övriga ändamål. Med hänsyn till den å anslaget befintliga betydande reservationen biträder jag styrelsens förslag att anslaget för nästa budgetår upptages endast med ett formellt belopp av 100 kronor.

Kostnader för arbetsmarknadsstyrelsens förrådsverksamhet.

Gällande bestämmelser.

Å riksstaten för budgetåret 1948/49 har för ifrågavarande ändamål anvisats ett reservationsanslag av 1 300 000 kronor.

Kungl. Maj:t har den 30 juni 1948 meddelat bestämmelser angående användningen av detta anslag. Härvid föreskrevs, att de vid utgången av budgetåret 1947/48 å reservationsanslagen till Åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m. och Kostnader för överflyttning av arbetskraft kvarstående behållningarna skulle tillgodoföras nu ifrågavarande anslag i den mån behållningarna utgjordes av utestående fordringar, hänförliga till arbetsmarknadsstyrelsens förrådsverksamhet. Vidare har föreskrivits, att å anslaget skola tagas till uppbörd debiteringar av andra anslag, inflytande hyresersättningar samt inkomstmedel av försäljningar.

Kungl. Maj:t har medgivit, att från anslaget under budgetåret 1948/49 må bestridas utgifter intill följande belopp i den mån medel för täckande av utgifterna finnas disponibla å anslaget.

	Kronor
Driftkostnader för arbetsmarknadsstyrelsens förråd, <i>högst</i>	430 000
Anordnande av ett nytt centralförråd, <i>högst</i>	200 000
Ateranskaffning av maskiner, redskap och förläggingsmateriel, <i>högst</i>	450 000
Anskaffning av reservdelar, <i>högst</i>	150 000
Nyanskaffning av maskiner, <i>högst</i>	100 000
Anskaffning av arbetsredskap för skogsarbetare, <i>högst</i>	375 000
Anskaffning av utrustning för flyktingar, <i>högst</i>	495 000

Summa utgifter kronor 2 200 000.

Arbetsmarknadsstyrelsen.

I sin skrivelse den 14 januari 1949 har arbetsmarknadsstyrelsen framlagt beräkningar rörande detta anslag. Härvid har styrelsen angående medel såtgången och inkomsterna under innevarande budgetår anfört i huvudsak följande.

De behållningar, som enligt Kungl. Maj:ts föreskrift tillgodoförts anslaget, ha uppgått till omkring 150 000 kronor. Debiteringar å andra anslag beräknas till 310 000 kronor. Uthyrningar av materiel till andra myndigheter och till enskilda förekommer i ökad omfattning, vilket torde sammanhånga med rådande materielbrist, varför styrelsen numera beräknar, att hyresinkomsterna för innevarande budgetår komma att uppgå till 500 000 kronor. Försäljningsmedlen torde med hänsyn till den större utsträckning, i vilken baracker förväntas komma att inlösas av hittillsvarande låntagare, kunna uppskattas till 400 000 kronor. Enligt dessa beräkningar skulle inkomsterna komma att utgöra 1 210 000 kronor. Under sålunda angivna förutsättningar beräknas numera å anslaget för innevarande budgetår disponibla medel till sammanlagt (1 300 000 + 150 000 + 1 210 000) omkring 2 660 000 kronor.

Driftskostnaderna vid styrelsens centralförråd ha under juli—december 1948 uppgått till ca 285 000 kronor. Den avsevärt ökade hyresverksamheten medför ökade kostnader för frakter, emballage och översyn av från hyrestagare återkommande materiel. Vidare har styrelsen att beakta den genom nytt kollektivavtal inträdda höjningen av lönekostnaderna ävensom de ökade priserna på driv- och smörjmedel m. m. På grund av vad nu anförts beräknas driftskostnaderna vid centralförråden komma att under innevarande budgetår uppgå till omkring 500 000 kronor mot beräknade 430 000 kronor.

Planering för inrättande av ett nytt centralförråd i stället för nuvarande förrådet i Tenhult pågår f. n. inom styrelsen. Till den nya förrådsplatsen avser styrelsen överflytta sex baracker från f. d. norska läger samt dessutom uppföra en verkstadsbyggnad. Det för ändamålet anvisade beloppet 200 000 kronor beräknas komma att i sin helhet tagas i anspråk.

Beställningar, som avse återanskaffning av maskiner, redskap och förläggningsmateriel beräknas till ett belopp, motsvarande den för budgetåret till förfogande stående postens belopp, 450 000 kronor. Enär leverans av beställda maskiner icke i full utsträckning kommer att äga rum under budgetåret, torde emellertid allenast 170 000 kronor behöva tagas i anspråk under innevarande budgetår. Beställningar motsvarande ett belopp av 280 000 kronor kvarstå sålunda till nästa budgetår och beräknas då skola likvideras med reserverade medel.

Utgifterna för anskaffning av reservdelar beräknas uppgå till det för budgetåret till förfogande ställda beloppet 150 000 kronor.

De för nyanskaffning av maskiner kontrakterade beställningarna torde på grund av överenskomna leveranstider icke komma att utnyttjas till högre belopp än 25 000 kronor för detta budgetår. Kvarstående beställningar motsvara sålunda 75 000 kronor.

Kostnaderna för anskaffning av arbetsredskap för skogsarbetare synas kunna begränsas till 40 000 kronor. Till anskaffning av utrustning för flyktingar torde, enär större delen av kostnaderna härför till följd av att de skola återbetalas bokföras såsom inkomstresler, endast ett belopp av 10 000 kronor behöva tagas i anspråk.

De sammanlagda kostnader, som innevarande budgetår komma att påföras anslaget, beräknas sålunda numera av arbetsmarknadsstyrelsen till (500 000 + 200 000 + 170 000 + 150 000 + 25 000 + 40 000 + 10 000) omkring 1 095 000 kronor. Då de å anslaget disponibla medlen såsom förut nämnts beräknats till ca 2 660 000 kronor, förutser styrelsen, att vid innevarande budgetårs utgång skall finnas en reservation av (2 660 000 — 1 095 000) omkring 1 565 000 kronor. Härav beräknas mellertid 355 000 kronor vara bundna på grund av utlagda beställningar.

Styrelsen övergår härefter till beräkning av medelsbehovet för budgetåret 1949/50.

Styrelsen förklarar sig räkna med att beredskapslagring av materiel skall äga rum i enlighet med i propositionen 1948: 249 förordat förslag. Placering av hjälpsökande arbetare vid beredskapsarbeten förutsättes bli erforderlig i ungefär samma omfattning som under innevarande budgetår.

Driftkostnaderna vid centralförråden uppskattas av styrelsen till samma belopp som för innevarande budgetår eller 500 000 kronor.

Kostnader för anläggning av vägar, vatten- och avloppsledningar samt spåranläggning med lastkaj vid det nya centralförrådet jämte kostnader för inhägnad beräknas komma att uppgå till ca 60 000 kronor. För flyttningen av materiel från nuvarande förrådet i Tenhult till det nya förrådet beräknas 20 000 kronor. Beträffande centralförrådet i Gnesta anför styrelsen, att statens järnvägar invid det av styrelsen förhyrda området påbörjat omlägningsarbeten för dubbelspår. Enligt det mellan statens järnvägar och arbetsmarknadskommissionen vid tidpunkten för förrådets förflyttning till Gnesta upprättade arrendeaftalet skola kostnaderna för omläggning av vissa för förrådsverksamheten erforderliga stickspår bestridas av hyrestagaren. Dessa kostnader ha av statens järnvägar beräknats till 30 000 kronor. Under anslagsposten till anordnande av ett nytt centralförråd beräknas sålunda det erforderliga beloppet uppgå till 110 000 kronor.

Beträffande kostnaderna för anskaffning av maskiner m. m. anför styrelsen i huvudsak följande.

Kostnaderna för återanskaffning av maskiner beräknas enligt följande. Leveranserna av de vid innevarande budgetårs utgång kvarstående beställningarna draga en kostnad under nästa budgetår av 280 000 kronor. För de beställningar, som på grund av maskinparkens ytterligare reducering genom förslitning eller kassering av äldre, otidsenliga maskiner måste äga rum nästföljande budgetår, beräknas ett belopp av 230 000 kronor. Återanskaffningen av redskap och förläggingsmateriel på grund av förslitning och försäljning beräknas uppgå till 90 000 kronor. De för återanskaffning av maskiner, redskap och förläggingsmateriel erforderliga medlen beräknas sålunda till ett sammanlagt belopp av (280 000 + 230 000 + 90 000) 600 000 kronor.

För anskaffande av reservdelar beräknas samma belopp som under innevarande budgetår eller 150 000 kronor.

För den utökning av maskinparken, som vid anslagsframställningen för innevarande budgetår ansågs ofrånkomlig, äskade styrelsen ett belopp av

370 000 kronor. Styrelsen avsåg härvid att utlägga beställningar intill ifrågavarande belopp, varvid fullgörandet av leveranserna skulle förläggas till sådana tidpunkter, som kunde befinnas lämpliga med hänsyn till marknadsläget. Av det för ändamålet anvisade beloppet 100 000 kronor, för vilket beställningar utlagts, torde endast 25 000 kronor komma att tagas i anspråk under innevarande budgetår. Till nästkommande budgetår kvarstå sålunda leveranser för ett belopp av 75 000 kronor. Det program för maskinparkens modernisering, som låg till grund för styrelsens anslagsframställning för innevarande budgetår, upptog en nyanskaffning fördelad på tre budgetår. Styrelsen anser, att i varje fall beställningarna, avseende såväl det kvarstående behovet som den enligt programmet för nästföljande budgetår beräknade nyanskaffningen, böra utläggas under nästkommande budgetår även om leveranserna, i avsikt att f. n. begränsa investeringen, sedermera komma att förskjutas till en tidpunkt, då den ur arbetsmarknadssynpunkt blir erforderlig. Under nu förevarande post synes för den skull ett sammanlagt belopp av 595 000 kronor böra uppföras för täckning av beställningar, som böra utläggas, även om beloppet i sin helhet icke kommer att behöva tagas i anspråk under nämnda budgetår.

Medel för anskaffning av arbetsredskap för skogsarbetare och för lagerhållning av utrustning för flyktingar beräknas icke bli erforderliga.

Slutligen har styrelsen föreslagit, att medel skola beräknas för uppläggning av förråd av rör och rördelar. Härom har styrelsen anfört i huvudsak följande.

De beredskapsarbeten, till vilka styrelsen anvisar medel, utgöras till icke ringa del av ledningsarbeten. För att under nuvarande marknadsläge trygga tillgången på rör och rördelar för dessa beredskapsarbeten finner styrelsen angeläget, att förråd härav upplägges i viss omfattning. Ett stort antal ledningsarbeten utföres även i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens regi och samma styrelse har därför stora upphandlingar och en viss lagerhållning av motsvarande materiel för eget behov. Av praktiska och ekonomiska skäl har arbetsmarknadsstyrelsen ansett lämpligt, att lagerhållningen ombesörjes av endast ett ämbetsverk och då lämpligen av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Kostnaden för den del av ifrågavarande rörlager, varöver arbetsmarknadsstyrelsen skulle ha dispositionsrätt, beräknas f. n. till 600 000 kronor. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har i sina anslagsäskanden för budgetåret 1949/50 hemställt, att dess förrådsfond under tillgångsgruppen effektförråd förstärkes med nyssnämnda belopp. Enär det måste ankomma på arbetsmarknadsstyrelsen att förränta de medel, som härav kunna komma att ianspråktagas, beräknar styrelsen härför 30 000 kronor.

Arbetsmarknadsstyrelsen beräknar alltså utgifterna under anslaget för budgetåret 1949/50 sålunda:

	Kronor
Driftkostnader för arbetsmarknadsstyrelsens förråd	500 000
Anordnande av ett nytt centralförråd	110 000
Återskaffning av maskiner, redskap och förläggningsmateriel	600 000
Anskaffning av reservdelar	150 000
Nyanskaffning av maskiner	595 000
Förräntning av medel för uppläggning av förråd av rör och rördelar	30 000

Summa kronor 1 985 000.

Beträffande inkomsterna anför styrelsen följande.

Debiteringar å andra anslag torde med hänsyn till att materiel icke beräknas bliva tillhandahållen skogsarbetskraft uppgå till allenast 225 000 kronor mot 310 000 kronor för innevarande budgetår. Styrelsen anser sig kunna räkna med en fortsatt efterfrågan å materiel, som kan uthyras, varför hyresinkomsterna beräknas till 500 000 kronor. Försäljningsmedlen beräknas till allenast 125 000 kronor, enär försäljningar av övertaliga maskiner och redskap beräknas bliva avslutade under innevarande budgetår. Därest emellertid försäljning kommer att äga rum av verktyg och baracker, som f. n. disponeras för skogsbruket, komma försäljningsmedlen att avsevärt ökas.

Inkomsterna för nästkommande budgetår beräknas alltså av styrelsen till (225 000 + 500 000 + 125 000) 850 000 kronor.

För förrådsverksamheten under budgetåret 1949/50 skulle således enligt styrelsens beräkningar erfordras (1 985 000 — 850 000) 1 135 000 kronor. Med hänsyn till att en reservation av 1 565 000 kronor beräknas föreligga vid innevarande budgetårs utgång, föreslår styrelsen, att anslaget uppföres med allenast ett formellt belopp av 100 kronor.

Yttrande.

I angivet utlåtande har *statskontoret* avstyrkt uppräknig av det för nyanskaffning av maskiner avsedda beloppet.

Departementschefen.

Jag har icke någon erinran att göra mot arbetsmarknadsstyrelsens beräkning av utgifterna under detta anslag annat än i vad angår posten nyanskaffning av maskiner. För innevarande budgetår har till sådan nyanskaffning avsetts ett belopp av 100 000 kronor. Då läget på materialmarknaden fortfarande synes böra föranleda återhållsamhet beträffande nyanskaffning av maskiner för arbetsmarknadsstyrelsens beredskapslager, kan jag f. n. icke förorda, att större belopp än 100 000 kronor avses för ytterligare nyanskaffning under nästa budgetår.

Såsom arbetsmarknadsstyrelsen anfört erfordras icke ny medelsanvisning under detta anslag. Jag biträder därför styrelsens förslag att anslaget uppföres endast med ett formellt belopp av 100 kronor.

Kostnader för främjande av företagsverksamhet m. m.

Under denna rubrik har för innevarande budgetår anvisats ett reservationsanslag av 1 500 000 kronor.

Från anslaget har hittills under budgetåret utlämnats understöd till företagareföreningarna i Gotlands, Göteborgs och Bohus, Värmlands, Västernorrlands, Jämtlands och Västerbottens län, Företagareföreningar finnas f. n. jämväl i Hallands, Gävleborgs och Norrbottens län. Företagareföreningen i Hallands län har bildats under år 1948.

Företagareföreningarna ha till uppgift att befordra möjligheterna till lönnande småföretagsverksamhet i syfte att åstadkomma en större differentiering av näringslivet inom föreningarnas verksamhetsområden. Verksamheten omfattar långivning på fördelaktigare villkor än dem, som i regel kunna erhållas i fråga om vanliga banklån, samt i vissa fall subvention. Genom hos föreningarna anställda konsulenter bedrivs en omfattande teknisk och kommersiell upplysning och rådgivning i hithörande frågor.

Föreningarna ha vanligtvis startats på initiativ av länsmyndigheterna. Medlemmarna utgöras huvudsakligen av för föreningarnas syften intresserade enskilda personer, bolag och föreningar liksom även landsting och hushållningssällskap samt i vissa fall kommuner och andra samfälligheter. Medlemskapet grundar sig på andelar. Medlemsantalet har på grund av föreningarnas struktur och uppgifter varit relativt begränsat. Föreningarna äro samtliga konstruerade som ekonomiska föreningar u. p. a.

De av Kungl. Maj:t under innevarande budgetår utlämnade understöden till föreningarna framgå av följande sammanställning:

Förening		Lån	Subvention	Summa
Gotlands	företagareförening	490 000	20 000	510 000
Bohusläns	›	90 000	10 000	100 000
Värmlands läns	›	82 800	9 200	92 000
Västernorrlands läns	›	70 000		70 000
Jämtlands läns	›	71 100	7 900	79 000
Västerbottens	›	90 000	10 000	100 000
Summa kronor		893 900	57 100	951 000

Samtliga företagareföreningar ha hittills av staten erhållit understöd med sammanlagt 11 050 200 kronor, därav såsom lån 8 649 000 kronor och såsom subvention 2 401 200 kronor.

För bestridande av de löpande kostnaderna för företagareföreningarnas verksamhet utgå bidrag till föreningarna från ett under tionde huvudtiteln upptaget anslag till upplysnings- och organisationsverksamhet i fråga om hantverk och småindustri.

Departementschefen.

Den av företagareföreningarna bedrivna verksamheten har under innevarande budgetår med undantag för Gotland, där behov av nya industrier gjort sig särskilt gällande, präglats av återhållsamhet vid beviljande av lån och bidrag för etablering av nya eller utvidgning av redan existerande småföretag. I stället har större uppmärksamhet ägnats åt de problem, vilka sammanhånga med nödvändigheten att i rådande försörjningsläge konsolidera och rationalisera redan befintliga företag. Det statliga stödet åt företagareföreningarna har under budgetåret lämnats i samma former som tidigare. Förskjutningen från subventionslinjen till lånelinjen har ytterligare markerats. Under budgetåret 1945/46 utgjorde sålunda subventionsbeloppet 14,4 procent av den för verksamheten totalt disponerade summan. Motsvarande relationstal var för de två följande budgetåren 11,2 resp. 10,7 samt 6,4 för tiden 1 juli 1948—10 mars 1949.

På kallelse av chefen för socialdepartementet ha under budgetåret föreningarnas konsulenter samt i föreningarnas samarbetsdelegation ingående styrelseledamöter varit samlade till en konferens, varvid behandlats bl. a. formerna för ett intensifierat samarbete mellan föreningarna samt statens hantverksinstitut och Sveriges hantverks- och småindustriorganisation.

Chefen för handelsdepartementet har i årets statsverksproposition anmält, att inom departementet till övervägande upptagits frågan om utvidgning av konsultationsverksamheten och omläggning av kreditgivningen till förmån för hantverk och småindustri men att något förslag i ämnet icke torde kunna framläggas för 1949 års riksdag.

Vid sådant förhållande torde stödet åt företagareföreningarna även för nästa budgetår få utgå i oförändrade former. F. n. föreligga ännu ej slutbehandlade ansökningar om lån till ett sammanlagt belopp av omkring 350 000 kronor. Ytterligare ansökningar torde vara att vänta före budgetårets slut. För tillgodoseende av dessa anspråk torde det för innevarande budgetår anvisade anslaget komma att förbrukas under budgetåret. Med hänsyn till angelägenheten av att i nuvarande läge begränsa investeringarna torde alltjämt en viss återhållsamhet vara påkallad beträffande anslag för nu ifrågakommande verksamhet. Det är emellertid svårt att exakt förutse medelsbehovet. Jag förordar, att till kostnader för främjande av företagsverksamhet m. m. anvisas oförändrat belopp eller 1 500 000 kronor.

Hemställan.

Under åberopande av vad jag i det föregående anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att under femte huvudtiteln anvisa

dels till Kostnader för arbetslöshetens bekämpande m. m. å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1948/49 ett reservationsanslag av 1 000 000 kronor;

dels ock för budgetåret 1949/50

till Kostnader för arbetslöshetens bekämpande m. m. ett reservationsanslag av 17 000 000 kronor;

till Kostnader för överflyttning av arbetskraft ett reservationsanslag av 100 kronor;

till Kostnader för arbetsmarknadsstyrelsens förrådsverksamhet ett reservationsanslag av 100 kronor;

samt till Kostnader för främjande av företagsverksamhet m. m. ett reservationsanslag av 1 500 000 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsens-Regenten bifall samt förordnar, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Lars Lemne.

Bilaga.

F ö r s l a g

till

K u n g ö r e l s e

angående vissa statliga och statsunderstödda åtgärder vid arbetslöshet.

Härigenom förordnas som följer.

1 KAP.

Organisationen.

1 §.

Den centrala ledningen av den statliga och statsunderstödda hjälpverksamheten vid oförvårdad arbetslöshet utövas av arbetsmarknadsstyrelsen, som härvid biträdes av länsarbetsnämnderna. Styrelsen må i den utsträckning så finnes lämpligt uppdraga åt länsarbetsnämnd att handlägga ärendet och utöva styrelsen tillkommande beslutanderätt enligt denna kungörelse.

Vad i denna kungörelse föreskrives om länsarbetsnämnd skall, i den mån arbetsmarknadsstyrelsen ej annorlunda bestämmer, gälla även beträffande arbetsnämnden i Stockholms stad.

Arbetsmarknadsstyrelsen äger utfärda erforderliga föreskrifter rörande tillämpningen av denna kungörelse samt till ledning för hjälpverksamheten meddela råd och anvisningar.

2 §.

De lokala åtgärderna för hjälpverksamheten enligt denna kungörelse ombesörjas inom kommun av arbetslöshetsnämnd. Kommun må antingen inrätta särskild arbetslöshetsnämnd eller uppdraga i stad åt drätselkammare och på landet åt kommunalnämnd att vara arbetslöshetsnämnd.

Om skyldighet för kommun att efter förordnande av Kungl. Maj:t hava arbetslöshetsnämnd stadgas i lagen om arbetslöshetsnämnd.

3 §.

Arbetslöshetsnämnd har att främja ävensom själv vidtaga åtgärder, som inom området för dess verksamhet äro ägnade att förebygga arbetslöshet eller minska verkningarna därav, och bör för sådant ändamål samarbeta med myndigheter och enskilda.

Nämnden bör noga tillse, att hjälpverksamheten enligt denna kungörelse begränsas till vad som påkallas av verkligt behov och särskilt iakttaga, att verksamheten icke kommer arbetsovilliga eller i övrigt obehöriga till godo.

4 §.

Arbetslöshetsnämnd är efter anfordran pliktig att bereda arbetsmarknadsstyrelsen och länsarbetsnämnden tillfälle att granska arbetslöshetsnämndens räkenskaper, protokoll och övriga handlingar samt genom utsedd re-

presentant övertvara sammanträden med arbetslöshetsnämnden och delta i dess överläggningar. Arbetsmarknadsstyrelsen och länsarbetsnämnden äga var för sig påkalla sammanträde med arbetslöshetsnämnden.

Det åligger arbetslöshetsnämnd att till arbetsmarknadsstyrelsen och länsarbetsnämnden insända de handlingar och uppgifter rörande verksamheten, vilka styrelsen eller länsarbetsnämnden finner erforderliga.

Inträffar arbetskonflikt av beskaffenhet att beröra hjälpverksamheten inom kommunen, åligger det arbetslöshetsnämnden att därom omedelbart underrätta arbetsmarknadsstyrelsen och länsarbetsnämnden.

5 §.

Särskild arbetslöshetsnämnd består av ordförande samt minst fyra och högst tio ledamöter. För ordföranden och minst halva antalet ledamöter skola finnas suppleanter.

Ordföranden och hans suppleant förordnas, efter förslag av vederbörande kommunala myndighet, av länsstyrelsen för viss tid, länsstyrelsen obetaget att före nämnda tids utgång återkalla förordnandet. Anmälan om förordnande och om återkallelse därav skall av länsstyrelsen omedelbart göras till arbetsmarknadsstyrelsen och länsarbetsnämnden.

Ledamöter och deras suppleanter utses för viss tid i stad av stadsfullmäktige samt på landet av kommunalfullmäktige eller, där sådana ej finnas, av kommunalstämma.

Särskild arbetslöshetsnämnd skall vara sammansatt på sådant sätt, att den inrymmer representanter dels för kommunala myndigheter dels ock för arbetsgivarnas och arbetarnas intressen.

Ordförande, ledamot eller ersättare i arbetsmarknadsstyrelsen, ordförande, vice ordförande, ledamot eller ersättare i länsarbetsnämnd eller befattningshavare hos arbetsmarknadsstyrelsen, länsarbetsnämnd eller inom den offentliga arbetsförmedlingen må icke vara ordförande, ledamot eller suppleant i särskild arbetslöshetsnämnd.

Av kommunen avlönad tjänsteman, som i och för sin befattning är redovisningsskyldig inför arbetslöshetsnämnden, må icke vara ordförande, ledamot eller suppleant i samma nämnd.

6 §.

Särskild arbetslöshetsnämnd är beslutför, då ordföranden och minst halva antalet ledamöter eller, om antalet ledamöter ej är jämnt, så många som motsvara hälften av närmast högre tal äro närvarande och delta i beslutet. Vid lika röstetal gäller den mening ordföranden biträder.

7 §.

Revision av särskild arbetslöshetsnämnds verksamhet verkställs av revisorer, vilka för kalenderår utses minst en av länsstyrelsen efter anmälan av vederbörande kommunala myndighet och minst två i stad av stadsfullmäktige och på landet av kommunalfullmäktige eller, där sådana ej finnas, av kommunalstämma.

Där drätselkammare eller kommunalnämnd utgör arbetslöshetsnämnd, skall i revisionen av denna del av myndighetens verksamhet delta, förutom kommunalvalda revisorer, minst en revisor, som efter anmälan av den kommunala myndigheten för kalenderår utses av länsstyrelsen.

För varje revisor skall finnas suppleant.

Länsstyrelsen må till revisor utse person, som är bosatt utom den kommun uppdraget avser. Då länsstyrelsen utsett revisor, skall anmälan därom omedelbart göras till arbetsmarknadsstyrelsen och länsarbetsnämnden.

Det åligger revisor dels att granska arbetslöshetsnämnds räkenskaper och dels att kontrollera att beviljade statsbidrag använts på föreskrivet sätt, att verksamheten bedrivits i enlighet med gällande bestämmelser samt att av arbetsmarknadsstyrelsen eller länsarbetsnämnden meddelade anvisningar blivit vederbörligen iakttagna.

I övrigt skall vad i kommunallagarna finnes stadgat om revisorer och om revision äga motsvarande tillämpning.

8 §.

Till revisor, som utsetts av länsstyrelsen, må av statsmedel utgå särskilt arvode, i den mån arbetsmarknadsstyrelsen med hänsyn till arbetets omfattning så prövar skäligt.

2 KAP.

Allmänna bestämmelser rörande hjälpverksamheten.

9 §.

Hjälpsverksamhet enligt denna kungörelse bedrivs under följande huvudformer, nämligen

statliga och statskommunala beredskapsarbeten,

statliga och statskommunala arkivarbeten,

musikerhjälp,

kontantunderstödsverksamhet samt

särskilda åtgärder i anledning av ungdomsarbetslöshet.

Hjälpsverksamheten bör, så långt ske kan, inriktas på att bereda arbete. Därvid böra i fråga om beredskapsarbeten statskommunala arbeten företrädesvis anordnas.

10 §.

Den som vill komma i åtnjutande av hjälp enligt denna kungörelse (arbetslöshetshjälp) har att göra ansökan därom hos arbetslöshetsnämnden i den kommun, där han uppehåller sig.

11 §.

Finns arbetslöshetsnämnd sig icke böra lämna arbetslöshetshjälp åt sökande, som enligt lagen om fattigvård äger hemortsrätt inom annan kommun, må nämnden hänvisa honom att söka dylik hjälp i hemortsrättskommunen samt, efter tillstånd av arbetsmarknadsstyrelsen, tilldela honom understöd för hans resa dit.

Har sökanden vistats inom kommunen under en tid av minst nio månader och tillika under denna tid innehaft anställning av mera stadigvarande beskaffenhet, bör arbetslöshetshjälp beredas honom inom vistelsekommunen.

12 §.

Arbetslöshetshjälp må tillkomma endast den som

a) är svensk medborgare eller tillhör stat, med vilken överenskommelse träffats om ömsesidighet beträffande hjälpåtgärder vid arbetslöshet;

b) fyllt 16 år eller, då fråga är om såsom nybörjarkurs anordnad yrkesutbildningskurs för arbetslösa, 15 år;

c) är arbetsför och i övrigt oförhindrad att åtaga sig arbete för annans räkning;

d) sökt arbete genom den offentliga arbetsförmedlingen, samt

e) på grund av arbetslöshet, som varat minst sex arbetsdagar efter det ansökan om arbetslöshetshjälp gjorts, befunnits vara i behov därav.

Efter särskilt bemyndigande av Kungl. Maj:t äger arbetsmarknadsstyrelsen medgiva, att arbetslöshetshjälp må utgivas även till annan utländsk medborgare än som avses under a) här ovan.

Medlem av erkänd arbetslöshetskassa, som åtnjutit daghjälp under den enligt kassans stadgar medgivna längsta tiden, må utan hinder av vad under e) stadgas om karenstid kunna erhålla arbetslöshetshjälp från och med den dag, då daghjälp från kassan upphörde att utgå.

13 §.

Den som frivilligt utan giltig anledning lämnat sitt arbete eller på grund av otillbörligt uppförande skilts från arbetet eller vägrat antaga erbjudet lämpligt arbete må ej åtnjuta arbetslöshetshjälp under viss av arbetslöshetsnämnden bestämd tid, minst fyra veckor, efter det sådant förhållande inträffat.

Erbjudet arbete på den öppna arbetsmarknaden skall anses lämpligt under förutsättning

a) att det motsvarar arbetarens krafter och färdigheter;

b) att det är förenat med avlöning, som prövas vara skälig i förhållande till å arbetsorten förekommande avlöning för sådant arbete;

c) att det icke hänför sig till arbetsplats, där arbetskonflikt råder; samt

d) att icke heller eljest särskilda omständigheter föreligga med hänsyn till den arbetslöses personliga förhållanden eller arbetets natur.

Vad sålunda föreskrives angående arbetskonflikt skall icke äga avseende å konflikt, som befunnits strida mot kollektivavtal eller lagen om kollektivavtal eller av arbetsmarknadsstyrelsen förklarats eljest vara av den särskilda beskaffenhet, att skälig anledning till arbetsvägran icke förelegat. Inom område, där kollektivavtal gäller, skall dock sådan förklaring äga giltighet allenast för tid intill dess arbetsdomstolen eller, där enligt avtal tvisten må hänskjutas till skiljemän, dessa meddelat beslut angående konflikten. Över förklaring, som arbetsmarknadsstyrelsen meddelat angående beskaffenheten av arbetskonflikt inom område där kollektivavtal gäller, må klagan icke föras.

14 §.

Under tiden för arbetskonflikt må arbetslöshetshjälp ej åtnjutas av

a) den som är direkt indragen i konflikten (deltager i strejk eller är föremål för lockout); samt

b) den som eljest blivit arbetslös i anledning av konflikten och vars löne- och anställningsvillkor skäligen kunna antagas röna inverkan av densamma.

3 KAP.

Beredskapsarbeten.

Gemensamma bestämmelser.

15 §.

Statliga beredskapsarbeten utföras i arbetsmarknadsstyrelsens eller annan statlig myndighets regi.

Statskommunala beredskapsarbeten bedrivs i kommunal regi.

16 §.

Till beredskapsarbete bör utväljas företag av sådan angelägenhetsgrad, att det kan beräknas komma att utföras under den närmaste tiden oberoende av om arbetslöshet råder eller ej.

Vid val mellan företag av samma angelägenhetsgrad bör företräde lämnas åt företag, som utan större olägenhet kan upptagas, nedläggas, utökas eller inskränkas alltefter arbetslöshetens växlande omfattning, ävensom åt företag, där arbetet kan bedrivas oberoende av årstid.

17 §.

Vid beredskapsarbete tillämpas öppna marknadens löner.

18 §.

Arbetsmarknadsstyrelsen har att under medverkan av länsarbetsnämnd och arbetslöshetsnämnd vidtaga lämpliga åtgärder för att främja övergång från beredskapsarbete till arbete i öppna marknaden.

Statliga beredskapsarbeten.

19 §.

Är statligt beredskapsarbete av sådan beskaffenhet att kommun eller enskild finnes böra bidra till kostnaderna för dess utförande, skall, där frågan om kostnadernas fördelning icke regleras i särskild författning, genom överenskommelse bestämmas, på vilket sätt samt med vilken andel eller till vilket belopp vederbörande skall bidra till kostnadernas bestridande. Därvid skall, då fråga är om enskild person, hans bidrag bestämmas på sådant sätt, att det motsvarar minst det belopp, vartill värdet för honom av arbetet må skattas.

20 §.

Kommun, som önskar erhålla sysselsättning för arbetslösa vid statligt beredskapsarbete, har att göra framställning därom till arbetsmarknadsstyrelsen.

Arbetsmarknadsstyrelsen bestämmer för varje statligt beredskapsarbete det antal arbetslösa, som från olika kommuner må hänvisas till detsamma.

21 §.

Beträffande resor, förläggning, läkarvård och dylikt i samband med arbetslösas hänvisning till och sysselsättning vid statligt beredskapsarbete gälla de särskilda bestämmelser, som utfärdas av arbetsmarknadsstyrelsen.

22 §.

Kommun, från vilken arbetslös hänvisats till statligt beredskapsarbete, skall i enlighet med vad därom är särskilt bestämt till arbetsmarknadsstyrelsen utgiva ersättning härför (dagavgift).

Arbetsmarknadsstyrelsen må, om särskilda skäl föranleda därtill, helt eller delvis befria kommun från skyldigheten att utgiva dagavgift.

Statskommunala beredskapsarbeten.

23 §.

Kommun, som ämnar anordna statskommunalt beredskapsarbete, har att, innan arbetet påbörjas, inhämta arbetsmarknadsstyrelsens medgivande därtill.

24 §.

Arbetsmarknadsstyrelsen äger bestämma det högsta antal arbetslösa, som från vederbörande kommun vid varje tillfälle må sysselsättas vid statskommunalt beredskapsarbete.

Styrelsen äger jämväl i övrigt meddela närmare bestämmelser och villkor för arbetets anordnande och bedrivande samt för arbetslösas hänvisning till detsamma.

25 §.

Arbetsmarknadsstyrelsen må, om kommun underlåter att ställa sig till efterrättelse de föreskrifter styrelsen meddelat eller anledning eljest därtill föreligger, besluta, att statsbidrag icke vidare eller endast i minskad omfattning skall utgå.

26 §.

Utföres statskommunalt beredskapsarbete i landstings regi, skall i revisionen deltaga, förutom landstingets egna revisorer, minst en revisor, som efter anmälan av landstingets förvaltningsutskott utses av länsstyrelsen för kalenderår. Till sådan revisor må utgå arvode av statsmedel i den mån arbetsmarknadsstyrelsen med hänsyn till arbetets omfattning så prövar skäligt.

4 KAP.

Arkivarbeten och musikerhjälp.

27 §.

För att bereda sysselsättning åt sådana hjälpsökande arbetslösa, som på grund av tidigare yrkesutövning, speciella yrkeskvalifikationer, ålder eller andra särskilda personliga förhållanden icke lämpligen kunna hänvisas till beredskapsarbete, må anordnas särskilda arbeten (arkivarbeten).

Statliga arkivarbeten anordnas inom statliga verk och myndigheter samt inom statsunderstödda eller eljest allmännyttiga institutioner. Statskommunala arkivarbeten anordnas inom kommunala verk och myndigheter.

För att bereda viss tids sysselsättning åt hjälpsökande arbetslösa musiker anordnas särskilda arbeten hos amatörorkestrar, musikecirklar eller andra sammanslutningar med icke yrkesmässig musikutövning på sitt program (musikerhjälp).

Lönevillkoren vid arkivarbete och musikerhjälp fastställas av arbetsmarknadsstyrelsen i enlighet med de grunder som äro eller varda särskilt bestämda.

Beträffande ansöknings- och hänvisningsförfarande gälla de särskilda bestämmelser, som utfärdas av arbetsmarknadsstyrelsen.

I fråga om revision av statskommunalt arkivarbete, som utföres i landstings regi, och arvode åt revisor, som utsetts av länsstyrelsen, skall vad i 26 § är stadgat äga motsvarande tillämpning.

5 KAP.

Kontantunderstödsverksamhet.

28 §.

Kommun, som anvisat medel till kontantunderstöd vid arbetslöshet i enlighet med vad nedan sägs och som önskar för sådant ändamål åtnjuta

statsbidrag, har att, innan verksamheten begynnes, inhämta arbetsmarknadsstyrelsens medgivande därtill. Statsbidrag till understödsverksamhet utgår allenast under förutsättning att vad i berörda hänseende utgivits av kommunala medel förklarats icke vara att anse såsom fattigvårdsunderstöd.

Arbetsmarknadsstyrelsen bestämmer det högsta antal arbetslösa inom kommunen, till vilket kontantunderstöd vid varje tillfälle må utgå. Styrelsen har därvid att pröva, huruvida visst antal av de understödsrum, som tilldelats kommunen, skall förbehållas hjälpsökande, vilka enligt lagen om fattigvård äga hemortsrätt inom annan kommun.

29 §.

Kontantunderstöd må icke utgå till den som i anledning av arbetslöshet åtnjuter fattigvård för sig eller sin familj av annat slag än som avses i 50 § 2 mom. i lagen om fattigvård eller som, då fråga är om fattigvård för någon i förhållande till vilken han är att anse såsom familjeförsörjare, utgöres av vård å sjukvårdsanstalt. Vad sålunda föreskrivits skall dock icke utgöra hinder för understöd åt den som i synnerligen trängande fall för sig eller sin familj tillfälligt åtnjuter fattigvård som enligt vad nyss sagts eljest föranleder att understöd ej må utbetalas.

30 §.

Kontantunderstöd utgår i form av dagunderstöd och hyreshjälp.

Beträffande beloppen av dagunderstöd och hyreshjälp gäller vad därom är särskilt stadgat.

31 §.

För tid, varunder arbetslös åtnjuter daghjälp från erkänd arbetslöshetskassa, må dagunderstöd icke utgivas till honom.

Hyreshjälp må i ömmande fall och i enlighet med vad därom är särskilt bestämt kunna utgå jämväl för tid som avses i föregående stycke.

32 §.

Efter arbetsmarknadsstyrelsens medgivande må kontantunderstöd utgå även för tid, varunder arbetslös deltagar i kurs, som anordnas i enlighet med bestämmelserna i kungörelsen den 29 juni 1945 (nr 445) angående yrkesutbildningskurser för arbetslösa.

33 §.

Kontantunderstöd utbetalas till den arbetslöse. Om skäl äro därtill, må dock arbetslöshetsnämnden förordna, att understödet eller viss del därav skall utbetalas till den arbetslöses hustru eller annan familjemedlem eller till hyresvärd eller annan, för vars fordran understödet är avsett att utgöra betalning.

Understödet må, såvida omständigheterna föranleda därtill, helt eller delvis utgivas i naturaförmåner.

34 §.

Därest arbetslöshetsnämnden finner, att arbetslös, som åtnjuter kontantunderstöd, för ett sådant levnadssätt, att möjligheterna för honom att erhålla arbete i öppna marknaden försvåras, har nämnden att indraga understödet.

35 §.

Den som åtnjuter kontantunderstöd är pliktig att i den ordning arbetsmarknadsstyrelsen föreskriver anmäla sig hos den offentliga arbetsförmedlingen i orten.

6 KAP.

Särskilda åtgärder i anledning av ungdomsarbetslöshet.

36 §.

Om särskilda åtgärder i anledning av ungdomsarbetslöshet gälla de bestämmelser som i sådant hänseende äro eller kunna bliva utfärdade.

7 KAP.

Statsbidrag.

37 §.

Statsbidrag till åtgärder, som avses i denna kungörelse, utgår i form av arbetsbidrag och årskostnadsbidrag.

Häruöver må enligt arbetsmarknadsstyrelsens bestämmande särskilt statsbidrag kunna utgå till arbetslöshetshjälp, som av kommun lämnas åt arbetslösa med hemortsrätt inom annan kommun.

38 §.

Arbetsbidrag utgår till statskommunalt beredskapsarbete för styrkta, av arbetsmarknadsstyrelsen godkända kostnader för arbetet.

I fråga om arbete, vartill statsbidrag må beviljas enligt särskild författning, utgår arbetsbidraget enligt samma grunder som i författningen bestämts för statsbidraget samt eljest efter en normalbidragsprocent, vars storlek arbetsmarknadsstyrelsen årligen fastställer på grundval av antalet skattekronor per innevånare och den totala skattebelastningen inom kommunen och i övrigt enligt de grunder, som äro eller varda särskilt bestämda; arbetsmarknadsstyrelsen obetaget att, därest så i särskilda fall finnes påkallat, förordna om sådan jämkning beträffande arbetsbidragets storlek vartill omständigheterna må föranleda.

39 §.

Då medgivande lämnas till arbetets utförande, fastställer arbetsmarknadsstyrelsen den andel av kostnaden för arbetet, varmed arbetsbidrag må utgå.

40 §.

Därest vid beräkandet av normalbidragsprocenten för viss kommun sänkning i förhållande till procentsatsen föregående år skulle uppgå till tio procent eller därutöver, må sänkningen begränsas, dock icke mera än till hälften av vad den eljest regelmässigt skulle hava blivit.

41 §.

Årskostnadsbidrag utgår i förhållande till stads, köpings och landskommuns årliga, av arbetsmarknadsstyrelsen godkända kostnader för beredskapsarbeten, arkivarbeten, musikerhjälp, kontantunderstödsverksamhet och dagavgifter ävensom reseunderstöd enligt 11 §.

Efter arbetsmarknadsstyrelsens medgivande må årskostnadsbidrag utgå jämväl till kostnader för andra för arbetslöshetens bekämpande vidtagna åtgärder, som på förhand godkänts av arbetsmarknadsstyrelsen.

Årskostnadsbidraget beräknas per kalenderår.

42 §.

Årskostnadsbidragets storlek fastställes av arbetsmarknadsstyrelsen. Därvid skall iakttagas att kommunerna skola i bidragshänseende hänföras till grupper på sådant sätt, att vid stigande normalbidragsprocent högre årskostnadsbidrag utgår och att vid ökning av kommunens egna arbetslöshetskostnader per skattekrone jämväl årskostnadsbidraget ökar. Den högsta årskostnad per skattekrone, som kommun själv har att vidkännas, skall vara för kommun med mindre normalbidragsprocent än 40 en krona 50 öre per skattekrone, för kommun med en normalbidragsprocent å lägst 40 och högst 50 en krona 25 öre per skattekrone och för kommun med högre normalbidragsprocent än 50 en krona per skattekrone.

Årskostnadsbidraget skall i övrigt fastställas enligt de grunder, som äro i särskild ordning bestämda.

43 §.

Statsbidrag utbetalas genom arbetsmarknadsstyrelsen av medel, som av Kungl. Maj:t ställas till styrelsens förfogande,

a) såvitt angår arvode till revisor, som förordnats jämlikt 8, 26 eller 27 §, i efterskott för tid, som arbetsmarknadsstyrelsen äger bestämma;

b) beträffande arbetsbidrag i efterskott efter hand som arbetet fortskrider, dock att arbetsmarknadsstyrelsen äger innehålla viss del av bidraget till dess arbetet avsynats och godkänts eller förklarats avslutat som beredskapsarbete och i samband därmed avlämnad redovisning godkänts; samt

c) i övrigt i efterskott, sedan av arbetsmarknadsstyrelsen föreskriven redovisning för kalenderår eller viss annan period inkommit till styrelsen.

Arbetsmarknadsstyrelsen äger bevilja kommun förskott å statsbidrag till åtgärder som godkänts av styrelsen.

44 §.

Framställning om utbekommande av statsbidrag göres hos arbetsmarknadsstyrelsen enligt av styrelsen fastställt formulär.

Dylik framställning skall, vid äventyr att styrelsen eljest må kunna förklara rätten till statsbidrag för viss tid förverkad, vara till styrelsen inkommen

a) såvitt angår arvode åt revisor som förordnats jämlikt 8, 26 eller 27 §, inom januari månad året efter det, då sådant arvode utgivits;

b) beträffande arbetsbidrag senast inom ett år från den dag, då arbetet avsynats och godkänts eller förklarats avslutat som beredskapsarbete; samt

c) i övrigt senast inom mars månad efter det år bidraget avser.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1949, då kungörelsen den 30 juni 1934 (nr 434) angående statlig och statsunderstödd hjälpverksamhet vid arbetslöshet samt kungörelsen den 30 juni 1944 (nr 476) med tillämpningsföreskrifter till lagen om arbetslöshetsnämnd skola upphöra att gälla.

Innehållsförteckning.

	Sid.
<i>Arbetsmarknaden under år 1948</i>	2
<i>Den sannolika utvecklingen på arbetsmarknaden under år 1949</i>	8
<i>Särskilda frågor</i>	10
Dyortsgraderingen av kontantunderstöd från arbetslöshetsnämnd	10
Statsbidraget till kommunernas administrationskostnader för arbetslöshets- hjälp	15
Ny hjälpkungörelse	18
Hjälpverksamheten för partiellt arbetsföra	23
Omskolningskurser för byggnadsarbetare m. fl.	31
<i>Anslagsberäkningar</i>	38
Kostnader för arbetslöshetens bekämpande m. m.	38
Kostnader för överflyttning av arbetskraft	46
Kostnader för arbetsmarknadsstyrelsens förrådsverksamhet	54
Kostnader för främjande av företagsverksamhet m. m.	58
<i>Hemställen</i>	60
<i>Bilaga</i>	61